

**12. konferenca
Kakovost v višjih strokovnih šolah**

**S partnerstvom do odličnih poklicnih
spretnosti**

Zbornik referatov

Bled, 10. maj 2023

12. konferenca Kakovost v višjih strokovnih šolah, Zbornik referatov, Celje, Slovenija
10. maj 2023

Urednik:

Natalija Klepej Gržanič, Skupnost VSS

Organizacijski odbor:

mag. Gabrijela Kotnik, Komisija za kakovost Skupnosti VSS
dr. Branko Škafar, Komisija za kakovost Skupnosti VSS
Marija Sraka, Komisija za kakovost Skupnosti VSS
dr. Andreja Križman, Komisija za kakovost Skupnosti VSS
dr. Anita Goltnik Urnaut, Komisija za kakovost Skupnosti VSS
mag. Tjaša Vidrih, Komisija za kakovost Skupnosti VSS
Marko Dotzauer, Komisija za kakovost Skupnosti VSS
Egon Pipan, Skupnost VSS
Miha Zimšek, Skupnost VSS
Alicia Leonor Sauli Miklavčič, Skupnost VSS

Odbor za pregled referatov:

dr. Andreja Križman, Komisija za kakovost Skupnosti VSS
dr. Anita Goltnik Urnaut, Komisija za kakovost Skupnosti VSS
Marija Sraka, Komisija za kakovost Skupnosti VSS

Izdajatelj:

Skupnost višjih strokovnih šol Republike Slovenije
Celje, maj 2023

Cena:

brezplačno

Zbornik referatov in predstavitev konference najdete na spletni strani: https://www.skupnost-vss.si/wp-content/uploads/2023/05/Zbornik_12.-konferenca-Kakovost-VSS.pdf

Skupnost VSS ne prevzema nobene odgovornosti za pravilnost podatkov, zanje odgovarjajo avtorji sami.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 154135043
ISBN 978-961-95840-2-6 (PDF)

VSEBINA

UVODNA BESEDA	1
PROGRAM DOGODKA.....	9
Z ERASMUS+ PROJEKTI DO RAZVIJANJA POKLICNIH SPRETNOSTI NA PODROČJU MEDIJEV (Andreja Petrovič)	11
PRIMER DOBRE PRAKSE: SODELOVANJE MED VSŠKV IN KOZMETIKO LORGER (Jelica Bregar)	20
DNEVI PRAKTIČNEGA IZOBRAŽEVANJA IN SODELOVANJA KOT PRILOŽNOST ZA KREPITEV POKLICNIH SPRETNOSTI ŠTUDENTOV NA VIŠJI STROKOVNI ŠOLI SLOVENJ GRADEC (dr. Mojca Čerče, Jožica Ovčjak).....	35
UPOŠTEVANJE TRAJNOSTNEGA VIDIKA PRI NABAVI HRANE ZA DIJAKE IN ŠTUDENTE (mag. Metka Galič)	46
1.RIKLIBLEd POSVET – DEDIŠČINA ATMOSFERSKEGA ZDRAVLJENJA ZA ZDRAV NAČIN ŽIVLJENJA DANES (mag. Monika Karan).....	68
POMEN DIDAKTIČNIH ZNANJ PREDAVATELJA ZA BOLJŠE POKLICNE KOMPETENCE ŠTUDENTOV (Eva Tomažin, mag. Nataša Makovec, Veronika Žižek)	80
ISKANJE PRILOŽNOSTI ZA RAZVOJ PODJETNIŠKIH VEŠČIN V SODELOVANJU Z LOKALNIM IN MEDNARODNIM PODPORNIM OKOLJEM TER Z UPORABO UMETNE INTELIGENCE (Sonja Kukman).....	108

UVODNA BESEDA

Vodilo višješolskega strokovnega izobraževanja v Sloveniji je, že več kot 25 let, ponuditi vsem deležnikom kakovostno izobraževanje. Zavedanje o pomenu kakovosti usmerja višje strokovne šole k sistematičnim aktivnostim v smeri spodbujanja in uvajanja sistema kakovosti. 12. letna konferenca Kakovost v višjih strokovnih šolah z nazivom **S partnerstvom do odličnih poklicnih spretnosti**, je pod okriljem Skupnosti višjih strokovnih šol RS, potekala 10. maja 2023, med 9.00 in 14.00, v prostorih Višje strokovne šole za gostinstvo, velnes in turizem Bled.

Tematika letošnje konference, namenjene ravnateljem in direktorjem višjih strokovnih šol, predavateljem, študentom, mentorjem, predstavnikom komisij za kakovost na višjih strokovnih šolah in vsem, ki jih zanima kakovost izobraževanja v Sloveniji, se je nanašala na dobre prakse s področja sodelovanja višjega strokovnega šolstva z gospodarstvom, evropsko leto spretnosti in spodbujanjem kakovosti kadrov na višjih strokovnih šolah.

Predstavljenih je bilo pet izbranih prispevkov, ki tematsko dopolnjujejo rdečo nit konference – partnerstvo, spretnosti in kakovost. Konference se je udeležilo 66 udeležencev iz različnih institucij, javnih in zasebnih višjih strokovnih šol, predsednik Državnega sveta, predstavnica Ministrstva za vzgojo in izobraževanje, predstavnica NAKVIS-a, predstavnik NAKVISA iz Srbije in predstavnica Andragoškega centra Slovenije (ACS).

Uvodoma je mag. Gabrijela Kotnik, predsednica Komisije za kakovost pri Skupnosti višjih strokovnih šol, pozdravila vse navzoče in poudarila zadovoljstvo ob organizaciji tokratne, že dvanajste konference. V uvodnem pozdravu so udeležence nagovorili tudi mag. Peter Mihelčič, direktor Višje strokovne šole za gostinstvo, velnes in turizem Bled, Egon Pipan, predsednik Skupnosti višjih strokovnih šol in mag. Katja Dovžak, sekretarka na Ministrstvu za vzgojo in izobraževanje.

V okviru plenarnega dela konference so se zvrstila štiri predavanja. Uvodno predavanje je, z naslovom **Z roko v roki za kakovosten prenos znanja**, predstavil predsednik Državnega sveta, **Marko Lotrič**. Skozi osebno zgodbo podjetnika, ki ne skrbi le za kakovost izdelkov in storitev, ampak tudi za kakovost in zadovoljstvo zaposlenih, je izpostavil pogled gospodarstva na kakovost in izobraževanje. Izpostavil je pomen prenosa znanja ter poudaril pomen praktičnega izobraževanja ter pridobivanja konkretnih delovnih izkušenj v času študija. Svoje izkušnje in kader je prenesel tudi v sedanjo funkcijo, saj pravi, »da gresta kakovost in zaupanje z roko v roki«.

Sledila je predstavitev **Sandre Jerebic**, ki je predstavila **Sistem vodenja kakovosti v Splošni bolnišnici Jesenice**. Po uvodni predstavitvi Splošne bolnišnice Jesenice, se je osredotočila na mednarodni standard ISO 9001, po katerem že od leta 2009 dalje vzdržujejo sistem vodenja kakovosti in na mednarodni akreditacijski standard za bolnišnice AACI. Imajo tudi certifikat dojenčkom prijazna porodnišnica, materam prijazna porodnišnica in polni certifikat družini prijazno podjetje. Izpostavila je aktivnosti in optimizacijo procesov, ki jih izvajajo z namenom zagotavljanja čim večjega zadovoljstva pacientov z njihovimi storitvami ter dodala, da kakovost pomeni delati kakovostno tudi takrat, ko te nihče ne gleda.

Da je **Evropsko leto spretnosti – priložnost za ozaveščanje in povezovanje**, nam je podrobneje predstavila **mag. Zvonka Pangerc Pahernik** z Andragoškega centra Slovenije, ki je v letošnjem prevzela vlogo nacionalne koordinatorice ELS. Osrednji namen evropskega leta je postaviti spretnosti v ospredje in na ta način pomagati posameznikom, da pridobijo prave spretnosti za kakovostna delovna mesta, ter podjetjem, da izpostavijo in naslovijo pomanjkanje določenih spretnosti.

Predavanje **Martine Mravlja, NAKVIS kot partner višješolskega izobraževanja na poti k odličnosti**, je zaokrožilo predavanja v panelnem delu. Poudarila je, da NAKVIS skrbi za razvoj in delovanje sistema zagotavljanja kakovosti v slovenskem višjem in visokem šolstvu. Prizadevajo si, da s svojim delovanjem, pomagajo in svetujejo vsem deležnikom in udeležencem v terciarnem izobraževanju v skladu z evropskimi in svetovnimi smerni razvoja. Ob zaključku je izpostavila, da organizirajo izobraževanja tudi za študente, ki bi se želeli vpisati v register strokovnjakov za presojanje kakovosti ter povabila šole, da spodbudijo svoje študente, da se vključijo v izobraževanje.

Drugi del plenarnega dela je bil namenjen podelitvi priznanja in nagrad za leto 2023. Priznanja so bila podeljena na štirih področjih:

- 20 let kakovostnega in uspešnega delovanja višje strokovne šole
- 20 let ravnateljstva
- najboljše diplomsko delo
- najboljši mentorji v podjetju

Pet višjih strokovnih šol je prejelo priznanje za **20 let kakovostnega in uspešnega delovanja višje strokovne šole**:

- **Prometna šola Maribor**, Višja prometna šola
- **Šolski center Šentjur**, Višja strokovna šola
- **Inštitut in akademija za multimedije Ljubljana**, Višja strokovna šola
- **Izobraževalni center Memory, d.o.o.**, Višja strokovna šola
- **LAMPRET CONSULTING d.o.o.**, Višja strokovna šola

Priznanje za **20 let ravnateljstva** in uspešnega vodenja višje strokovne šole na Šolskem centru Šentjur je prejel:

- **mag. BRANKO ŠKET**, Šolski center Šentjur, Višja strokovna šola

V septembru 2022 je Skupnost višjih strokovnih šol RS objavila razpis za najboljše diplomsko delo in nagrado za najboljšega mentorja v podjetju. V kategoriji **najboljše diplomsko delo** so višje strokovne šole prijavljale najboljše klasično diplomsko delo, najboljši diplomski projekt

stroke, najboljši izdelek oziroma najboljšo storitev. Izbor je opravila združena skupina Komisije za kakovost pri Skupnosti VSŠ in projektne skupine za Promocijski načrt po dvostopenjskem sistemu (najprej na osnovi predlogov šol razvrščanje in ožji izbor, nato na osnovi pregleda dela izbor najboljšega dela). Priznanje je bilo podeljeno diplomantu in njegovemu mentorju:

- Študentka: **PETRA MUNDA**: *Varnost pametnih pogodb napisanih v programskem jeziku Solidity*

Mentor: **MAG. ERVIN SCHAFF**

Višja strokovna šola: Academia, Višja strokovna šola

- Študentka: **JOLANDA PERGER**: *Položaj svojcev pri skrbi za osebo z demenco v domačem okolju*

Mentorica: **MAG. GABRIJELA HAUPTMAN**

Višja strokovna šola: Abitura, Višja strokovna šola

- Študentka: **MARTINA KAVČIČ**: *Digitalizacija in optimizacija administrativnih postopkov pri vzreji rodovniških psov v Sloveniji*

Mentorica: **TATJANA ČEH NAGLIČ**

Višja strokovna šola: B&B, Višja strokovna šola

- Študentka: **MAJA MILOVANOVIČ**: *Analiza vzorcev vode v zgornjem toku reke Save na izbranih mestih*

Mentorica: **MELITA ANA MAČEK**

Višja strokovna šola: BC Naklo, Višja strokovna šola

- Študent: **JANEZ TREVEN**: *Organizacija dietne prehrane v vrtcu*

Mentorica: **KATARINA SMOLE**

Višja strokovna šola: BIC Ljubljana, Višja strokovna šola

- Študentka: **NATAŠA KOZINC**: *Pojavnost, vzroki in posledice marginalizacije mladoletnikov v prevzgojnem domu*

Mentorica: **DR. ANDREJA GROBELŠEK**

Višja strokovna šola: Ekonomska šola Celje, Višja strokovna šola

- Študentka: **TJAŠA ŠKEDELJ**: *Promocija turističnega produkta »Potepanje z babico«*

Mentorica: **ANDREJA PETROVIČ**

Višja strokovna šola: Ekonomska šola Novo mesto, Višja strokovna šola

- Študent: **TONI PAJK**: *Smiselnost postavitve bioplinske elektrarne na žagarskem obratu*

Mentor: **MAG. GORAZD AŽMAN**

Višja strokovna šola: ICES, Višja strokovna šola

- Študentka: **ANJA HRASTAR**: *Stanje in onesnaženost reke Krke med Otočcem in Kostanjevico na Krki*

Mentorica: **IRENA KURAJIČ**

Višja strokovna šola: GRM Novo mesto, Višja strokovna šola

- Študent: **MATEJ ZUPANČIČ**: *Življenjski cikel izdelka podjetja Kingsbox – Kingsbox Eva Foam Roller*

Mentorica: **MAG. METKA GALIČ**

Višja strokovna šola: SIC Brežice, Višja strokovna šola

- Študent: **ŽIGA JELEN**: *Izdelava zaščitnega sistema na dirkalnem sekvenčnem menjalniku za podjetje AZM*

Mentor: **MAG. MATEJ OZEBEK**

Višja strokovna šola: Šolski center Celje, Višja strokovna šola

- Študent: **DAVID DJORDJEVSKI**: *Postavitev omrežja in integracija interneta stvari v podjetju*

Mentor: **BORUT VEHOVEC**

Višja strokovna šola: Šolski center Kranj, Višja strokovna šola

- Študentka: **RITA KOVAČ**: *Vpliv nastanitve, velikosti gnezda in krmljenja na priraste sesnih pujskov in tekačev*

Mentorica: **MAG. METODA SENICA**

Višja strokovna šola: Šolski center Šentjur, Višja strokovna šola

- Študent: **DAVID ŠAHERL**: *Izvedba spletnega tekmovanja v pripravi gobove juhe: 1/2 organizacija in idejna zasnova projekta s prepletom trženjskokomunikacijskih aktivnosti*

Mentorici: **ANDREJA ALIČ** in **MOJCA POLAK**

Višja strokovna šola: Višja strokovna šola za gostinstvo in turizem Maribor

- Študent: **UROŠ GRBIČ**: *Izvedba spletnega tekmovanja v pripravi gobove juhe: 2/2: kulinarika, strokovna in tehnična podpora pri izvedbi tekmovanja*

Mentorici: **ANDREJA ALIČ** in **MOJCA POLAK**

Višja strokovna šola: Višja strokovna šola za gostinstvo in turizem Maribor

- Študentka: **DIANA FTIČAR**: *Varnost in zdravje pri delu v podjetju NOGRAD, d.o.o.*

Mentorica: **IVANA DOMJAN**

Višja strokovna šola: Ekonomska šola Murska Sobota, Višja strokovna šola

1. MESTO

- Študentka: **YULIA MURGEC**: *Vpliv temperature penine ob degoržiranju na izgubo vezanega CO₂*

Mentorica: **ZDENKA MASTEN**

Višja strokovna šola: IC Piramida Maribor, Višja strokovna šola

2. MESTO

- Študentka: **ELISABETH SAMBOLEC**: *Elektronski herbarij drevesnih vrst v občini Pivka*

Mentor: **LEON KERNEL**

Višja strokovna šola: Šolski center Postojna, Višja strokovna šola

3. MESTO

- Študentka: **MARUŠA VRANC**: *Samostojni podjetnik ali osebno dopolnilno delo?*

Mentorica: **KARMEN GRUDNIK**

Višja strokovna šola: Šolski center Slovenj Gradec, Višja strokovna šola

Asociacija, ki jo večina nas dobi ob besedi »mentor«, je oseba z veliko znanja in izkušnjami. Dober mentor ob tem poseduje tudi dobro mero potrpežljivosti. Odličen mentor pa poseduje vrsto lastnosti, ki študentom pomagajo na poti k samostojnosti. Te so na primer profesionalen pristop do študentov, zanimanje zanje in za njihovo delo, želja, da uspejo. Zmorejo uravnotežiti izobraževanje s samostojnim delom. Študente motivirajo, pripravljajo na samostojno pot in so jim navdih. A tu se delo odličnega mentorja ne konča. Nadaljuje se tako, da ohranja ustvarjene vezi tudi po zaključku študija. Taki mentorji si zaslužijo, da jih posebej izpostavimo in pohvalimo.

Priznanja za **najboljšega mentorja v podjetju** so prejeli:

- **DEJAN ŠMID**, Output vizualne komunikacije s. p. (Predlagatelj: Academia, Maribor)
- **MELITA MIŠ STRGAR**, Arboretum Volčji Potok (Predlagatelj: BC Naklo, Višja strokovna šola)
- **MARTIN ABRAM**, Abrams Production, Martin Abram s.p. (Predlagatelj: Ekonomska šola Novo mesto, Višja strokovna šola)
- **ROBERTO GREGORČIČ**, Oštarija Herbelier (Predlagatelj: GRM Novo mesto, Višja strokovna šola)
- **TATJANA PERŠUH**, Dom Danice Vogrinec Maribor (Predlagatelj: IC Piramida Maribor, Višja strokovna šola)
- **AFRODITA HORVATIČ**, Komunala Brežice (Predlagatelj: Strokovno izobraževalni center Brežice, Višja strokovna šola)
- **ANDREJ KLAUŽER**, Avtohiša Strašek (Predlagatelj: Šolski center Celje, Višja strokovna šola)
- **POLONA ŽIŽEK**, NOGRAD d.o.o. (Predlagatelj: Ekonomska šola Murska Sobota, Višja strokovna šola)

Iskrene čestitke vsem prejemnikom priznanj.

V drugem delu konference je sledila predstavitev petih izbranih strokovnih referatov. Na 12. konferenco je bilo skupno oddanih 14 najav za prispevke, oddanih jih je bilo 9. Vsi prispeli referati so zbrani in objavljeni v zborniku, ki je pred vami. Predstavitve in razpravo je vodila dr. Andreja Križman:

1. **mag. Metka Galič**: *Upoštevanje trajnostnega vidika pri nabavi hrane*
2. **mag. Nataša Makovec, Veronika Žižek, Eva Tomažin**: *Pomen didaktičnih znanj predavatelja za boljše poklicne kompetence študentov*
3. **dr. Mojca Čerče, Jožica Ovčjak**: *Dnevi praktičnega izobraževanja in sodelovanja kot priložnost za krepitev poklicnih spretnosti študentov na Višji strokovni šoli Slovenj Gradec*
4. **Jelica Bregar**: *Primer dobre prakse: sodelovanje med VSŠKV in Kozmetiko Lorange*
5. **mag. Monika Karan**: *1. RIKLIBled POSVET – Dediščina atmosferskega zdravljenja za zdrav način življenja danes*

12. letna konferenca Kakovost v višjih strokovnih šolah se je zaokrožila z zaključno zahvalo predsednice Komisije za kakovost na Skupnosti VSŠ, **mag. Gabrijele Kotnik**, ter povabilom na naslednjo, 13. konferenco.

Zahvala je bila namenjena Ministrstvu za vzgojo in izobraževanje, ki vsako leto nameni konferenci posebno pozornost in s tem daje priznanje prizadevanju višjih šol na področju

kakovosti. Sledila je zahvala Marko Lotriču, predsedniku Državnega sveta in vsem panelnim govorcem.

Besedo zahvale je namenila vsem, direktorjem, ravnateljem, predavateljem, mentorjem študentom in vsem, ki so sodelovali pri organizaciji in izvedbi 12. konference Kakovost v višjih strokovnih šolah z nazivom **S partnerstvom do odličnih poklicnih spretnosti**.

Sekretariat Skupnosti VSS

PROGRAM DOGODKA

Datum: Sreda, 10. maj 2023

Ura: 9.00 – 14.00

Lokacija: Višja strokovna šola za gostinstvo, velnes in turizem Bled (Blejska predavalnica), Prešernova 32, 4260 Bled

Registracija in prihod udeležencev	
8.30 – 9.00	Registracija in prihod udeležencev
Uvodni pozdravi	
9.00 – 9.15	mag. Peter Mihelčič , ravnatelj Višje strokovne šole za gostinstvo, velnes in turizem Bled Egon Pipan , Predsednik Skupnosti VSS mag. Katja Dovžak , Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje mag. Gabrijela Kotnik , predsednica Komisije za kakovost pri Skupnosti VSS
Plenarni del	
9.15 – 9.35	Z roko v roki za kakovosten prenos znanja, Marko Lotrič , predsednik Državnega sveta
9.35 – 9.55	Sistem vodenja kakovosti v Splošni bolnišnici Jesenice, Sandra Jerebic , dipl. m. s., univ. dipl. soc., Splošna bolnišnica Jesenice
9.55 – 10.15	NAKVIS kot partner višješolskega izobraževanja na poti k odličnosti, Martina Mravlja , NAKVIS
10.15 – 10.35	Evropsko leto spretnosti – priložnost za ozaveščanje in povezovanje, mag. Zvonka Pangerc Pahernik , Andragoški center Slovenije, nacionalna koordinatorica ELS
Podelitev priznanj	
10.35 – 11.00	Podelitev priznanj: <ul style="list-style-type: none">- 20 let kakovostnega in uspešnega delovanja višje strokovne šole- 20 let ravnateljjevanja- najboljšo diplomsko delo- mentorji v podjetju
Odmor za kosilo	
11.00 – 12.30	Odmor za kosilo

Predstavitev izbranih prispevkov

12.30 – 12.45	Upoštevanje trajnostnega vidika pri nabavi hrane, mag. Metka Galič
12.45 – 13. 00	Pomen didaktičnih znanj predavatelja za boljše poklicne kompetence študentov, mag. Nataša Makovec, Veronika Žižek, Eva Tomažin
13.00 – 13.15	Dnevi praktičnega izobraževanja in sodelovanja kot priložnost za krepitev poklicnih spretnosti študentov na Višji strokovni šoli Slovenj Gradec dr. Mojca Čerče, Jožica Ovcjak
13.15 – 13.30	Primer dobre prakse: sodelovanje med VSŠKV in Kozmetiko Lorger, Jelica Bregar
13.30 – 13.45	1. RIKLIBled POSVET – Dediščina atmosferskega zdravljenja za zdrav način življenja danes, mag. Monika Karan
Zaključek	
13.45 – 14.00	Povzetek konference in pogled naprej

Z ERASMUS+ PROJEKTI DO RAZVIJANJA POKLICNIH SPRETNOSTI NA PODROČJU MEDIJEV (Andreja Petrovič)

Andreja Petrovič
mag. družboslovne informatike
Ekonomška šola Novo mesto, Višja strokovna šola
andreja.petrovic@esnm.si

POVZETEK

V prispevku predstavljam, kako v programu Medijska produkcija razvijamo poklicne kompetence, znanja in spretnosti študentov. Neprestano posodabljanje učnih vsebin je izredno pomembno, saj je področje medijske produkcije odvisno od hitrega tehnološkega razvoja. Kompetence študijskega programa so opredeljene dovolj splošno, da predavateljem omogočajo vpeljevanje sodobnejših vsebin. Šola je vključena v več Erasmus+ projektov, ker v njih vidimo priložnosti za posodabljanje učnih vsebin.

V prispevku sem se osredotočila na projekt DRONES (Digital Transformation in Journalism and News and Media). Projekt je usmerjen v razvijanje znanj, spretnosti in vedenj za uporabo brezpilotnih letalnikov – dronov v novinarstvu mladih. Brezpilotni letalniki – droni so ena novejših tehnologij in so vedno bolj dostopni širokim množicam in s tem tudi študentom. Prikazala bom glavne rezultate projekta in implementacijo v študijski proces.

V projektu smo identificirali znanja, spretnosti in vedenja, ki jih potrebuje mlad novinar/upravljalca drona za uspešno opravljanje svojega dela. V prispevku je prikazano, kako smo se lotili vpeljevanja spretnosti upravljanja drona v študijski proces.

Ključne besede: Erasmus+ projekti, brezpilotni letalniki – droni, poklicne spretnosti v študijskem programu medijska produkcija

1 UVOD

V članku bom prikazala pomen razvijanja spretnosti pri študentih in diplomantih medijske produkcije in kako jih lahko razvijamo v okviru Erasmus+ projektov.

Predstavila bom primer dobre prakse, kako na šoli pri predmetu Avdio-video produkcija razvijamo poklicne spretnosti na področju uporabe brezpilotnih letal – dronov za namen novinarstva, pisanja blogov in snemanja vlogov. Dobra praksa izhaja iz Erasmus+ KA2 projekta Digital Transformation in Journalism and News and Media – DRONES.

Brepilotni letalniki – droni so ena novejših tehnologij, ki postajajo vedno bolj dostopni širokim množicam. Uporabnost dronov narašča na različnih področjih, med drugim tudi v novinarstvu. Na šoli smo se vključili v projekt DRONES, ker vidimo velike možnosti uporabe na področju medijske produkcije in želimo študente usposobiti za njihovo uporabo.

Cilj prispevka je prikazati pomen vključevanja v Erasmus+ projekte, v katerih lahko prispevamo k posodabljanju strokovnih vsebin in s tem razvijanju poklicnih kompetenc študentov. Tehnološki razvoj in ostale spremembe terjajo prilagajanje izobraževalnih kurikulumov. Žal pa je hitrost sprememb v gospodarstvu danes večja kot je sposobnost šol, da se odzovemo na te spremembe z razvijanjem ustreznih kompetenc. Spremembe v šolskem sistemu so počasne in dolgotrajne, zato so različni projekti odlična priložnost, da znotraj obstoječih kurikulumov razvijamo tudi sodobnejša znanja in spretnosti.

Primerjala bom obstoječe kompetence v programu Medijska produkcija ter pri predmetu Avdio-video produkcija in prikazala, katere kompetence in s tem spretnosti in znanja bomo pri študentih razvijali s pomočjo projekta DRONES. Pri tem bom izhajala iz predpostavke, da je potrebno posodobiti kompetence v programu Medijska produkcija.

2 KOMPETENCE V PROGRAMU MEDIJSKA PRODUKCIJA

Kompetence so neločljivo povezane s spretnostmi, so zmožnosti posameznika, da uporabi pridobljeno znanje, spretnosti in sposobnosti v različnih okoliščinah (Arnes, 2023). Se pravi, da je kompetenca nabor znanj, izkušenj in spretnosti, ki so po mojem mnenju tako prepletene, da težko ločimo eno sestavino od druge.

2.1 KOMPETENCE ŠTUDIJSKEGA PROGRAMA MEDIJSKA PRODUKCIJA

Na spletišču Centra za poklicno izobraževanje (CPI, 2023) so v splošnem delu študijskega programa Medijska produkcija navedene naslednje kompetence:

Generične kompetence:

- načrtuje in organizira lastno delo in delo skupine,
- zagotavlja kakovost in uspešnost lastnega dela v delovnem okolju v skladu s standardi in pravnimi, ekonomskimi ter trženjskimi okviri,
- spremlja razvoj stroke in širšega medijskega področja,
- racionalno rabi produkcijske resurse,
- varuje zdravje in okolje,
- razvija podjetne lastnosti, spretnosti in vedenje,
- uporablja sodobno informacijsko komunikacijsko tehnologijo.

Poklicno-specifične kompetence:

- koordinira pripravo produkcijskega načrta na področju medijev,
- izdelava predračun in obračun projekta,
- organizira, koordinira in nadzira medijsko-produkcijski proces,
- motivira sodelavce za doseganje ciljev,
- zagotavlja kakovost realizacije medijsko-produkcijskega procesa,
- obvladuje rabo tehnologij v aktualnih segmentih medijske produkcije,
- načrtuje rešitve in procese na področju medijev.

Nekatere navedenih kompetenc bi bilo potrebno posodobiti, predvsem zaradi hitro razvijajočih se tehnoloških novitet, kar je osnova programa Medijska produkcija.

V nadaljevanju so navedene predmetno-specifične kompetence pri predmetu Avdio-video produkcija (AVP), saj smo v projektu pripravili program razvijanja poklicnih spretnosti na tem področju:

- pozna izraznost medijev
- pozna problematiko organizacije dela v video produkciji
- pozna principe AV sporočanja ter elemente filmskega jezika
- obvladuje tehnike priprave sinopsisa in scenarija
- obvladuje tehnološko opremo za AV produkcijo ter nastavitve opreme
- obvladuje tehnike vodenja produkcije
- obvladuje tehnike snemanja v zunanjih in študijskih pogojih
- obvladuje tehnike digitalne video montaže. (CPI, 2023)

Navedene kompetence so splošno opredeljene, kar omogoča, da lahko razvijamo spretnosti, ki izhajajo iz spremenjenih potreb trga dela.

3 RAZVIJANJE SPRETNOSTI ŠTUDENTOV V ERASMUS+ PROJEKTU DRONES

»Splošni cilj programa Erasmus+ je z vseživljenjskim učenjem podpirati izobraževalni, poklicni in osebni razvoj ljudi na področju izobraževanja, usposabljanja, mladine in športa v Evropi in po svetu ter s tem prispevati k trajnostni rasti, kakovostnim delovnim mestom, socialni koheziji, spodbujanju inovacij ter krepitvi evropske identitete in aktivnega državljanstva.« (European commission a, 2023).

V zadnjih letih šola sodeluje v več projektih, v sklopu katerih razvijamo poklicne spretnosti študentov. Bolj podrobno bom opisala projekt Digital Transformation in Journalism and News and Media – DRONES, v katerem razvijamo digitalne spretnosti. Omenjam pa tudi projekt Newsroom, v katerem smo razvijali novinarske spretnosti in ga po zaključku nadaljujemo kot šolski projekt.

3.1 PREDSTAVITEV PROJEKTA DRONES

Projekt Digital Transformation in Journalism and News and Media – DRONES je KA2 projekt, sodelovalna partnerstva, v katerem organizacije iz šestih držav (Portugalska, Italija, Malta, Ciper, Francija in Slovenija) pripravljamo program razvijanja poklicnih spretnosti mladih novinarjev/upravljalcev drona. Projekt je namenjen promociji digitalne transformacije in uporabe Dronov kot možnosti zaposlovanja in povezovanja mladih s strokovnjaki za drone, novinarji, blogerji. Za doseganje tega cilja pri mladih uporabnikih dronov razvijamo ustrezne poklicne spretnosti na tem področju.

Najprej smo naredili raziskavo o uporabi dronov med novinarji in o spretnostih, ki jih morajo imeti novinarji/upravljalci dronov. Na osnovi tega smo naredili primerjalno študijo, ki je pokazala, da v vseh državah zaznavamo enake veščine in poklicne spretnosti, ki jih novinarji potrebujejo pri uporabi dronov. Ugotovili smo tudi, da je v majhnih državah (npr. Malta, Slovenija, Ciper) uporaba dronov v novinarstvu manj profesionalizirana in je njihova uporaba povezana predvsem z njihovimi osebnimi interesi. (DRONES, 2023a)

Študija je pokazala, da je za novinarja, ki pri svojem delu uporablja dron, pomembna lastnost pripravljenost na neprestano učenje in spremljanje novosti na tehnološkem področju.

Za uporabo dronov v novinarstvu so pomembne izkušnje in znanje snemanja ter fotografiranja in dobro poznavanje tehničnih lastnosti brezpilotnih letal. Ugotovili smo tudi, da so za upravljalce drona pomembne sposobnosti koncentracije, spopadati se s pritiskom, znanje informatike in matematike, sposobnost hitrega odločanja v nujnih primerih, dajanja natančnih navodil in prevzemanja odgovornosti pri upravljanju in uporabi drona. Seveda je pomembno tudi zelo dobro poznavanje programske opreme v fazi predprodukcije, produkcije in postprodukcije. Nenazadnje je zelo pomembno tudi dobro poznavanje lokalne zakonodaje na tem področju (DRONES, 2023a).

3.1.1 REZULTATI PROJEKTA

Oblikovali smo priročnik za uporabo drona »Kako začeti poklicno kariero z uporabo drona«, in pripravili učni načrt, v katerem smo v petih modulih v obsegu 40 ur predvideli pridobivanje znanj in spretnosti novinarjev pri uporabi dronov. (DRONES, 2023b)

3.2 ZNANJA, SPRETNOSTI IN VEDENJE NOVINARJA / UPRAVLJALCA DRONA

V projektu smo identificirali naslednja znanja, spretnosti in vedenja, ki jih potrebuje novinar/upravljaec drona:

Tabela 1

Kompetence novinarja / upravljalca drona

Znanje	Spretnosti	Vedenje
Pozna pomen vizualnega dela novinarskega prispevka.	Fotografira in uporabi fotografije, kadrira, uporabi ustrezne formate, pripravi osvetlitev, uporabi osnovne zakonitosti snemanja in montaže.	Prilagodi se okoliščinam snemanja.
Pozna različne dele brezpilotnega letala – drona, njegove zmogljivosti in omejitve ter ustrezno programsko opremo.	Upravlja dron, ustrezno uporablja strojno in programsko opremo	Je natančen, vztrajen in potrpežljiv.
Pozna postopek nastavitvev drona, npr. kalibracijo.	Kalibrira in izvede vse nastavitve sistema na dronu.	Izkazuje natančnost in vztrajnost.
Našteje postopke za pravilno uporabo brezpilotnih letalnikov.	Ustrezno upravlja dron upošteva varnostne napotke	Upošteva pravila za varno uporabo drona Pri uporabi drona Je previden in osredotočen.
Zna podajati navodila, če je potrebna interakcija.	Usklajuje, pilotira in vodi dron ter snema iz zraka.	Sposoben je ostati miren pod pritiskom. Hitro sprejema odločitve, daje natančna navodila in prevzema odgovornost.
Pozna zakonodajo, ki ureja delovanje brezpilotnih zrakoplovov in varstvo podatkov. Pozna predpise in zakone države, v kateri uporablja dron.	Zna poiskati podatke za urejanje dokumentacije za uporabo drona v različnih državah.	Spoštuje zasebnost ljudi in upošteva pravila varnosti. Deluje skladno s pravili za uporabo brezpilotnih zrakoplovov in zakonodajo. Pri uporabi brezpilotnih letalnikov je odgovoren.
Pozna etična vprašanja in dileme.	Obnaša se etično.	Spoštuje zasebnost drugih.

Pozna načine preverjanja vremenskih razmer.

Prepozna primerne pogoje za uporabo zrakoplov.

Izogiba se nevarnim situacijam (npr. izguba signala GPS, izguba vidljivosti zrakoplova). Ravna v skladu z vremensko napovedjo.

Vir: Drones, 2023a

3.3 RAZVIJANJE POKLICNIH SPRETNOSTI V PROGRAMU MEDIJSKA PRODUKCIJA

Ugotovljene spretnosti za delo novinarja/upravljalca drona sem primerjala s kompetencami, ki so opredeljene v programu Medijska produkcija in pri predmetu Avdio-video produkcija. V tabelah sem prikazala spretnosti, ki so del rednega programa, spretnosti, ki jih razvijamo na podlagi projekta NEWSROOM in spretnosti, ki jih razvijamo v projektu DRONES.

V tabeli below

Tabela 1 so prikazane tiste spretnosti, ki so že del študijskega programa Medijska produkcija. Nanašajo se na področje fotografiranja in snemanja ter mehkih veščin.

Tabela 2

Spretnosti, ki so del študijskega programa Medijska produkcija

Spretnosti s področja fotografiranja, snemanja in mehkih veščin

Upravljanje fotoaparata
Zna narediti ustrezno kompozicijo, kadrira
Uporabi ustrezne formate datotek
Pripravi osvetlitev
Fotografira / snema in naredi montažo
Obnaša se etično
Uporablja programe za urejanje besedil, fotografij in videa

Novinarske spretnosti razvijamo pri predmetu Organizacija in vodenje medijske produkcije (Tabela 3). Gre za nadaljevanje že zaključenega mednarodnega projekta NEWSROOM, ki ga zaradi uporabne vrednosti implementiramo še naprej. V projektu so se študenti učili novinarskega dela in pripravljali članke ter fotozgodbe na temo Evropske unije. Projekt je bil pri študentih zelo dobro sprejet, zato z njim nadaljujemo na šolskem nivoju.

Tabela 3

Spretnosti, ki se razvijajo v Newsroom

Spretnosti s področja novinarstva

Uporaba fotografij ali videa v novinarskem članku
Pri pisanju uporablja tehnike pripovedovanja zgodb
Načrtuje in izvede intervju
Oblikuje izvirne članke
Napiše članek in ga uredi
Izvede intervju
Preveri zbrana dejstva

Novost v izvedbi programa Medijska produkcija je razvijanje veščin s področja upravljanja in uporabe drona (Tabela 4).

Tabela 4

Spretnosti, ki jih razvijamo v projektu DRONES

Spretnosti s področja upravljanja in uporabe drona
Upravlja z dronom
Kalibrira in izvede nastavitve drona
Daljinsko upravlja dron
Zna poiskati podatke za urejanje dokumentacije za uporabo drona v različnih državah
Prepozna primerne vremenske pogoje za uporabo drona
Uporablja različne načine letenja brezpilotnih letalnikov za potrebe novinarstva
Ob pomoči zna aplicirati osnove varnega letenja v realno situacijo
Ob ustrezni pomoči upravlja z dronom
Ugotovi, kdaj preti nevarnost in sprejme odločitev, da se ji izogne
Prilagodi uporabo drona na različne razmere
Interpretira podatke o vremenskih razmerah
Sestavi, nastavi in uporabi dron
Učinkovito daljinsko upravlja dron
Uporablja ustrezno terminologijo
Varno upravlja in izvaja osnovne polete z dronom
Načrtuje in uspešno naredi reportažo

S prvo skupino študentov smo pri predmetu Avdio-video produkcija začeli z razvijanjem spretnosti. Pri tem smo sledili programu, kot je zastavljen v projektu.

Začeli smo s teoretičnimi znanji o zakonodaji. Študenti so v frontalni obliki spoznali evropsko in slovensko zakonodajo na področju uporabe dronov. Pridobljene spretnosti s tega področja so dokazali tako, da so morali poiskati podatke, kako pridobiti dovoljenje za uporabo drona v partnerskih državah.

Naslednja tema je varna uporaba drona. Tudi to morajo najprej zelo dobro osvojiti na nivoju znanja, nato pa vaditi, da si razvijejo ustrezne spretnosti – npr. da znajo daljinsko voditi dron, da letijo na ustrezni višini, stran od množic, da se izognejo visokim stavbam, da ustrezno odreagirajo ob spremenjenih okoliščinah... V preverjanju pridobljenih spretnosti so morali opisati, kaj bi naredili npr. ob spremenjenih razmerah med snemanjem tekaške prireditve. Jasno je, da smo se razvijanja te spretnosti lotili izredno subtilno, saj imajo lahko napake pri upravljanju drona nevarne posledice.

Projekt bomo implementirali postopoma, v več letih. Računamo, da bomo prihodnje leto kupili šolski dron, ki nam bo v veliko pomoč pri nadaljnjem razvijanju poklicne spretnosti na področju upravljanja drona.

4 ZAKLJUČEK

V projektu Digital Transformation in Journalism and News and Media – DRONES, šest držav sodeluje pri razvoju poklicnih spretnosti novinarjev in upravljalcev dronov. Namen projekta je spodbujanje digitalne transformacije in uporabe dronov kot možnosti za zaposlovanje mladih.

V ta namen smo identificirali poklicne spretnosti, ki jih potrebuje novinar/upravljaec drona in jih je potrebno razvijati tako na področju novinarstva kot upravljanju drona.

Za novinarja, ki pri svojem delu uporablja dron, je pomembna lastnost pripravljenost na neprestano učenje in spremljanje novosti na tehnološkem področju, izkušnje in znanje snemanja ter fotografiranja ter dobro poznavanje tehničnih lastnosti brezpilotnih letal.

Za upravljalce dronov so pomembne sposobnosti koncentracije, znanje informatike in matematike, sposobnost hitrega odločanja v nujnih primerih, dajanja natančnih navodil in prevzemanja odgovornosti pri upravljanju in uporabi drona.

V prispevku so vse poklicne spretnosti, ki jih potrebuje novinar/upravljaec drona razdeljene v tri področja, prvo je že del kurikulumu, drugo razvijamo pri projektu NEWSROOM in tretje področje, ki ga bomo razvijali na podlagi ugotovitev projekta DRONES.

Pokazala sem, kako lahko z vključevanjem v Erasmus+ projekte posodabljam študijske vsebine in proces ter tako razvijamo nove poklicne kompetence, spretnosti in znanja študentov.

5 LITERATURA IN VIRI

- Arnes. (2. 3. 2023). Arnes. Pridobljeno iz Kompetenca učiti se učiti: http://www2.arnes.si/~lukoper9/umetnost_ucenja/kompetenca_uiti_se_uiti.html.
- CPI. (2. 3. 2023). CPI Center RS za poklicno izobraževanje. Pridobljeno iz Programi višješolskega strokovnega izobraževanja: <https://cpi.si/poklicno-izobrazevanje/izobrazevalni-programi/programi/vsi/>.
- DRONES. (2023a). Drones Comparative Report. DRONES.
- DRONES. (2023b). Multimedia handbook. DRONES.
- European Commission. (27. 2 2023). Erasmus+. Pridobljeno iz Partnerstva za sodelovanje: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/sl/programme-guide/part-b/key-action-2/partnerships-cooperation>.
- European commission a. (27. 2 2023). Erasmus+. Pridobljeno iz Kakšni so cilji programa Erasmus+?: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/sl/programme-guide/part-a/priorities-of-the-erasmus-programme/objectives-features>.

PRIMER DOBRE PRAKSE: SODELOVANJE MED VSŠKV IN KOZMETIKO LORGER (Jelica Bregar)

Jelica Bregar, mag. manag.
Višja strokovna šola za kozmetiko in velnes Ljubljana (VSŠKV)
e-pošta: jelica.b@vskv.si

POVZETEK

Partnerstvo med Višjo strokovno šolo za kozmetiko in velnes Ljubljana (VSŠKV) in gospodarstvom je zelo pomembno za zagotavljanje kakovostne izobrazbe in usposabljanja ter ustvarjanje priložnosti za zaposlitev in razvoj v kozmetični in velnes industriji. Partnerstvo temelji na zaupanju, medsebojni pomoči in odgovornosti vseh deležnikov.

Odličnost poklicnih kompetenc je ključnega pomena za doseganje uspeha v katerem koli poklicu. Poklicne kompetence se nanašajo na kombinacijo znanja, spretnosti, izkušenj in vedenja, ki so potrebni za učinkovito opravljanje delovnih nalog v določenem poklicu. Odličnost poklicnih kompetenc je ključna tako za študij kot za delo.

Partnerstvo med VSŠKV in Kozmetiko Lorger sega v čas ustanovitve šole in vpisa prve generacije študentk programa kozmetika tj. 2014/2015. S Kozmetiko Lorger sodelujemo pri različnih dejavnostih, in sicer: pri pouku Kozmetična nega, Delovanje in uporaba kozmetičnih naprav, pri praktičnem izobraževanju, mentorstvu diplomskih nalog, predavanjih, delavnicah, raziskovalnem delu in drugih oblikah delovanja, ki omogočajo študentom, da preizkusijo svoje znanje in spretnosti v realnem delovnem okolju.

Usposabljanje Moč kozmetične nege na lepoto in dobro počutje posameznika (MKN) je primer dobre prakse odličnega sodelovanja med VSŠKV in Kozmetiko Lorger, s katerim Z njim smo dosegli, da so se študenti kozmetike brez predhodnega znanja in poklicnih spretnosti iz kozmetike lažje in hitreje vključili v študij.

Ključne besede: partnerstvo, poklicne spretnosti, odličnost

1 UVOD

Osnovni namen prispevka je predstaviti primer dobre prakse partnerstva med VSŠKV in Kozmetiko Lorger.

Cilj prispevka je prikazati, kako je partnerstvo s Kozmetiko Lorger ključnega pomena za razvoj odličnih poklicnih kompetenc pri študentih.

Cilj je predstaviti usposabljanje MKN kot pomembno »vstopno postajo na potovanju« skozi študij kozmetike predvsem za študente, ki nimajo predhodnega znanja s področja kozmetike. Z usposabljanjem MKN omogočamo, da si študenti z aktivnim učenjem pridobijo strukturiran pregled nad ključnimi značilnostmi in izzivi na kozmetičnem delovnem področju.

S pričujočim prispevkom želim poudariti, kako koristna je povezanost šole s področjem dela.

2 KDO SMO VSŠKV?

VSŠKV - Višja strokovna šola za kozmetiko in velnes Ljubljana je zasebna višja strokovna šola, ki zaseda vodilno mesto med zasebnimi VSŠ po številu vpisanih študentov v programih Kozmetika in Velnes. Verjamemo, da ta rezultat ni naključje, pač odraz kakovostnega dela, široke mreže delodajalcev, s katerimi šola sodeluje, ugleda šole in številnih možnosti za razvoj posameznika tako na osebni kot na profesionalnem področju, ki jih šola študentom ponuja (VSŠKV, 2023).

3 KOZMETIKA LORGER

Kozmetika Lorger je družinsko podjetje, ki deluje vse od leta 1967. V kozmetičnem salonu Lorger, kot sami rečejo, ne mirujejo, saj nenehno uvajajo nove svetovno uspešne metode. Za pregovorno kakovostjo njihovih storitev stojijo strokovno usposobljeni sodelavci, ki se pod mentorstvom gospe Milene Lorger, znane pedagoginje in raziskovalke, predvsem pa kozmetičarke, nenehno učijo (Kozmetični salon Lorger, 2023).

4 POKLICNE SPRETNOSTI V KOZMETIKI

V sodobnem svetu se nenehno srečujemo s spremembami, zato je pri presoji usposobljenosti posameznika vedno bolj pomembno njegovo znanje, tisto, kar ve, zna in je sposoben uporabiti ne le v predvidenih, temveč zlasti v nepredvidljivih situacijah. Današnji trg dela daje vedno večji poudarek znanju in spretnostim, ki jih je posameznik zmožen izkazati in uporabiti, tako da bo delo potekalo nemoteno in kakovostno (Mlinar, 2013).

V študijskem procesu je pomembno, da študenti pridobijo temeljna znanja in spretnosti, ki so potrebna za opravljanje poklica. To pomeni, da morajo študenti razumeti teoretična načela, ki jih bodo uporabljali v praksi, ter razviti praktične spretnosti, ki so pomembne za opravljanje dela.

Muršak (2012) opredeljuje poklicne kompetence kot kompetence, ki jih posameznik potrebuje za uspešno delovanje na določenem poklicnem področju in jih deli na poklicno generične in poklicno specifične kompetence. Poklicno generične kompetence so splošne in skupne sorodnim poklicem ter ključne za uspešno delovanje v družbi in uspešno opravljanje delovnih nalog. Poklicno specifične kompetence pa so še posebej pomembne, saj temeljijo na znanju in spretnostih, ki so vezana na določen poklic, oziroma področje dela. Izhajajo iz specifik vsakega delovnega mesta.

Kozmetične kompetence se nanašajo na širok spekter znanj in spretnosti za izvajanje kozmetične dejavnosti. Te poklicne kompetence vključujejo znanja in spretnosti pri:

1. Komuniciranju: Višji Kozmetik mora biti spreten pri aktivnem poslušanju svojih strank in prepoznavanju ter razumevanju njihovih želja in potreb, pri razlagi postopkov in izdelkov, ki jih uporabljajo, pri reševanju reklamacij/pritožb.
2. Svetovalnemu delu s strankami, saj je pomembno, kako se stranki svetuje glede najboljših možnosti za nego kože, ličenje, oblikovanje nohtov ipd.
3. Prilagajanju različnim strankam: spretnost prilagajanja postopkov in izdelkov različnim strankam, glede na njihovo kožo, starost, spol, zdravstveno stanje, življenjski slog, želje in potrebe.
4. Načrtovanju in organiziranju dela ter upravljanju časa: lahko se v kozmetičnem salonu pojavijo različne naloge, ki jih je treba opraviti hkrati.
5. Prodaji in trženju izdelkov in storitev.
6. Uporabi kozmetičnih pripomočkov: V kozmetični dejavnosti so nepogrešljive spretnosti pri uporabi različnih kozmetičnih pripomočkov, kot so škarje, britvice, pincete, čopiči za ličenje itd. Poleg tega morajo študenti biti spretni pri pravilnem razkuževanju in vzdrževanju pripomočkov.
7. Delu z rokami: ročne spretnosti, fina motorika.
8. Uporabi zahtevnejših aktualnih naprav v kozmetiki.
9. Reševanju strokovnih težav: lahko se zgodijo alergijske reakcije, poškodbe kože, vreznine in druge težave, ki se pojavijo med opravljanjem storitev.

5 PARTNERSTVO S PODROČJEM DELA

Šolska zakonodaja poklicnega in strokovnega šolstva poudarja socialno partnerstvo, ki temelji na pomembnem sodelovanju med gospodarstvom in šolami. Na šoli želimo prisluhniti potrebam gospodarstva, želimo poznati tok razvoja in novosti v gospodarstvu, vse nastale spremembe vnesti v kurikulum, ustrezno usposobiti študente, da lahko takoj po končanem šolanju nastopijo z delom. Zavedamo se nujnosti povezovanja šole in področjem dela, zato predavatelji in študenti želimo svoje teoretično znanje umestiti v stvarni svet.

Sodelovanje s podjetji prav tako zagotavlja, da šola sledi novim trendom in inovacijam v industriji kozmetike in velnesa ter da izobraževanje poteka v skladu s potrebami trga dela. To pomeni, da se študentje lahko naučijo uporabljati najnovejšo opremo in izdelke, ki so trenutno v uporabi na področju kozmetike ter pridobijo dragocene izkušnje, ki jih bodo lahko uporabili v svojih prihodnjih karierah.

Partnerstvo med šolo in gospodarstvom je ključno za zagotavljanje kakovostne izobrazbe in usposabljanja ter ustvarjanje priložnosti za zaposlitev in razvoj v kozmetični in velnes industriji.

Sodelovanje med šolo in gospodarstvom koristi študentom in podjetjem. Študenti dobijo možnost, da se učijo iz prakse, da razvijajo spretnosti, ki jih lahko uporabijo pri svojem delu v prihodnosti, medtem ko podjetja pridobijo dostop do bodočega kadra in možnosti za razvoj novih izdelkov in storitev. Vse to prispeva k rasti in razvoju kozmetične in velnes industrije ter izboljšuje kakovost storitev, ki jih ponujajo podjetja v tej panogi.

6 PARTNERSTVO MED VSŠKV IN KOZMETIKO LORGER

Sodelovanje med VSŠKV in kozmetičnim salonom Lorger je zelo uspešno za oba partnerja. Glede na to, da je VSŠKV uspešna šola na področju kozmetike in velnesa in ima široko mrežo delodajalcev je povezava s šolo za Kozmetiko Lorger koristna za njen ugled in profesionalni razvoj. S partnerstvom s šolo si zagotavlja dostop do kakovostnih strokovnjakov na področju kozmetike in velnesa, kar ji omogoča, da še izboljša svojo ponudbo storitev in zagotovi strankam najboljšo možno izkušnjo.

Na drugi strani pa sodelovanje s kozmetičnim salonom Lorger študentom VSŠKV omogoča praktično izkušnjo in vpogled v delo v enem izmed najbolj uspešnih kozmetičnih salonov v Sloveniji. Študenti pridobijo dragocene izkušnje na področju kozmetike in se učijo od strokovnjakov, ki imajo bogate izkušnje in znanje s tega področja. Poleg tega študentom sodelovanje s kozmetičnim salonom Lorger omogoča pridobivanje novih spretnosti in znanj v stvarnem svetu, ki jih ne pridobijo v šoli ter širjenje socialne mreže s strankami in poslovnimi partnerji Kozmetike Lorger.

Partnerstvo med šolo in kozmetičnim salonom Lorger je večdimenzionalno. Milena Lorger je ena od avtoric programa višješolskega strokovnega študija kozmetike in strokovna podpora pri vpeljavi študijskega programa kozmetike na VSŠKV. Je prva predavateljica pri predmetu Kozmetična nega na VSŠKV, ki je številnim študentom zagotovila odlične praktične izkušnje in visoko razvite kozmetične kompetence.

Sodelovanje s kozmetičnim salonom Lorger omogoča študentom VSŠKV, da izvajajo storitve na strankah in modelih ter se naučijo, kako pravilno uporabljati različna orodja, izdelke in tehnike. Poleg tega razvijajo spretnosti pri upravljanju strank, komuniciranju z njimi in reševanju morebitnih težav.

Partnerstvo s Kozmetiko Lorger omogoča deljenje virov, kot so orodja, tehnologije in prostori. Tako je Kozmetika Lorger dala na razpolago tudi svoj kozmetični salon za izvajanje praktičnih vaj pri predmetu Kozmetična nega, dokler ni šola zagotovila lastnega.

Študenti VSŠKV opravljajo praktično izobraževanje v salonu Lorger, kar jim omogoča prenos teoretičnega znanja v prakso in razvijanje poklicnih spretnosti.

Študenti VSŠKV pišejo diplomska dela pod mentorstvom strokovnjakov iz Kozmetike Lorger in izvajajo raziskovalna dela v stvarnem delovnem okolju.

Plod sodelovanja med šolo in Kozmetiko Lorger je tudi učbenik Delovanje in uporabo kozmetičnih naprav, ki ga je napisal predavatelj VSŠKV in aktualni lastnik kozmetičnega salona Tomaž Lorger.

S partnerstvom gradimo in širimo profesionalno omrežje na področju kozmetične dejavnosti. Predavatelji in študenti VSŠKV imamo priložnost spoznati druge kozmetične strokovnjake, ki pripomorejo k razvoju naše kariere in k izboljšanju študijskega procesa.

V okviru Svetovnega dne velnesa (GWD) sta VSŠKV in Kozmetiko Lorger organizirali Kneipp SPA nego obraza. Dejavnost so, po izvirnem protokolu kozmetičnega salona Lorger, brezplačno izvedle študentke VSŠKV pod vodstvom mentorice Milene Lorger na zunanjih strankah in s tem pridobile unikatna znanja in odlične poklicne spretnosti.

6.1 MOČ KOZMETIČNE NEGE NA LEPOTO IN DOBRO POČUTJE POSAMEZNIKA

Partnerstvo med šolo in Kozmetiko Lorger ima številne pozitivne učinke. Plod odličnega sodelovanja je tudi usposabljanje Moč kozmetične nege na lepoto in dobro počutje posameznika (MKN), ki omogoča pridobitev poklicno generičnih in poklicno specifičnih kompetenc.

Usposabljanje je namenjeno predvsem študentom, ki se vpišejo v višješolski program Kozmetika in nimajo praktičnega predznanja s področja kozmetične nege. Če ostanejo prosta mesta v skupinah, povabimo tudi študente programa Velnes, ki bi želeli pridobiti temeljne kompetence s področja kozmetične nege. Program obsega 60 ur. Od tega je 10 ur teorije in 50 ur prakse (praktikum za nego obraza in telesa). Usposabljanje poteka v kozmetičnem salonu Lorger, kar pomeni, da imajo udeleženci na voljo visokokakovostno opremo in pripomočke, ki zagotavljajo odlično poklicno izkušnjo. Šola priskrbi vsem predavateljem in udeležencem bele uniforme z logotipom šole.

Program se izvaja modularno v okviru 10 srečanj enkrat tedensko. Študenti so razdeljeni v skupine, tako da se lahko predavatelji in inštruktorji iz Kozmetike Lorger individualno posvetijo vsakemu študentu posebej.

Usposabljanje je prostovoljno, vendar zelo priporočljivo, ker študenti pridobijo temeljna znanja in poklicne spretnosti za lažje in hitreje vključevanje v redni izobraževalni proces. Program je zelo praktično naravnani (praktični del poteka v parih, delata udeleženec na udeležencu oziroma na modelih).

Udeležba na usposabljanju, ki je namenjeno negi obraza in telesa, ima številne namene in cilje, ki lahko prispevajo k osebni in poklicni razvoju udeležencev.

Namen usposabljanja je, da omogočimo udeležencem pridobitev praktičnih znanj in spretnosti na področju nege obraza in telesa, tako za osebno uporabo kot tudi v profesionalne namene. Udeleženci pridobijo znanja o različnih vrstah kože, postopkih nege in uporabi kozmetičnih izdelkov.

Cilji usposabljanja so, da so udeleženci po uspešno zaključenem programu sposobni pripraviti pravilno delovno mesto in stranke za delo, pravilno očistiti kožo in očesni »make-up«, pregledati kožo in določiti vrsto kože ter stanje kože. Prav tako znajo izvajati postopek ročne masaže obraza, vratu in dekolteja, pravilno negovati kožo in nanašati ustrezne maske, obloge in pilinge ter oblikovati in barvati obrvi in trepalnice. Udeleženci znajo tudi odstranjevati odvečne dlake na obrazu, poznajo principe zaščite kože, oblikujejo primeren odnos do lastnega zunanjega videza in osebne urejenosti ter vrednotijo življenjske procese in pojave na koži. Poleg tega pridobijo znanja, kako reševati neželene spremembe na koži, usvojijo osnovna

znanja o delovanju kozmetičnih izdelkov na posamezni tip in stanje kože ter poglobijo lastne ročne spretnosti. Usposabljanje je tudi priložnost, da udeleženci preizkusijo lastne sposobnosti in spretnosti na področju novih poklicnih usmeritev, kar jim pomaga pri odločitvi za nadaljnjo karierno pot (Lorger, 2014).

Na koncu usposabljanja študenti opravijo izpit, ki je praktičen. Udeleženci dokažejo, da so dosegli cilje programa in pridobili nove poklicne kompetence. Šola organizira podelitev certifikatov kozmetične hiše Lorger in VSŠKV ter foto albumov z zanimivimi utrinki "prvih korakov" v kozmetiki.

V vseh preteklih študijskih letih je bila udeležba zelo dobra, in sicer je variirala od 80 do 85 % vključenih študentov od vseh študentov 1. letnika kozmetike, ki niso imeli predznanja iz kozmetike. Podatek dokazuje, da študenti razumejo, da se poklicne kompetence ne pridobivajo le v šoli, temveč v konkretnem delovnem okolju, ko opravljajo konkretne poklicne naloge.

Z vsakoletno evalvacijo študenti ocenijo (na petstopenjski lestvici, kjer je 1 slabo in 5 odlično) splošno in vsebinsko delo usposabljanja, predavatelja ter podajo mnenja in predloge. Rezultati za študijsko leto 2019/2020 so prikazani v spodnjih tabelah in grafih.

Tabela 1
Evalvacijski zbirnik

Usposabljanje: Moč kozmetične nege na lepoto in dobro počutje posameznika

Datum/termin izvedbe: 2019/2020

Kraj izvedbe: Kozmetični salon Lorger

Predavatelj: Milena Lorger

Število izpolnjenih vprašalnikov/udeležencev: 24/36

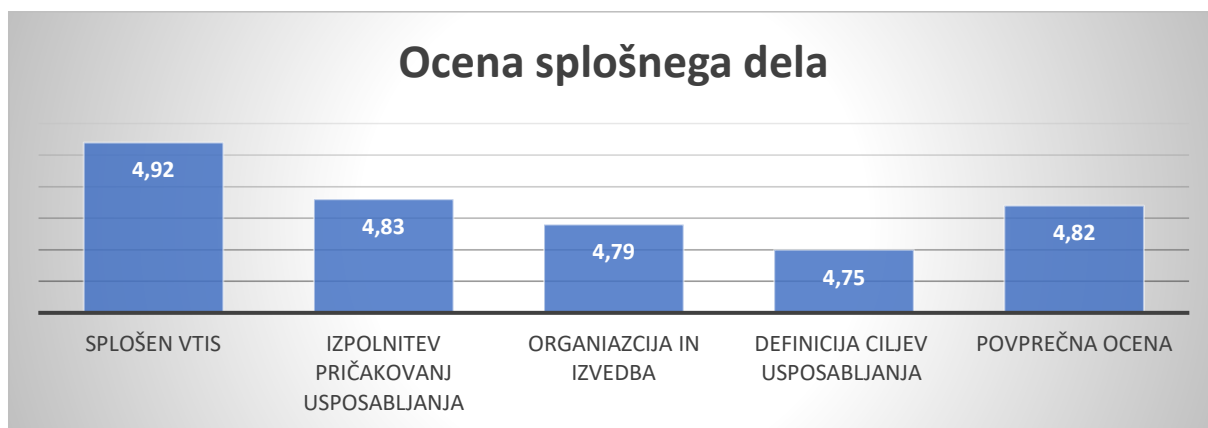
V tabeli 1 so prikazani podatki o evalvacijskem zbirniku, in sicer naziv usposabljanja, termin in kraj izvedbe usposabljanja, predavatelj ter število pridobljenih evalvacijskih vprašalnikov od skupnega števila udeležencev usposabljanja.

S številom vrnjenih evalvacijskih vprašalnikov, ki so sicer anonimni, nismo zadovoljni, ker smo jih prejeli 66,66 %, a ta rezultat razumemo kot izhodišče za razmislek, kako motivirati vse udeležene študente, da podajo povratno informacijo.

Odgovore iz evalvacijskih vprašalnikov na šoli zelo skrbno obravnavamo in nato pripravimo usmeritve za izboljšave.

V nadaljevanju predstavljamo grafični prikaz rezultatov evalvacijskih vprašalnikov.

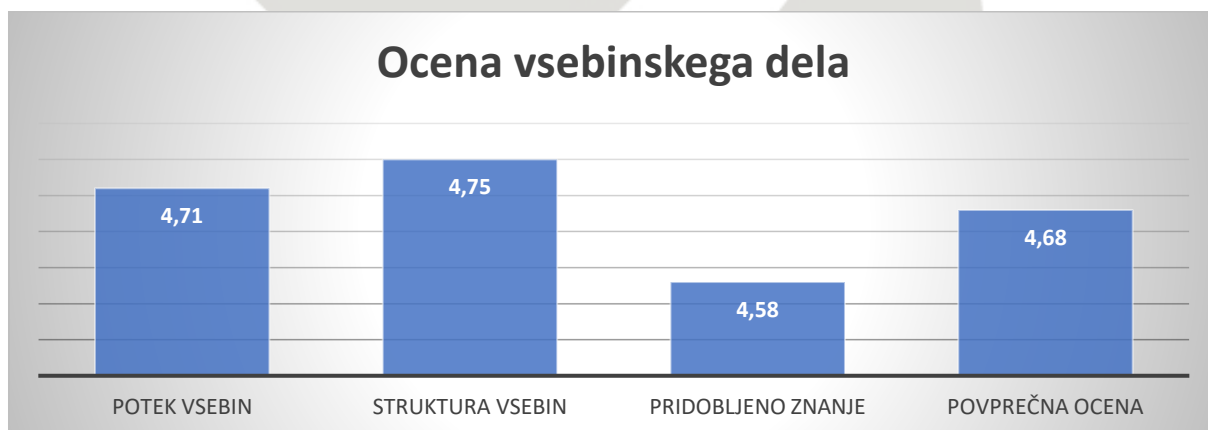
Slika 1 nazorno pokaže oceno splošnega dela na usposabljanju MKN.

Slika 1. Ocena splošnega dela

Iz grafa je razvidno, da so vse ocene v vrednosti nad 4,5, kar pomeni odlična ocena. Rezultati dokazujejo, da so bila izpolnjena pričakovanja študentov, da sta bili organizacija in izvedba usposabljanja odlični ter cilji zelo dobro definirani.

Slika 2 pokaže oceno vsebinskega dela usposabljanja MKN.

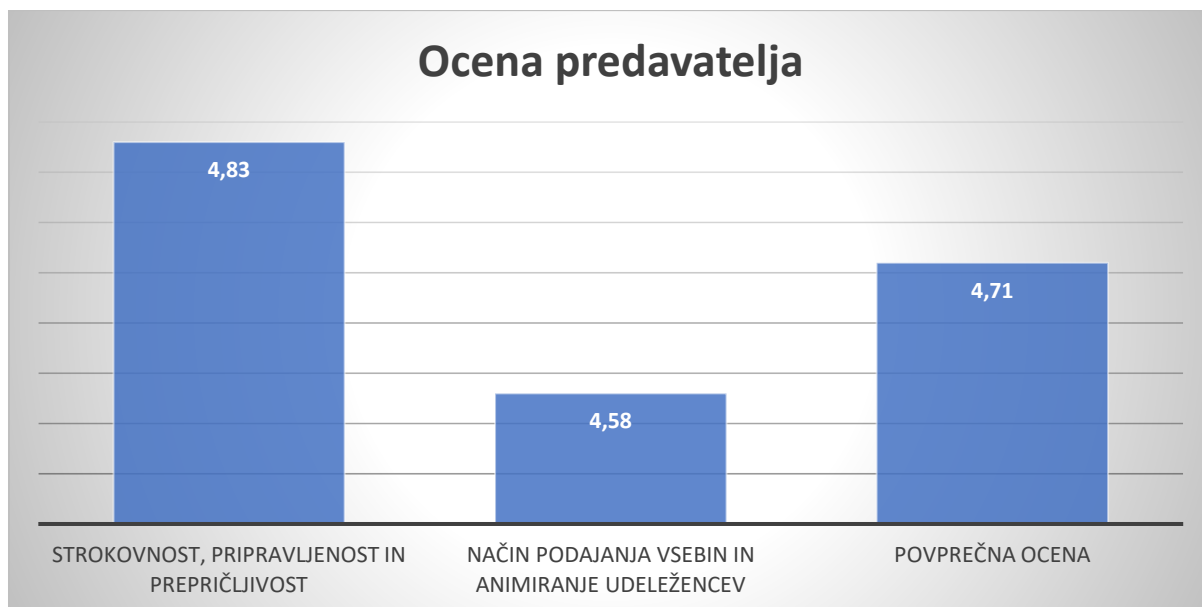

Slika 2. Ocena vsebinskega dela

Glede na kriterije ocenjevanja se je pokazalo, da so udeleženci z oceno odlično ocenili potek in, strukturo vsebin ter pridobljeno znanje na usposabljanju.

Ocena pridobljenega znanja je najnižja, čeprav še vedno odlična, a sporoča, da moramo biti še bolj pozorni na vsakega posameznega študenta.

Sledi slika 3, ki pokaže oceno strokovnosti, pripravljenosti in prepričljivosti predavatelja ter njegov način podajanja vsebin in animiranje udeležencev usposabljanja MKN.

Slika 3. Ocena predavatelja

Vse ocene so odlične. Opažamo, da kriterij »način podajanja vsebin in animiranje udeležencev« ter kriterij »pridobljeno znanje«, prikazan na sliki 2, korelirata in imata enako oceno, zato menimo, da je smotrno še bolj individualizirati in personalizirati praktične vaje, ker gre za pridobivanje specifičnih poklicnih spretnosti.

Skupna povprečna ocena po vseh kriterijih ocenjevanja je 4,74, kar nas motivira, da nadaljujemo po poti odličnosti.

V tabeli 2 so prikazana mnenja in predlogi udeležencev usposabljanja. Gre za odgovore na odprta vprašanja, s katerim smo želeli, da nam študenti sporočijo, kar mislijo in čutijo s svojimi besedami.

Tabela 2
Mnenja in predlogi

Kaj vam je bilo na usposabljanju posebej všeč?

Razločna razlaga, ki je potekala skozi vaje in konkretne primere.

Praktične vaje.

Znanje in energija predavateljice.

Način podajanja znanja (skozi primere in njihova analiza).

Preplet teoretičnega in praktičnega dela, vaje na modelih.

Povezava teorije s praktičnimi primeri. Res koristno za nas, ki nimamo predznanja o kozmetiki.

Predavateljica nas je veliko naučila.

Kaj vas je na usposabljanju motilo?

Včasih malo prehitro.

Prevelika skupina.

Premalo časa.

Iz odgovorov vidimo, da so študenti pohvalili usposabljanja MKN, da so zelo zadovoljni z organizacijo in izvedbo usposabljanja. Čisto vsak odgovor je dragocena povratna informacija, tako tudi razumemo, da je nekaterim študentom pouk potekal prehitro oziroma bi si želeli še daljše uvajalno obdobje v študij kozmetike in velnesa.

V nadaljevanju predstavljamo dva obsežnejša mnenja študentov, ki potrjujeta odlično partnerstvo med VSŠKV in Kozmetiko Lorger. To jim omogoča, da že na začetku študija začutijo svoj poklic.

6.1.1 MNENJA ŠTUDENTOV O USPOSABLJANJU MKN

»VSŠKV je poskrbela tudi za tiste, ki nismo imeli predhodnega znanja s področja kozmetike. V sodelovanju s kozmetičnim salonom Lorger so pripravili uvajalni tečaj »MKN«. Predavateljica je delila z nami dolgoletne izkušnje in znanja ter poskrbela, da smo se naučile pravilno opraviti nego obraza. Uživale smo ob nanašanju maske, obloge in pilinga. Tečaj so popestrili gostje iz znanih kozmetičnih hiš in nam predstavili različne kozmetične izdelke, katere smo lahko druga na drugi tudi preizkušale. Med delom in učenjem smo uživale, se veliko naučile in stkale nova prijateljstva« (K. C.).

»Za tečaj sem se odločila, ker sem želela pridobiti izkušnje, kako poteka delo v kozmetičnem salonu. Tečaj mi je bil zelo všeč, ker je praktično naravnano in podkrepjeno s teorijo. Ga. Loriger je strokovnjakinja na področju kozmetike in odlična predavateljica, saj nam je informacije podala na preprost način in nas učila konkretnih kozmetičnih opravil. Usposabljanje bi priporočila vsem, ki imajo malo ali nimajo praktičnega predhodnega znanja, saj se bodo največ naučili z lastnim delom« (U. P.).

V nadaljevanju sledi nekaj fotografij, ki kažejo, kako je potekalo pridobivanje znanja in poklicnih spretnosti z usposabljanjem MKN.

Slika 4. Pridobivanje znanja in spretnosti pri negi obraza (Vir: VSŠKV, 2023).

Slika 5. Pridobivanje znanja in spretnosti pri manikiri (Vir: VSŠKV, 2023).

Slika 6. Pridobivanje znanja in spretnosti pri ročni masaži obraza, vratu in dekolteja (Vir: VSŠKV, 2023).

Slika 7. Podelitev certifikatov MKN (Vir: VSŠKV, 2023).

7 UGOTOVITVE IN PREDLOGI

Partnerstvo med VSŠKV in Kozmetiko Lorger pomaga pri razvijanju praktičnih in uporabnih izkušenj za študente. To odlično sodelovanje zagotavlja praktična usposabljanja, delavnice in projekte, ki študentom pomagajo razviti praktične spretnosti in jih pripravijo na vstop na trg dela.

Za Kozmetiko Lorger pa sodelovanje s šolo pripomore k oblikovanju kakovostnega kadra, ki ima prava znanja in spretnosti za delo v kozmetični dejavnosti. Poleg tega sodelovanje s šolo prispeva k utrjevanju ugleda kozmetičnega salona in pomaga pri razvoju pozitivne podjetniške kulture v širši skupnosti.

V skladu z vizijo in cilji obeh partnerjev je sodelovanje med VSŠKV in kozmetičnim salonom Lorger pripomoglo k izboljšanju kakovosti izobraževanja in storitev na področju kozmetike in velnesa ter k dvigu strokovne ravni na tem področju.

Na VSŠKV nas nenehna skrb za kakovost vodi, da krepimo sodelovanje s podjetji in tako omogočamo študentom, da pridobijo praktične izkušnje in se seznanijo z novimi trendi in praksami na področju kozmetike in velnesa. Ustvarjali bomo pogoje, da bodo študenti imeli priložnosti, da se učijo iz prakse, da se razvijajo ob opravljanju delovnih nalog – ustaljenih in nepričakovanih.

Prizadevali si bomo še naprej širiti mrežo poslovnih partnerjev, ki bodo študentom omogočili učenje z odličnimi izdelki, tehnikami in postopki v poklicu ter tako pripomogli k njihovem strokovnemu razvoju.

8 ZAKLJUČEK

Globalizacija in vedno bolj razvijajoča se tehnologija zahtevata od posameznika vseživljenjsko učenje, stalno razvijanje in nadgradnjo njegovih splošnih in poklicnih kompetenc.

Na VSŠKV učimo študente, da so posamezniki, ki imajo odlične poklicne kompetence, zelo koristni za podjetja, saj lahko prispevajo k večji učinkovitosti, produktivnosti in uspešnosti organizacije.

Poleg tega pa imajo tisti, ki imajo odlične poklicne kompetence, tudi večje možnosti za napredovanje in doseganje kariernih ciljev. Podjetja običajno iščejo zaposlene, ki imajo visoko stopnjo strokovnega znanja in izkušenj ter spretnosti, saj so ti zaposleni sposobni prevzemati odgovornejše naloge in se hitreje prilagajati spreminjajočim se poslovnim okoliščinam.

Skupaj z vsemi drugimi znanji in veščinami, ki jih posameznik pridobi skozi študij in izkušnje, so odlične poklicne kompetence ključnega pomena za uspešno kariero. Zato je pomembno, da posamezniki investirajo čas in trud v razvoj svojih poklicnih kompetenc, tako med študijem kot tudi kasneje v svoji karieri.

Začetno kozmetično usposabljanje MKN pomaga študentom, da pridobijo praktične izkušnje, se seznanijo z delovanjem kozmetične industrije, razvijejo nekatere poklicne spretnosti in se zato bolj samozavestno in motivirano vključijo v višješolski študijski proces. Omogočajo študentom tudi, da preverijo svojo namero, postati kozmetičar/kozmetičarka.

VSŠKV s svojimi dejavnostmi pri pouku in izven pouka prispeva k odkrivanju in razvoju potencialov posameznikov in jih spodbuja k odličnosti. V današnjem konkurenčnem poslovnem okolju je zelo pomembno, da višji kozmetik/višja kozmetičarka ima visoko stopnjo strokovnega znanja in poklicnih spretnosti ter izkušenj, ki so potrebne za opravljanje dela na najvišji strokovni in profesionalni ravni. Zato se je treba nenehno izobraževati in razvijati poklicne spretnosti.

9 LITERATURA IN VIRI

- Kozmetični salon Lorger Ljubljana. (2023). Več o nas. Pridobljeno 30. 3. 2023 iz <https://www.informacija.net/podjetja/prosti-cas-in-zdravje/lepota/kozmeticni-salon-lorger-ljubljana>.
- Lorger, M. (2014) Moč kozmetične nege na lepoto in dobro počutje posameznika. Pridobljeno 5. 4. 2023 iz http://www.vskv.si/objave_obvestila/delavnice/moc_kozmeticne_nege/media/fotoknjiga_moc_kozmeticne_nege_2014_2015.pdf.
- Mlinar, V. (2013). Ugotavljanje, vrednotenje in priznavanje neformalno in priložnostno pridobljenega znanja odraslih. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Muršak, J. (2012). Temeljni pojmi poklicnega in strokovnega izobraževanja. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.
- Višja strokovna šola za kozmetiko in velnes Ljubljana. (2023). VSŠKV. Pridobljeno 24. 3. 2023 iz <http://www.vskv.si/vsskv/index.php>.
- Višja strokovna šola za kozmetiko in velnes Ljubljana. (2023). Pridobivanje znanja in spretnosti pri negi obraza. Pridobljeno 29. 3. 2023 iz <https://www.facebook.com/photo/?fbid=2871144579667854&set=a.2871139269668385>.
- Višja strokovna šola za kozmetiko in velnes Ljubljana. (2023). Pridobivanje znanja in spretnosti pri manikiri. Pridobljeno 29. 3. 2023 iz <https://www.facebook.com/photo/?fbid=2153284144787238&set=a.2153282471454072>.
- Višja strokovna šola za kozmetiko in velnes Ljubljana. (2023). Pridobivanje znanj in spretnosti pri ročni masaži obraza, vratu in dekolteja. Pridobljeno 29. 3. 2023 iz <https://www.facebook.com/photo/?fbid=2871144349667877&set=a.2871139269662871>.
- Višja strokovna šola za kozmetiko in velnes Ljubljana. (2023). Podelitev certifikatov MKN. Pridobljeno 29. 3. 2023 iz <https://www.facebook.com/VSKVsi/photos/a.1148543091928020/1338278002954527>.

DNEVI PRAKTIČNEGA IZOBRAŽEVANJA IN SODELOVANJA KOT PRILOŽNOST ZA KREPITEV POKLICNIH SPRETNOSTI ŠTUDENTOV NA VIŠJI STROKOVNI ŠOLI SLOVENJ GRADEC (dr. Mojca Čerče, Jožica Ovčjak)

dr. Mojca Čerče
Šolski center Slovenj Gradec,
Višja strokovna šola
mojca.cerce@sc-sg.si

Jožica Ovčjak
Šolski center Slovenj Gradec,
Višja strokovna šola
jozica.ovcjak@sc-sg.si

POVZETEK

Osnovno izhodišče Višje strokovne šole Slovenj Gradec (v nadaljevanju VSŠSG) je študentom zagotoviti kakovostno, uporabno in aktualno znanje, da bodo kot diplomanti konkurenčni na trgu dela. Pomembni temelj zagotavljanja kvalitete predstavlja sodelovanje z domačimi in tujimi delodajalci v okviru najrazličnejših projektov, kar nam omogoča, da lahko dobro poznamo zahteve delodajalcev glede kompetenc, ki jih potrebujejo njihovi delavci, naši diplomanti.

Na VSŠSG se zavedamo, da je krepitev poklicnih kompetenc ključna za osebni in poklicni razvoj in tudi za napredovanje v karieri, zato se trudimo, da skupaj z delodajalci ter drugimi deležniki v okolju našim študentom omogočimo in nudimo priložnost, da pridobijo tiste poklicne kompetence in spretnosti, ki jih trg dela najbolj potrebuje. Eden izmed načinov, da to dosežemo, je tudi organizacija in izvedba našega novega dogodka, ki smo ga poimenovali Dnevi praktičnega izobraževanja in sodelovanja. Z njim želimo našim bodočim diplomantom olajšati proces iskanja prve zaposlitve ter jim ponuditi čim več smernic za čim bolj kakovosten prvi stik z delodajalcem in kakovosten vstop na trg delovne sile.

V pričujočem prispevku želimo predstaviti a) potek in vsebino Dni praktičnega izobraževanja in sodelovanja, ki smo jih izvedli na VSŠSG, ter b) rezultate ankete, s katero smo merili zadovoljstvo študentov z novo obliko izobraževanja ter pomen, ki ga študenti pripisujejo lastnemu kariernemu razvoju. V ta namen smo izvedli spletno anketo, ki so jo izpolnili redni študenti 1. in 2. letnika, ki so se izobraževanja tudi udeležili. Ugotovili smo, da so študenti naklonjeni vsebini in izvedbi Dni praktičnega izobraževanja in sodelovanja, da se (večini) zdi

lastnem karierni razvoj pomemben ter hkrati, da bi v prihodnje želeli, da se na Dnevih praktičnega izobraževanja in sodelovanja predstavi še več podjetij in predvsem tista, ki zanimajo njih.

Ključne besede: poklicne kompetence, trg dela, sodelovanje z okoljem, delodajalci, karierni razvoj na VSŠSG.

1 UVOD

Poslanstvo Višje strokovne šole Slovenj Gradec je »z izobraževalnimi programi slediti potrebam organizacij po kvalitetnih kadrih in študentom dati dobro popotnico za uspešno poklicno pot (Poslovnik kakovosti Višje strokovne šole Slovenj Gradec, 2022). Naše osnovno izhodišče je študentom zagotoviti uporabno in aktualno znanje, da bodo kot diplomanti konkurenčni na trgu dela. Pomembni temelj zagotavljanja kvalitete predstavlja sodelovanje z domačimi in tujimi delodajalci v okviru najrazličnejših projektov, kar nam omogoča, da lahko dobro poznamo zahteve delodajalcev glede kompetenc, ki jih potrebujejo njihovi delavci, naši diplomanti. In ker je naše delovanje usmerjeno tudi k nenehnemu dvigu kvalitete in prilagajanju izobraževalnim potrebam regije, smo se na uvodnem strokovnem aktivu obeh študijskih programov odločili, da v študijskem letu 2022/23 vpeljemo novost, s katero bomo krepili naše poslanstvo in prispevali k dvigu kvalitete izkušenj naših študentov pri zaposlovanju. Odločili smo se, da zanje organiziramo dneve praktičnega izobraževanja in sodelovanja ter jim tako sistematično ponudimo raznolika teoretična znanja obogatena s številnimi konkretnimi izkušnjami in spoznanji iz delovnih okolij o iskanju zaposlitve, prijavi na delovno mesto, potrebnih kompetencah, pripravi življenjepisa, selekcijskem intervju in izkušnjah podjetij o teh temah v lokalnem okolju. Kot še dodatni argument k temu, da študentom na novo in v zgoščeni obliki ponudimo tovrstna znanja in spoznanja, pa so nas opozarjala opažanja o tem, kako raznolika, pomanjkljiva in tudi nerealna znanja o teh vsebinah imajo študenti v času, ko morajo biti na trgu dela vse bolj konkurenčni in kompetentni.

Z zaključkom študija se začne novo poglavje v življenju, to je faza iskanja zaposlitve, ki vodi do zaposlitve. Veščine iskanja zaposlitve so tiste, ki prinesejo želeni rezultat, zato jim je potrebno nameniti veliko pozornosti in časa. Sam proces iskanja zaposlitve zahteva organizacijo, načrtovanje in veliko vloženega truda. V nasprotnem primeru je lahko stopnja uspešnosti pridobitve zaposlitve zelo nizka ali pa se zgodi, da mora diplomant sprejeti zaposlitev, ki ni z njegovega strokovnega oz. nivojskega področij. Upoštevati je potrebno še en zelo velik dejavnik in to je velika konkurenca drugih iskalcev zaposlitve. Zato je pomembno, kako mladi diplomanti pristopajo k iskanju zaposlitve in kakšna orodja in tehnike uporabljajo (Rupnik, 2013).

V pričujočem prispevku predstavljamo Dneve praktičnega izobraževanja in sodelovanja kot novo vsebino izobraževanja na VSŠSG. Z njo želimo našim bodočim diplomantom olajšati proces iskanja prve zaposlitve ter jim ponuditi čim več smernic za čim bolj kakovosten prvi stik z delodajalcem in kakovosten vstop na trg delovne sile.

V bodoče želimo na VSŠSG tovrstne dogodke še nadgraditi in izboljšati, hkrati pa smo želeli preveriti tudi zadovoljstvo študentov z že izpeljano obliko izobraževanja, zato smo izvedli evalvacijo.

Podatke smo pridobili s pomočjo spletne ankete, ki so jo v tednih po zaključku izobraževanja izpolnili redni študenti, katerim je bilo izobraževanje tudi namenjeno. Anketa je vključevala tako vprašanja zaprtega kot odprtega tipa, saj smo poleg same ocene zadovoljstva (uporabili smo s pet stopenjsko ocenjevalno lestvico) želeli pridobiti od študentov tudi njihove predloge, razmišljanja in poglede o tovrstnem izobraževanju in pomenu osebnega kariernega razvoja (uporabili smo vprašanja odprtega tipa). Rezultate predstavljamo v nadaljevanju prispevka.

2 DNEVI PRAKTIČNEGA IZOBRAŽEVANJA IN SODELOVANJA NA VSŠSG

Tematika zaposlitve mladih diplomantov je aktualna tema. Vsi si želimo stabilno zaposlitev. Iskanje take zaposlitve z vidika posameznika je pomemben del življenjskega cikla posameznika. Zaposlitev predstavlja ekonomsko in socialno neodvisnost, zato si brez nje težko načrtujemo življenje, kariero in družino. Mladi diplomanti so zaradi negotovosti na trgu dela izpostavljeni tudi večji socialni izključenosti in s tem socialni neenakosti še na drugih področjih življenja (Rupnik, 2013). Da bi si ti iskalci zaposlitve izboljšali svojo zaposljivost ter povečali konkurenčnost na trgu delovne sile, se morajo zavedati svojih slabosti in napak, ki jih imajo pri iskanju zaposlitve, kot tudi potreb, pričakovanj, trendov, značilnosti zaposlovanja in prijave na delovno mesto, ki veljajo v delovnem okolju.

Ko pri iskanju dela in novega sodelavca prihaja do stikov med iskalci zaposlitve in delodajalci, je zelo pomemben prvi vtis. Delodajalec ga dobi že ob prvem stiku iskalca z njim, iskalec pa ga dobi že, ko se pozanima za podjetje, kamor želi poslati prijavo za zaposlitev. Prvi stik iskalca zaposlitve in delodajalca predstavlja prijava za delovno mesto, ki je bilo razpisano, oz. ponudba za delovno mesto, ki ni bilo razpisano. Sam stik z delodajalcem še ne pomeni zaposlitve, pomeni pa večjo ali manjšo verjetnost zanjo. Dobra predstavitev iskalca v prijavi pa lahko iskalcu omogoči drugi stik – povabilo na razgovor za zaposlitev. Dobra predstavitev je dobrodošla za obe strani, saj ima iskalec več možnosti, da ga delodajalec povabi na razgovor, delodajalec pa dobi boljšo predstavo o kandidatu in mu je odločitev o tem, kateremu kandidatu bo dal prednost, olajšana (Hribar, 2005).

2.1 PREDSTAVITEV POTEKA DOGODKA DNEVI PRAKTIČNEGA IZOBRAŽEVANJA IN SODELOVANJA NA VSŠSG

V tednu od 7. do 11. novembra 2022 smo tako na VSŠSG za redne študente 1. in 2. letnika priredili Dneve praktičnega izobraževanja in sodelovanja. Temu dogodku smo namenili dva dneva.

V torek 8.11.2022 smo v goste povabili zunanje goste, Janjo Bartelj iz Svetovalnega središča za izobraževanje odraslih MOCIS, Špelo Kresnik, ambiciozno psihologinjo in mlado podjetnico ter psihologinjo iz kadrovske službe, Ano Frühau. Program je povezovala domača predavateljica psihologinja Mojca Čerče. Študentje so dobili uporabne napotke o ustvarjanju kariere skozi vseživljenjsko učenje, prijavi na delovno mesto (na kaj morajo biti pozorni, kaj napisati in česa ne narediti), o vsebini prvega in drugega zaposlitvenega razgovora, koristne napotke pri pripravi življenjepisa, o selekcijskem postopku in pomenu ter načinu uporabe LinkedIna.

V času, ko so potekali dnevi praktičnega izobraževanja, so študentje v okviru vaj pri predmetu poslovna komunikacija spoznali tudi platformo za grafično oblikovanje Canva ter si s pomočjo vprašalnikov objavljeni na spletni strani Zavoda za zaposlovanje pripravili lasten psihološki oris osebnostnih lastnosti, kompetenc in delovnih motivov. Ker so kot mladi kader težko konkurenčni pri prijavi na delovno mesto z leti zaposlitvenih izkušenj, ker jih še nimajo, so zato večjo pozornost namenili spoznavanju sebe in oblikovanju bolj izčrpne predstavitve delodajalcu. Vsi študentje so se tako testirali in pripravili potencialno uporabne

samopredstavitve o tem, v kolikšni meri so pri njih izražene naslednje specifične kompetence: načrtovanje in organizacija, medosebne veščine, samoiniciativnost, odpornost, osebni razvoj, mreženje, vodenje, samozavest, samozavedanje, urejenost, prilagodljivost, reševanje problemov, uvajanje sprememb in timsko delo. Kot ključno temo konkurenčne predstavitve delodajalcu smo poleg osebnostnih lastnosti izbrali kompetence zato, ker pomenijo ključne značilnosti vedenja zaposlenih, ki so osnova za učinkovito delovanje na delovnem mestu. Kompetence predstavljajo izkazan sklop znanja, veščin, sposobnosti in tudi osebnostnih lastnosti, vrednot, motivacije, samopodobe, čustev, vzorcev razmišljanja ipd. Pomenijo, da ima posameznik znanje in razumevanje, zmožnosti in veščine za izvedbo, da je motiviran, da nekaj dejansko naredi.

Kompetence se kažejo v uspešno opravljenem delu glede na postavljene zahteve oziroma celo omogočajo nadpovprečno delovanje. Delodajalci vse pogosteje iščejo dokaze, da je posameznik razvil določene kompetence in da bo zahtevana dela opravil dobro ali celo nadpovprečno. Zato moramo za uspešno iskanje zaposlitve ter načrtovanje in razvoj kariere poznati lastne kompetence in način, kako jih še razvijati (Zavod RS za svetovanje, e-svetovanje, n.d.).

V četrtek, 10. 11. 2022 so se študentom predstavila podjetja iz Slovenj Gradca in okolice. Predstavili so se: Kopa d. d., Stroka produkt, d. o. o., Gorenje d. o. o., Podjetniški center Slovenj Gradec, Javno komunalno podjetje Dravograd d. o. o. ter Zavod za kulturo, šport, turizem in mladinske dejavnosti Ravne na Koroškem. Poleg predstavitve vsebine in področja lastnega dela so podjetja študentom posebej izpostavili tudi to, katere delovne kompetence in osebnostne lastnosti so v njihovem podjetju še posebej zaželeni in zakaj. Tako so lahko študenti že takoj uporabili rezultate iz vaj, kjer so spoznavali, katere kompetence so pri njih razvite in v kolikšni meri. Predstavniki podjetij so bili nagovorjeni tudi, da študentom podajo še druge koristne napotke z vidika prijave na delovno mesto, pisanja življenjepisa in zaposlitvenega razgovora. Tudi na tej točki so študentje imeli dobro priložnost povezovati med seboj znanja, ki so jih prejeli na prvem dnevu praktičnega izobraževanja, z aktualnimi značilnostmi in preferencami zaposlovanja v podjetjih v lokalnem okolju.

V nadaljevanju so predstavljeni izsledki evalvacijske ankete študentov o zadovoljstvu z izvedbo in vsebino dni praktičnega izobraževanja.

3 RAZISKAVA O ZADOVOLJSTVU Z IZVEDBO DNEVOV PRAKTIČNEGA ZOBRAŽEVANJE IN SODELOVANJA

3.1 CILJ RAZISKAVE

Na VSŠSG se trudimo, da v skladu s Strategijo višjega strokovnega izobraževanja v RS za obdobje 2020-2030, skupaj z delodajalci ter drugimi deležniki v okolju omogočimo in nudimo našim študentom priložnost, da pridobijo tiste poklicne kompetence in spretnosti, ki jih trg dela najbolj potrebuje.

Eden izmed načinov, da to dosežemo, je tudi organiziranje dogodka za študente vseh študijskih programov, ki smo ga poimenovali Dnevi praktičnega izobraževanja in sodelovanja.

Ker v bodoče želimo na VSŠSG tovrstne dogodke še nadgraditi in izboljšati, hkrati pa smo želeli preveriti tudi zadovoljstvo študentov z že izpeljano obliko izobraževanja, smo izvedli evalvacijo, katere cilj je bil ugotoviti:

- Kako so bili študenti z izvedbo dogodka zadovoljni?
- Katere vsebine so jim bile najbolj všeč?
- Ali je bilo vsebin preveč oziroma premalo?
- Kakšni so njihovi predlogi, želje in potrebe?
- Kakšen pomen pripisujejo osebnemu kariernemu razvoju?

3.2 METODA, VZOREC IN POTEK RAZISKAVE

Za namen raziskave je bilo od 14. 11. 2022 do 18. 11. 2022 izvedeno anketiranje študentov VSŠSG s spletnim anketnim vprašalnikom. Anketne vprašalnike je izpolnilo 35 rednih študentov 1. in 2. letnika programov ekonomist in informatik.

Rezultati anketiranja so bili obdelani s programom Excel. Anketni vprašalnik je vseboval 10 vprašanj zaprtega tipa in 5 vprašanj odprtega tipa, s katerimi se je ugotavljalo zadovoljstvo študentov z organizacijo izvedbe dogodka ter ugotavljalo, katere vsebine so bile študentom všeč ter kaj bi radi, da v bodoče dodamo ali opustimo.

3.3 REZULTATI IN UGOTOVITVE RAZISKAVE

Najprej smo študente spraševali o splošnem zadovoljstvu z izvedenim izobraževanjem.

Rezultat prikazuje, da se s trditvijo »Tovrstna izobraževanja ocenjujem kot koristna za moj poklicni razvoj« povsem strinja 57 % študentov, delno pa se s to trditvijo strinja 31 % študentov. 40 % vprašanih študentov se povsem strinja, da so na Dnevih praktičnega izobraževanja in sodelovanja izvedeli vse koristne informacije, delno se s to trditvijo strinja 37 % vprašanih študentov, 34 % študentov pa se delno strinja in delno ne strinja s to trditvijo. Povprečna ocena

koristnosti izvedbe Dnevov praktičnega izobraževanja in sodelovanja med študenti je bila 4,0.

Z organizacijo in izvedbo izobraževanja je bilo popolnoma zadovoljnih 40 % vprašanih študentov, 40 % se je s to trditvijo delno strinjalo, 17 % vprašanih pa se s to trditvijo delno strinja in delno ne strinja. Povprečna ocena zadovoljstva izvedbe Dnevov praktičnega izobraževanja in sodelovanja med študenti je bila 3,8.

S trditvijo, da bi tovrstno izobraževanje priporočili tudi naslednjim generacijam, se je popolnoma strinjalo 49 % vprašanih študentov, 37 % vprašanih pa se je s to trditvijo delno strinjalo. Časovni okvir izobraževanja (obseg) je bil za 49% študentov popolnoma ustrezen, delno pa se je s to trditvijo strinjalo 31% vprašanih študentov.

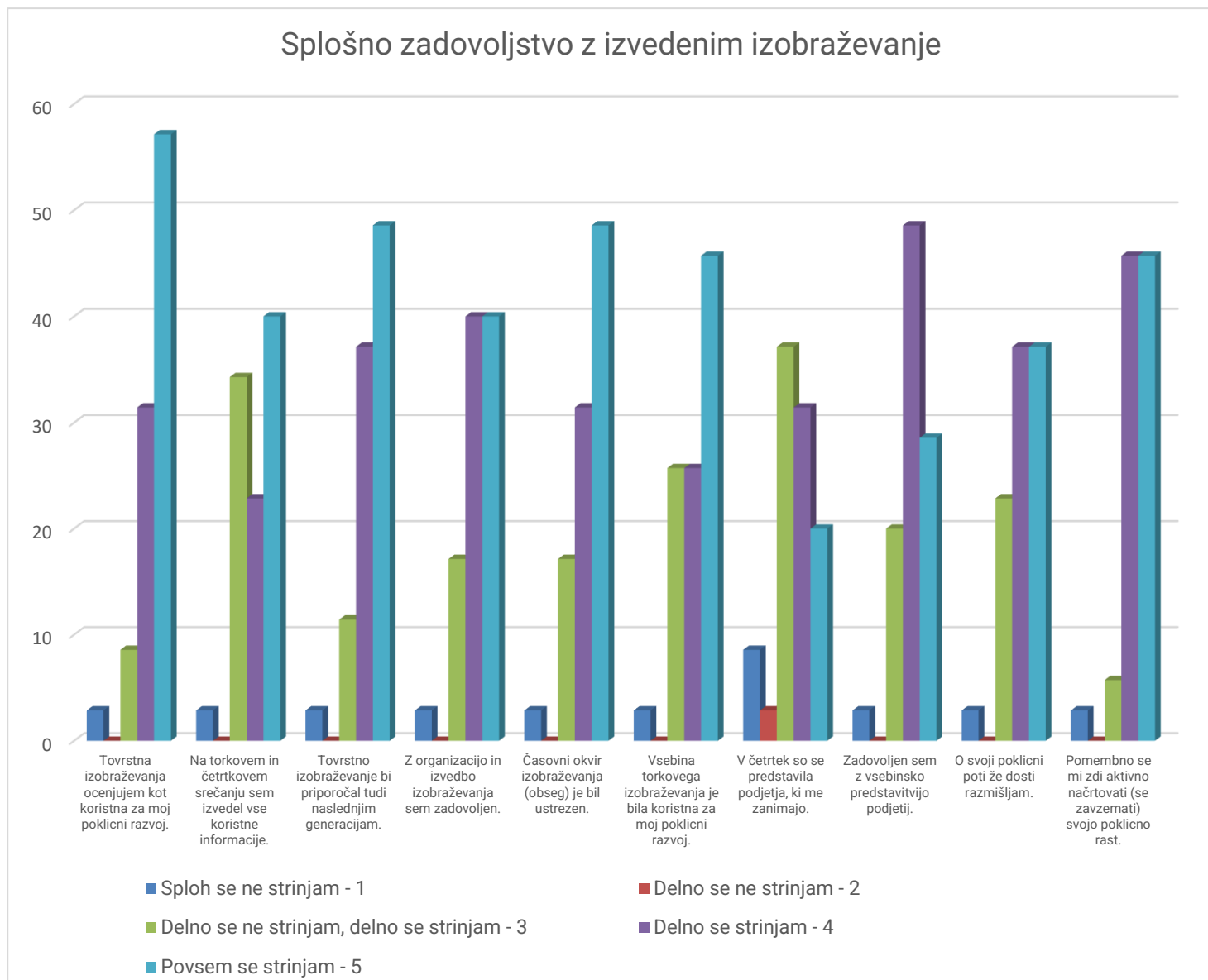
Vsebina prvega dneva, na katerem so študenti dobili uporabne napotke pri iskanju zaposlitve, pripravi življenjepisa in druge nasvete, je bila po mnenju 46 % vprašanih študentov koristna za njihov poklicni razvoj, 26 % študentov se je s to trditvijo delno strinjala, 26 % študentov pa se s to trditvijo delno ni strinja in delno ne strinja. Povprečna ocena koristnosti vsebin prvega dne izobraževanja je bila 3,7.

Drugi dan dogodka, so se študentom predstavila podjetja iz Slovenj Gradca in okolice. Samo 20 % študentov se je popolnoma strinjala, da so se predstavila podjetja, ki jih zanimajo, 31 % študentov se je delno strinjalo s to trditvijo, 37 % pa se je delno strinja in delno ne strinjalo s to trditvijo. Povprečna ocena izbora podjetij, ki študente zanimajo, je bila tako nizka in je znašala 2,9.

Z vsebinsko predstavitevijo drugega dne je bilo popolnoma zadovoljnih 29 % študentov, 49% se je delno strinjalo s to trditvijo, 20 % študentov pa je bilo neodločenih. Povprečna ocena zadovoljstva z vsebino drugega dne izobraževanja je bila 3,7.

O svoji poklicni poti dosti razmišlja 37 % študentov, 37 % vprašanih se s to trditvijo delno strinja, 23 % študentov pa je še neodločenih. Ujemajoče s temi rezultati je tudi večini študentov pomembno, da aktivno načrtujejo svojo poklicno pot. Tako se je s trditvijo »Pomembno se mi zdi aktivno načrtovati (se zavzemati) za svojo poklicno rast« popolnoma strinjalo 46 % vprašanih študentov, 46 % pa se je s to trditvijo delno strinjalo. Dani rezultati podpirajo našo odločitev na VSŠSG, da za študente organiziramo to novo obliko izobraževanja, ki sistematično in bolj celovito spodbuja karierni razvoj študentov oziroma in prinaša študentom marsikatero koristno informacijo.

Splošno zadovoljstvo z izvedenim izobraževanje

Graf 1. Ugotavljanje splošnega zadovoljstva z izvedenim izobraževanjem

V nadaljevanju ankete smo študente pozvali, naj izpostavijo dve do tri vsebine, ki so jim bile na Dnevih praktičnega izobraževanja in sodelovanja prvi dan najbolj všeč in bi jih bilo vredno ohraniti v prihodnje. Najpogostejši odgovori, ki so jih navedli študenti, so naslednji:

- uporabni napotki in nasveti pri iskanju zaposlitve
- nastavev profila LinkedIn,
- selekcijski postopek,
- kako se pripraviti na razgovor za službo,
- opis okolja in dela v določenih podjetjih,
- priprava življenjepisa,
- prijava na delovno mesto,

- kako je pomembno biti zaposljiv...

Študente smo prav tako prosili, naj izpostavijo dve do tri vsebine, ki so jim bile na drugi dan dogodka najbolj všeč in bi jih bilo vredno ohraniti v prihodnje. Najpogostejši odgovori, ki so jih navedli študenti, so naslednji:

- predstavitev podjetij in katere vrste kadrov potrebujejo,
- kako ustanoviti podjetje,
- opis okolja in dela v določenih podjetjih,
- kaj podjetja pričakujejo od novo zaposlenih,
- ali sprejemajo študente na delo in ali jim nudijo nadaljnje delo,
- priložnost za pridobitev čim več koristnih informacij...

Od študentov smo nazadnje želeli izvedeti, ali so prvi dan dogodka kaj pogrešali, ali je bilo česa preveč oz. česa premalo. Večina študentov je izrazila zadovoljstvo, ni imela pripomb in je bila mnenja, da so bile vsebine koristne. Isto vprašanje smo študentom postavili tudi za drugi dan dogodka, ko so se predstavila podjetja. Večinoma so študenti bili zadovoljni s predstavitvami podjetij, bi si pa želeli, da bi se jih predstavilo več.

Študente smo za konec vprašali še, ali bi nam za načrtovanje tovrstnih izobraževanj želeli še kaj sporočiti. Študenti so povedali, da so bila izobraževanja koristna pomoč pri njihovi poklicni poti, da so bila izobraževanja dobra in poučna ter da bi si želeli še več takšnih dni.

Na podlagi rezultatov raziskave z anketo lahko ugotovimo, da se zdijo študentom tovrstna izobraževanja koristna in bi jih tudi priporočili prihodnjim generacijam.

Študenti so bili mnenja, da je bila vsebina v prvem dnevu, kjer so dobili uporabne napotke pri iskanju zaposlitve, pripravi življenjepisa in še druge koristne nasvete, zanje koristna. V drugem dnevu so se predstavila podjetja ter povedala, katere kompetence so pri njih najbolj zaželeno, kakšne osebnostne lastnosti zaposlenih najbolj cenijo in podali še druge koristne informacije, bi si pa študenti želeli, da bi bilo predstavitev podjetij več.

4 ZAKLJUČEK

Najpomembnejši način za pridobivanje poklicnih kompetenc, ki omogočajo študentom osebni in poklicni razvoj, je pridobivanje dodatne izobrazbe. Poleg tega pa so pomembni še mnogi drugi načini, ki študentom omogočajo, da se dobro pripravijo na nadaljnjo poklicno pot. Tega se na VSŠSG še kako se zavedamo, zato se trudimo, da skupaj z delodajalci ter drugimi deležniki v okolju našim študentom omogočimo in nudimo priložnost, da pridobijo tiste poklicne kompetence in spretnosti, ki jih trg dela najbolj potrebuje.

V ta namen smo organizirali in izvedli dogodek v dveh delih, ki smo ga poimenovali Dnevi praktičnega izobraževanja in sodelovanja. Z njim smo želeli našim bodočim diplomantom olajšati proces iskanja prve zaposlitve ter jim ponuditi čim več smernic za čim bolj kakovosten prvi stik z delodajalcem in kakovosten vstop na trg delovne sile. Ker nas je zanimalo, kako so bili študenti z izvedbo in vsebinami dogodka zadovoljni, smo pripravili vprašalnik, s pomočjo katerega smo izvedeli, kaj je bilo dobro in kaj bi lahko v bodoče še naredili, da bi se še bolj približali njihovim željam in potrebam.

Ugotovili smo, da so študenti kazali naklonjen odnos do organizacije in vsebin, ki so bile predstavljene na Dnevih praktičnega izobraževanja in sodelovanja. Zato smo se odločili, da jih organiziramo, obogatimo in ohranimo tudi v prihodnje ter da lahko tako postanejo primer dobre prakse zagotavljanja kakovosti kariernega razvoja študentov in priprave na prvo zaposlitev bodočih diplomantov višjih strokovnih šol.

5 LITERATURA IN VIRI

- Hribar, A. (2005). *Pisanje prijav za zaposlitev in obravnava prijav s strani podjetij za razpisano delovno mesto*. Ljubljana. Fakulteta za družbene vede.
- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. (2020). *Strategija višjega strokovnega izobraževanja v Republiki Sloveniji za obdobje 2020 – 2030*. Pridobljeno 10. 4. 2023 iz: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Visje-strokovno-izobrazevanje/Strategija-visjega-strokovnega-izobrazevanje-RS-2020-2030/Strategija-visjega-strokovnega-izobrazevanja-v-Republiki-Sloveniji-za-obdobje-20202030.pdf>.
- Rupnik, D. (2013). *Mladi diplomanti kot iskalci zaposlitve*. Diplomsko delo. Fakulteta za uporabne družbene študije.
- Višja strokovna šola Slovenj Gradec. (2021). *Poslovník kakovosti višje strokovne*. Pridobljeno 21. 4. 2022 iz: https://vle.sc-sg.si/pluginfile.php/58564/mod_resource/content/0/20210520_Poslovník%20kakovosti-dopolnjena%20verzija.pdf.
- Zavod RS za zaposlovanje. (2023). *Kaj so kompetence*. Pridobljeno 16. 4. 2023 iz: <https://esvetovanje.ess.gov.si/KajZnam/KajSoKompetence/>.

UPOŠTEVANJE TRAJNOSTNEGA VIDIKA PRI NABAVI HRANE ZA DIJAKE IN ŠTUDENTE (mag. Metka Galič)

mag. Metka Galič
SIC Brežice, Višja strokovna šola Brežice
metka.galic@gmail.com

POVZETEK

Trajnostna prehrana je postala v zadnjih letih izjemno pomembna tema, ki se je pričela uveljavljati tudi v šolskih sistemih. Dijaki in študentje so generacija, ki bo odgovorna za prihodnost planeta, zato je pomembno, da razmišljajo tudi o svoji prehrani in izbirajo živila, ki so bolj trajnostna. Začeti moramo z osveščanjem in izobraževanjem dijakov o tem, kaj pomeni trajnostna prehrana in zakaj je pomembna za okolje in družbo. Ena od pomembnih izbir, ki jih lahko dijaki in študentje naredijo, je izbira lokalno pridelane hrane, ki ima manjši ogljični odtis, saj je transport manjši in zato tudi manjša poraba goriva. Poleg tega lahko lokalno pridelana hrana spodbuja lokalno gospodarstvo in zagotavlja kakovostno hrano za prebivalce lokalne skupnosti. Pomembna je tudi izbira sezonske, organsko pridelane hrane brez uporabe kemičnih pesticidov in umetnih gnojil ter uporaba vračljive embalaže in ustreznih postopkov priprave. Prispevek prikazuje, kako lahko pri predmetu nabava študente spodbujamo k trajnostni prehrani. Dodana je analiza primarne raziskave o odnosu študentov in dijakov do trajnostnega prehranjevanja.

Ključne besede: nabava, trajnostna prehrana, lokalna živila, trajnostna embalaža

1 UVOD

V hudi globalni konkurenci se podjetja poslužujejo številnih škodljivih postopkov pridobivanja surovin in proizvodnje različnih izdelkov (Wisner idr., 2012). Na oskrbne verige negativno vplivajo tudi velike naravne nesreče, ki ogrozijo prebivalstvo in delovanje podjetij (Aon Benfield, 2012). Zato se v svetu vse bolj pojavljajo pritiski potrošnikov, poslovnih partnerjev, lastnikov podjetij ter različnih organizacij, ki zahtevajo in pričakujejo upoštevanje okoljskega vidika pri poslovanju podjetij tako pri nabavi kot proizvodnji in dobavi (Kibbeling idr., 2013).

Tudi trajnostna nabava prehrabnenih izdelkov je vse bolj pomembna. Podjetja vse bolj iščejo kadre v nabavi, ki se spoznajo na okoljsko politiko in trajnostne rešitve (Buyukozkan in Berkol, 2011). Tako imenovani management trajnostnih oskrbnih verig upošteva tako ekonomski kot okoljski in tudi socialni vidik pri izboru svojih dobaviteljev (Ai Chin idr., 2015).

Namen članka je opozoriti na pomen upoštevanja trajnostnega vidika pri prehranjevanju. Cilj je bil dobiti empirične podatke o pripravljenosti mladih, da v svoje življenjske navade vključijo trajnostni vidik. Dodana je primarna raziskava, ki je bila izvedena med dijaki in študenti SIC Brežice, s katero smo ugotavljali odnos do trajnostnega prehranjevanja med mladimi, ki bodo še kako potrebovali tovrstna znanja. Tudi pri analizi odgovorov smo dobili pomembne informacije o možnostih in problemih trajnostnega prehranjevanja, o vračljivi embalaži, o zavrženi hrani in pripravljenosti mladih za spremembe na tem področju. V okviru raziskave oz. raziskovalnega vprašanja smo najprej postavili pet hipotez, in sicer:

- H1: Respondenti poznajo termin trajnostno prehranjevanje po različnih vidikih.
- H2: Glavna ovira za trajnostno prehranjevanje je višja cena trajnostnih izdelkov.
- H3: Respondenti znotraj gospodinjstva zavržejo pomemben del hrane dnevno.
- H4: Dijaki in študenti so pripravljeni zmanjšati porabo rdečega mesa.
- H5: Dijaki in študenti uporabljajo vračljivo embalažo.

Rezultati raziskave so večino hipotez potrdili, kar je razloženo v analizi rezultatov in komentarjih.

2 TRAJNOSTNI RAZVOJ IN TRAJNOSTNO PREHRANJEVANJE

2. 1 TRAJNOSTNI RAZVOJ IN KONKURENČNOST

"Trajnostni razvoj je takšen način razvoja, ki zadošča današnjim potrebam, ne da bi pri tem ogrožal možnosti prihodnjih generacij, da zadostijo svojim lastnim potrebam." (<http://www.ekvilib.org/sl/druzbeno-odgovornost-podjetij/trajnostni-razvoj-in-druzbeno-odgovornost-podjetij>, 26. 2. 2023). Ta definicija je lahko izhodišče vsega razmišljanja tudi o nabavi in pripravi trajnostne prehrane. To so novi trendi, ki lahko pomenijo ključno konkurenčno prednost. Nabavniki morajo v vse večji ponudbi različnih dobaviteljev poznati te nove trende na trgu dobaviteljev, še zlasti, ker veliko dobaviteljev omogoča večjo pogajalsko moč na strani nabave (Vidic in Larsen, 2011).

Vedno več je podjetij, ki v trajnostnem razvoju ne vidijo zgolj strategije upravljanja tveganj, temveč gredo korak dlje in želijo doseči standarde, ki so uveljavljeni v industriji, ker se to pričakuje od vodilnega podjetja. Znani so primeri, ko so podjetja lansirala linijo izdelkov, ki temelji na pravični trgovini, denimo Nestlejeve čokoladice Kitkat. Pri teh čokoladicah gre za specifičen izdelek, katerega nabava poteka v skladu z načeli trajnostnega razvoja (Vidic in Larsen, 2011).

2. 2 TRAJNOSTNO PREHRANJEVANJE

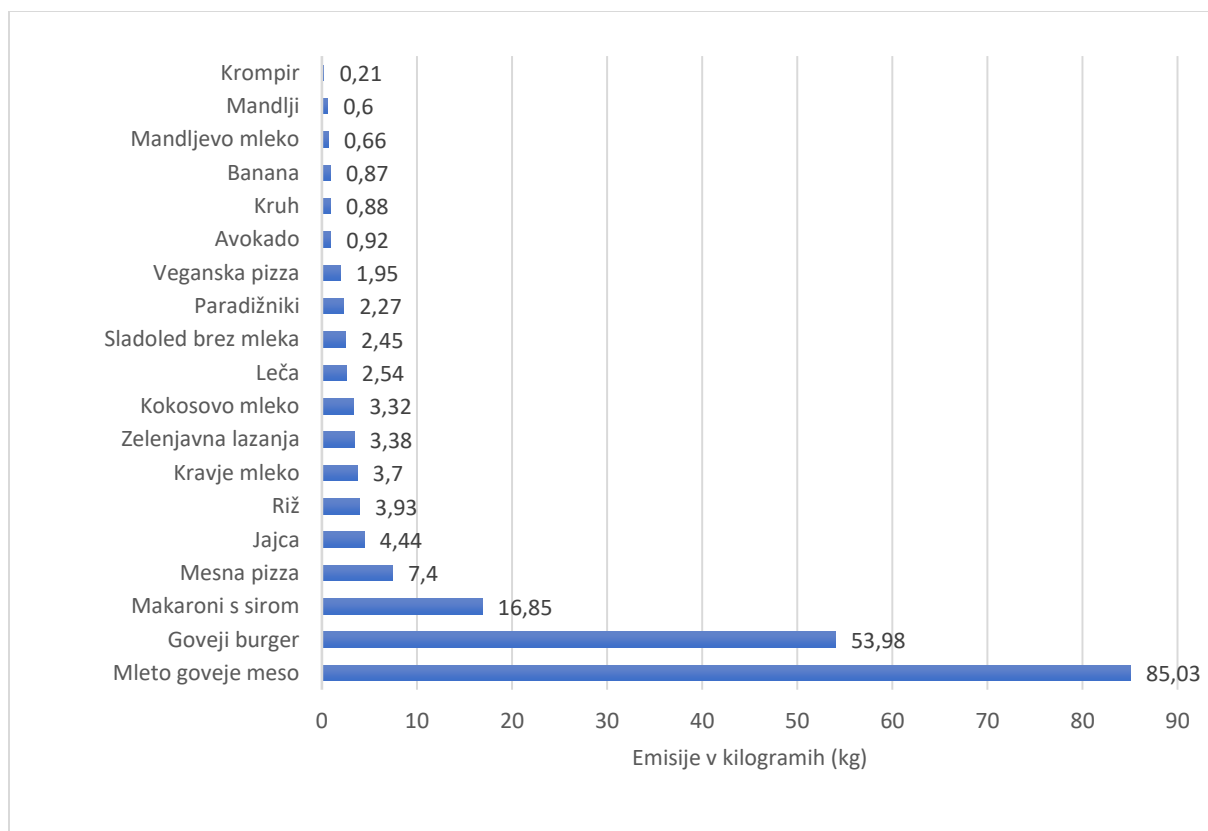
Trajnostno prehranjevanje postaja vse pomembnejši vidik naše družbe, saj se vedno bolj zavedamo, da naša prehrana vpliva na okolje in zdravje. Trajnostna prehrana se osredotoča na tri glavne vidike: ekonomski, socialni in okoljski vidik. Pri ekonomskem vidiku gre za pravično in dostopno prehrano za vse, socialni vidik se osredotoča na vključevanje lokalne skupnosti in ohranjanje tradicionalne prehrane. Okoljski vidik pa se nanaša na zmanjšanje ogljičnega odtisa, zmanjšanje odpadkov in ohranjanje biodiverzitete.

2. 3 KAKO LAHKO ŠTUDENTI IN DIJAKI POSKRBIJO ZA TRAJNOSTNO PREHRANO?

Pri prehrani se trajnostnost nanaša na več vidikov, kot so uporaba naravnih virov, izbira hrane, embalaža hrane in način priprave hrane. Tako lahko dijaki in študenti poskrbijo za trajnostno prehrano s številnimi malimi koraki, ki imajo velik učinek. Zelo pomembno pa je pri vsem tem, da se problematike zavedajo in da se o tem učijo in pogovarjajo tudi med poukom oz. predavanji.

Ena izmed najboljših stvari, ki jih lahko dijaki in študenti storijo za trajnostno prehrano, je izbira hrane. Najbolje je, da izbirajo hrano, ki je pridelana lokalno in sezonsko, saj s tem prispevajo k manjši porabi goriva in zmanjšanju izpustov ogljikovega dioksida, ki nastajajo pri transportu hrane. Tako bodo lahko dijaki in študenti uživali svežo in okusno hrano ter prispevali k manjšemu ogljičnemu odtisu. Pomembno je tudi, da se zavedajo, kakšen ogljični odtis pušča pridobivanje in priprava določene vrste hrane in se raje odločajo za tisto hrano, ki pušča manjše posege v okolje. Na sliki 1 je prikazano, kako določena izbrana hrana vpliva na okolje.

Poleg tega lahko dijaki in študenti prispevajo k manjši porabi hrane tako, da izbirajo manjše porcije, ki jih bodo dejansko pojedli, in tako preprečijo, da bi se hrana zavrgla. Prav tako lahko izbirajo hrano, ki jo je mogoče shraniti in porabiti v naslednjih dneh, namesto da bi jo zavrgli.

Slika 1. Količina emisij toplogrednih plinov pri pridobivanju 1 kg hrane (Vir: Michael Clark idr. (2022). *Estimating the environmental impacts of 57.000 food products*. PNAS).

Pomemben vidik trajnostne prehrane je tudi embalaža hrane. Dijaki in študenti lahko izbirajo hrano, ki je pakirana v okolju prijazno embalažo, kot so reciklirane škatle, papirnate vrečke in steklene posode.

3 ANALIZA REZULTATOV RAZISKAVE O TRAJNOSTNEM PREHRANJEVANJU MED DIJAKI IN ŠTUDENTI

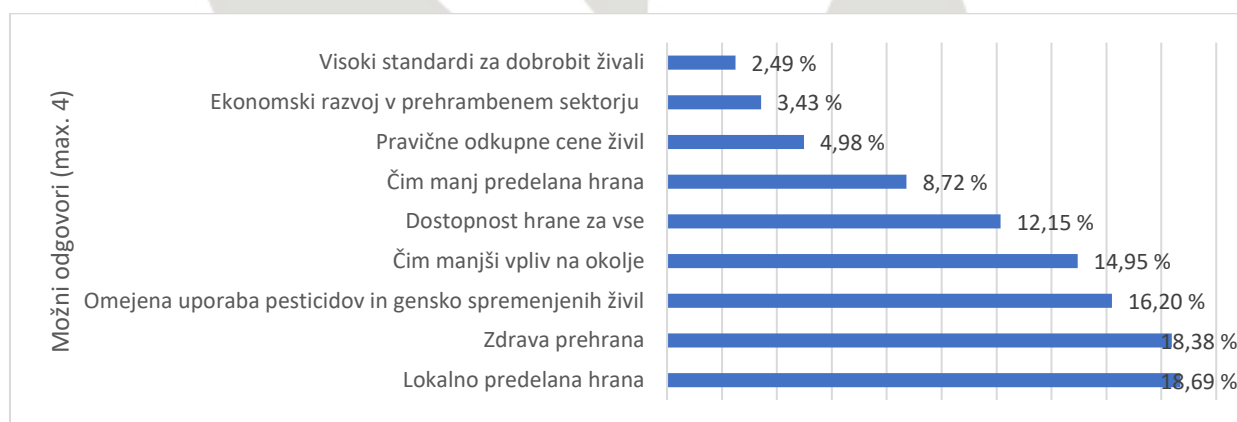
3.1 IZVEDBA PRIMARNE RAZISKAVE

Anketa je bila izvedena v orodju MS Forms, in sicer na spletni povezavi <https://forms.office.com/e/hMQ38RwFeK>, ki je bila posredovana vsem zaključnim letnikom dijakov in vsem aktivnim študentom na SIC Brežice. Odgovore smo sprejemali v februarju 2023. Analiza je bila narejena, ko je število odgovorov doseglo 100. Odgovarjali so na devet vprašanj, sedem vsebinskih in dve demografski o statusu (dijak ali študent) in o spolu. Odgovore je poslalo 75 dijakov in 25 študentov. Med njimi je bilo 72 deklet in 28 fantov.

Anketiranje je potekalo v šoli ali v domačem okolju. Glede na to, da smo v vzorec vzeli le mlade iz naše šole, je raziskava omejena, lahko pa iz nje potegnemo nekatere zaključke, ki veljajo za mladino v našem okolju.

3.2 ANALIZA ODGOVOROV, POTRJEVANJE HIPOTEZ IN KOMENTARJI

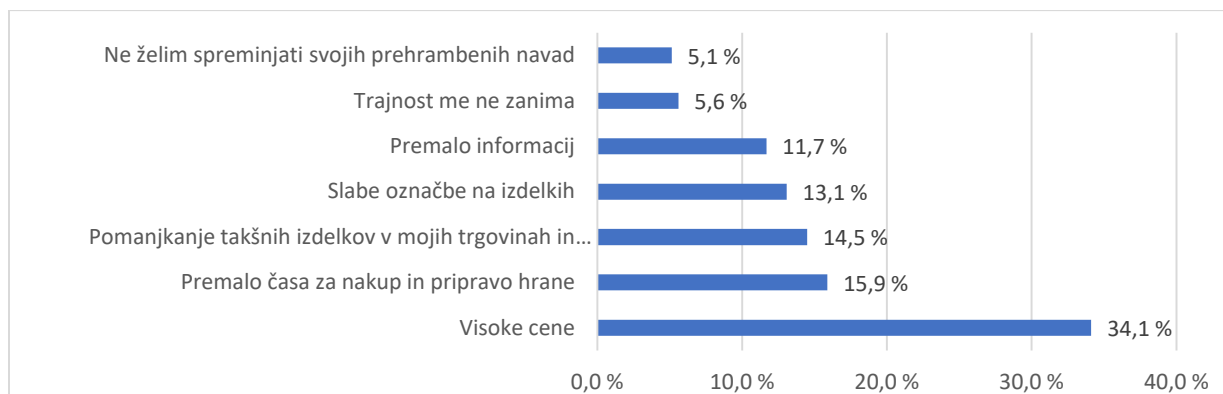
Na prvo vprašanje: "Kaj za vas pomeni »trajnostna prehrana?" smo dobili sledeče odgovore, ki so razvidni s slike 2:

Slika 2. Kaj za vas pomeni »trajnostna prehrana«?

Največ respondentov je trajnostno prehrano povežalo z lokalno pridelano hrano, ki je zdrava in ni gensko spremenjena. Na osnovi odgovorov lahko potrdimo prvo hipotezo, ki trdi, da respondenti poznajo termin trajnostno prehranjevanje po različnih vidikih.

Na drugo vprašanje: "Kaj vam preprečuje, da bi se prehranjevali bolj trajnostno?" smo dobili sledeče odgovore, ki so razvidni s slike 3.

Slika 3. Kaj vam preprečuje, da bi se prehranjevali bolj trajnostno?

Največ ovir za trajnostno prehranjevanje vidijo respondenti v visokih cenah ter v pomanjkanju časa za izbor in pripravo trajnostnega obroka. Zaznavajo tudi pomanjkanje trajnostnih izdelkov pri svojem trgovcu in pomanjkljive označbe, ki nakazujejo, da gre za trajnostni izdelek. Drugo hipotezo, ki predvideva, da je glavna ovira za trajnostno prehranjevanje višja cena trajnostnih izdelkov, lahko potrdimo.

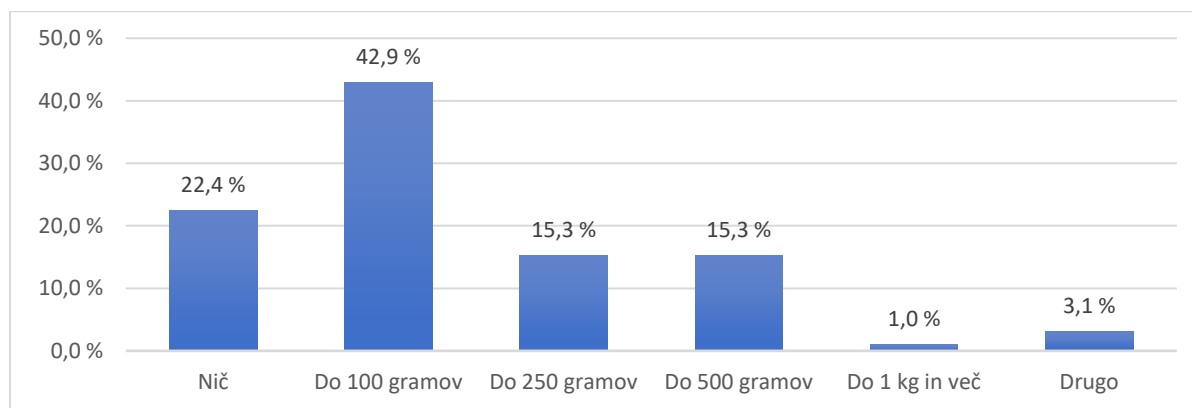
Na četrto vprašanje, ali bi podatek na embalaži o tem, kako trajosten je izdelek, pomagal pri izbiri, smo dobili odgovore, da bi 56 odstotkom respondentom pomagal, 35 odstotkov jih nima mnenja, 9 odstotkov pa jih je odgovorilo, da jim ta podatek ne bi nič pomagal. Velik odstotek študentov je pritrnil, da so informacije na embalaži zelo pomembne pri odločanju pri nakupu bolj trajnostnih izdelkov.

Na svetu po različnih virih zavržemo skoraj tretjino hrane, vsak osmi prebivalec našega planeta je lačen, zato je pomembno, da razvijemo odgovoren odnos do hrane, ki se kaže v odgovornem ravnanju s hrano v celotni verigi preskrbe s prehrano. Preskrba mora biti trajnostno naravnana in usmerjena k zmanjševanju količin zavržene hrane (Žitnik in Vidic, 2016). Med zavrženo hrano uvrščamo hrano, ki se odvrže med proizvodnjo, distribucijo, prodajo, pripravo in uživanjem hrane (Ministrstvo za okolje in prostor, 2017). Potrošnik lahko na to vpliva zlasti z izborom, lastno pripravo in uživanjem te hrane. Kowalewska in Kollaytis-Dolowy (2018) sta v svoji raziskavi ugotovila, da so dijaki dnevno zavržli več kot 200 gramov hrane. Glede na količino zavržene hrane je pomembno, da se tako ponudniki hrane kot dijaki in študenti zavedajo, kakšne posledice ima zavržena hrana.

Respondente smo povprašali o tem z dvema vprašanjema ankete. Na prvo vprašanje, ali so respondenti pripravljeni zmanjšati odpadke hrane v gospodinjstvu, je večina (78 odstotkov) odgovorila, da so, 16 odstotkov respondentov pa, da ne. Da še nimajo o tem izoblikovanega mnenja, je odgovorilo 6 odstotkov respondentov.

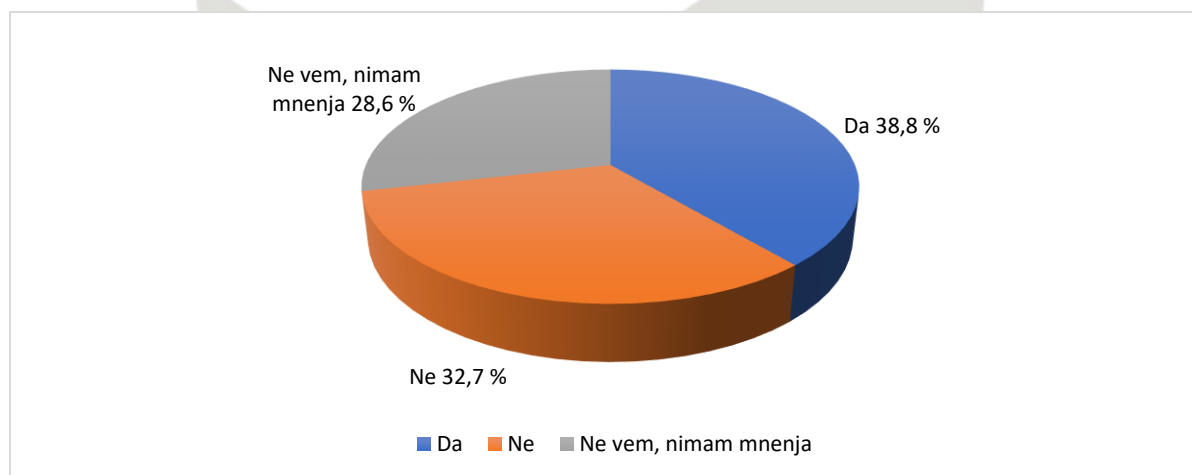
Respondente smo nato prosili, naj ocenijo, koliko hrane zavržejo na dan na eno osebo. Odgovori so razvidni s slike 4, in sicer največ, 42,9 %, jih je odgovorilo, da gre za okoli 100 gramov dnevno, 15,3 % pa jih je odgovorilo, da zavržejo do 250 gramov, enak odstotek pa jih je odgovorilo, da zavržejo kar do 500 gramov hrane na osebo dnevno. Podatki kažejo, da jih 22,4 % ne zavrže nobene hrane, kar je v tem delu zelo spodbudno. Tretjo hipotezo, da

respondenti znotraj gospodinjstva zavržejo pomemben del hrane dnevno, lahko prav tako potrdimo.

Slika 4. Koliko hrane (katerekoli) zavržete v povprečju na dan?

V nadaljevanju smo se pozanimali tudi o tem, ali so se študenti in dijaki pripravljeni odreči rdečemu mesu, da bi s tem zmanjšali emisije toplogrednih plinov pri proizvodnji. Dobili smo zanimive odgovore, ki so razvidni s slike 5. Okoli tretjina vprašanih je pripravljena zmanjšati porabo, tretjina pa ne. Ravno takšen delež pa je še neopredeljenih in o tem še nimajo mnenja. Četrto hipotezo, ki trdi, da so dijaki in študenti pripravljene zmanjšati porabo rdečega mesa, ne moremo v celoti niti potrditi niti ovreči, saj so deleži odgovorov enakomerno porazdeljeni.

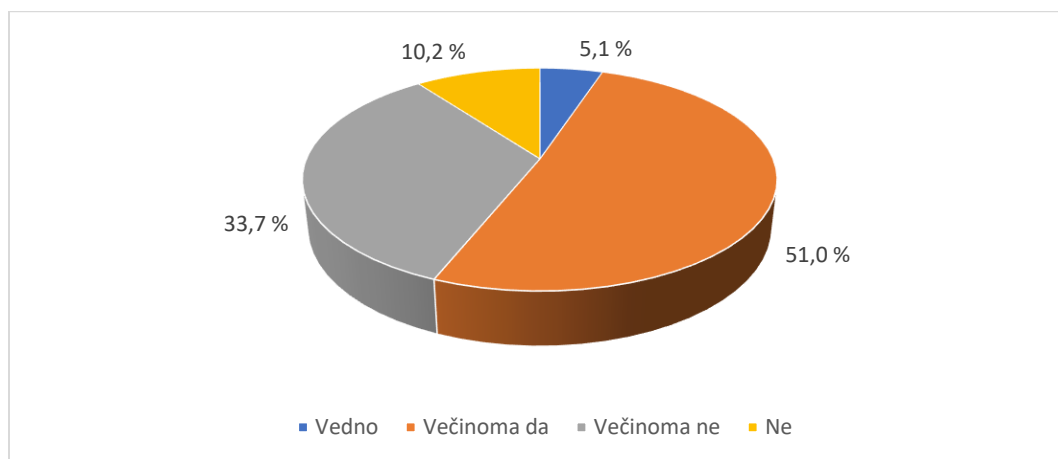

Slika 5. Ste pripravljeni zmanjšati porabo rdečega mesa?

Trajnostna nabava vključuje tudi zeleno logistiko, katere cilj je minimizirati vplive na okolje v vseh fazah rokovanja z blagom znotraj logističnih procesov. V ta namen se iščejo najkrajše transportne poti, ki minimizirajo porabo goriva in transportne embalaže oz. implementirajo okolju prijazno embalažo za večkratno uporabo (Kumar idr., 2015).

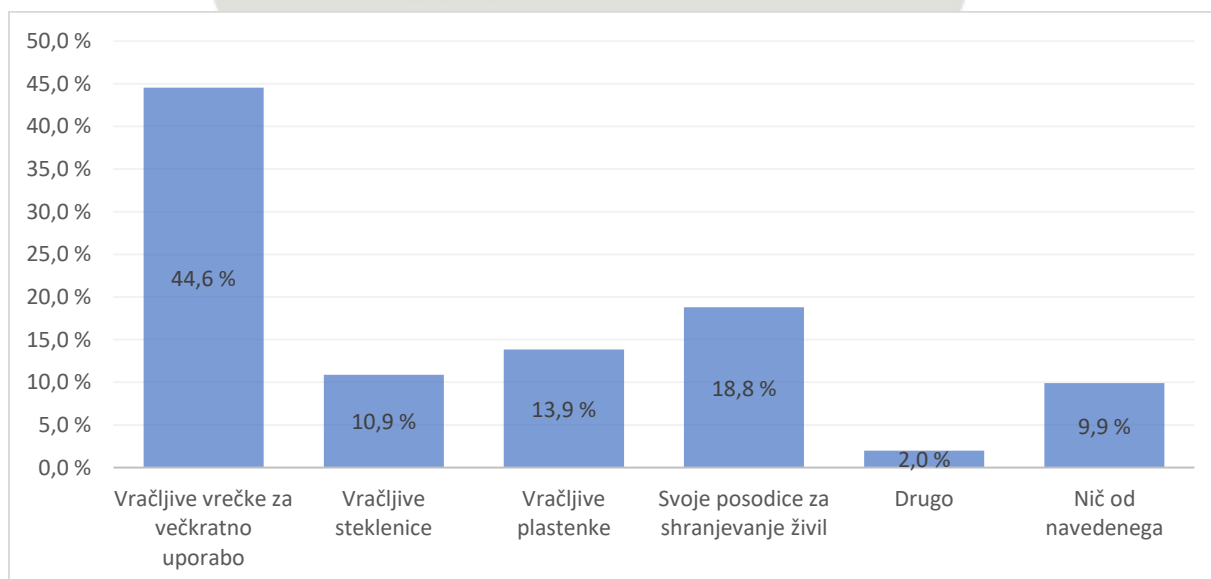
Sledili sta še dve vprašanji o trajnostni embalaži. Na vprašanje, ali uporabljajo vračljivo embalažo, je večina (51 %) odgovorila, da jo večinoma uporabljajo, dobra tretjina (33,7 %) je

povedala, da je večinoma ne uporabljajo, 10,2 % odgovorov pa je bilo, da je ne uporabljajo. Vedno uporabljajo vračljivo embalažo 5,1 % študentov in dijakov. Odgovori so razvidni s slike 6.

Slika 6. Ali uporabljate vračljivo embalažo?

Podrobneje o uporabi vračljive embalaže smo izvedeli iz osmega vprašanja, kjer smo preverjali, katere vrste vračljive embalaže respondenti največ uporabljajo. Na sliki 7 so prikazani pridobljeni odgovori. Največ, kar 44,6 %, jih redno uporablja vračljive vrečke za večkratno uporabo, 18,8 % jih uporablja lastne posodice za shranjevanje hrane, 10,9 % jih uporablja vračljive steklenice. Kar 9,9 % pa jih je napisalo, da ne uporabljajo nič od navedenega, po analizi pa smo ugotovili, da marsikdo uporablja tudi svoje steklenice za pijačo, kar pa ni bilo popolnoma jasno opredeljeno kot vprašanje.

Slika 7. Kaj od vračljive embalaže ste že uporabili?

3.3 UGOTOVITVE IN PREDLOGI

V raziskavi smo ugotavljali, kako so mladi seznanjeni z vidiki trajnostnega prehranjevanja, kakšen odnos imajo do tega in tudi, če so kaj pripravljeni spremeniti. Raziskava je bila omejena na dijake in študente SIC Brežice, zato rezultatov ne moremo posplošiti na celotno populacijo, lahko pa pokažemo nekaj značilnosti, ki so razvidne iz odgovorov naših dijakov in študentov.

Ugotovitve kažejo, da mladi trajnostno prehrano povezujejo s pojmi lokalno pridelana hrana, zdrava prehrana, hrana, pri kateri je uporaba pesticidov in gensko spremenjenih živil omejena, hrana, pri kateri gre za pridobivanje na način, da čim manj onesnažujemo okolje, in hrana, ki je dostopna za vse. V manjši meri so mladi trajnostno prehrano povezali tudi s tem, da je hrana čim manj predelana, da se pridelovalcem omogočajo poštene odkupne cene živil, da gre za težnjo po ekonomskem razvoju prehrabnega sektorja in za visoke standarde za dobrobit živali.

Kot ovire za trajnostno prehranjevanje so izpostavili predvsem visoke cene in pomanjkanje časa za pripravo hrane doma. Želeli bi več informacij na embalaži, ki bi ločevala trajnostne izdelke od drugih. Večina je pripravljena zmanjšati odpadek hrane v gospodinjstvu, ki v povprečju presega 100 gramov na člana na dan. Tretjina vprašanih je pripravljena zmanjšati tudi porabo rdečega mesa, tretjina pa o tem še nima mnenja.

Večina respondentov je naklonjena uporabi vračljive embalaže, zlasti se jim zdijo uporabne vrečke za večkratno uporabo, lastne posodice za shranjevanje živil ter različne steklenice za večkratno uporabo.

Glede na ugotovitve je smiselno predlagati naslednje. O trajnostnem prehranjevanju je potrebno z mladimi veliko govoriti pri različnih predmetih in jih osveščati o vseh vidikih trajnostnega prehranjevanja ter o posledicah nebrzdane gospodarske rasti. Ker so izpostavili visoke cene, je toliko bolj pomembno, da se mladi naučijo tudi to, kako naj sami pridelajo svojo hrano ali jo vsaj znajo pripraviti v primernem času.

Pri nabavi je za mlade pomembno, da so živila dobro označena, kar bi bilo smiselno izpostaviti tudi kot močno konkurenčno prednost. Da bi zmanjšali odpadek hrane, je potrebno mlade naučiti dobrega načrtovanja in zapisovanja jedilnikov za ves teden, kar so tudi sami izpostavili v razpravi.

Mladi poznajo prednosti vračljive embalaže, zato bi bilo smotno, da bi jim bila ta čim bolj omogočena tudi kot možna promocijska darila, nagrade ipd. Prav tako je pomembno, da imajo mladi možnost sami predlagati, kakšna embalaža za večkratno uporabo jim najbolj ustreza in o tem obvestiti proizvajalce.

4 ZAKLJUČEK

Trajnostno prehranjevanje je postalo pomemben del družbenih prizadevanj za ohranjanje okolja in zdravja. Dijaki in študenti lahko s svojimi izbirami hrane pomembno prispevajo k trajnostnemu prehranjevanju in izpolnjevanju ciljev trajnostnega razvoja, kar so pomembne vrednote in novi trendi pri doseganju konkurenčne prednosti. Černe idr. (2013) pravijo, da je doseganje trajne konkurenčne prednosti težak in dolgoročen proces, ki izhaja iz poznavanja novih trendov ter vključevanja teh načel v vizijo in poslanstvo.

Trajnostno prehranjevanje pomeni izbiro hrane, ki ima čim manjši vpliv na okolje, ohranja zdravje in upošteva etična načela pri pridelavi hrane. To lahko dosežemo z izbiro hrane, ki je pridelana na lokalnih kmetijah, je sezonska ter s prehranjevanjem z manj zlasti rdečega mesa, katerega pridelava pušča velik ogljični odtis. Namesto tega lahko izberejo hrano, ki je bogata z rastlinskimi beljakovinami, kot so stročnice, oreški in semena.

Poleg tega lahko tudi s svojimi navadami pri nakupovanju hrane mladi prispevajo k zmanjšanju količine odpadne hrane. Nakupovanje hrane po načelu "kupujem samo tisto, kar potrebujem" je ključnega pomena. Pri nakupovanju pa je pomembno preveriti tudi, kaj piše na embalaži in tudi, ali lahko embalažo ponovno uporabimo.

Na šolah se lahko osveščeni mladi vključijo v pobude, ki spodbujajo trajnostno prehranjevanje. Lahko bi ustanovili skupino za trajnostno prehranjevanje in s tem prispevali k boljši prihodnosti planeta in k boljšemu zdravju. Te skupine bi lahko organizirale različne dogodke, kot so kuharske delavnice z rastlinskimi živili in predavanja o trajnostnem prehranjevanju.

V skladu s cilji trajnostnega razvoja lahko na šolah naredimo veliko s pogovori, raziskavami, zgledom, vplivanjem na lokalno okolje in vsesplošnim gibanjem za trajnostno prehranjevanje. V to pa se moramo vključiti tudi učitelji in predavatelji, da s svojim zgledom in širjenjem vrednot pomagamo ohranjati naš planet za naše zanamce ter prevzemamo odgovornost tudi za lastno zdravje.

Za konec lahko predlagamo, da se raziskovanje v prihodnosti nadaljuje v smeri ponovnega preverjanja podanih hipotez na širšem vzorcu dijakov in študentov tudi drugih šol. Lahko bi raziskavo nadgradili v omnibusno in tako sproti preverjali, kako in v odvisnosti od česa se spreminja odnos dijakov in študentov do trajnostnega prehranjevanja. Smiselno bi bilo tudi poglobiti nivoje raziskovanja tako, da bi dobili še bolj natančne rezultate o raziskovalnem vprašanju.

7 LITERATURA IN VIRI

- Ai Chin, T., Hon Huam, T., Sulaiman, Z. (2015). Green Supply Chain Management, Environmental Collaboration and Sustainability Performance. V: *Science Direct: 12th Global Conference on Sustainable Manufacturing*, str. 695–699.
- Aon Benfield¹. (2012) Thailand Floods Event Recap. Report Impact Forecasting—March 2012. Chicago: Impact Forecasting LLC (online). 2012. (citirano 15. 2. 2023). Dostopno na naslovu: http://thoughtleadership.aonbenfield.com/documents/20120314_impact_forecasting_thailand_flood_event_recap.pdf.
- Büyükköçkan, G., Berkol, Ç. (2011) Designing a sustainable supply chain using an integrated analytic network process and goal programming approach in quality function deployment. *Expert Systems with Applications*, let. 38, št. 11, str. 13731–13748.
- Černe, M., Dimovski, V., Marič, M., Penger, S., Peterlin, J., Uhan, M. . (2013) Napredni management. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Kibbeling, M., van der Bij, H., van Weele, A. (2013) Market Orientation and Innovativeness in Supply Chains: Supplier's Impact on Customer Satisfaction. *The journal of product innovation management*, let. 30, št. 3, str. 500–515.
- Kumar, N., Agrahari, R. P., Roy, D. Review of Green Supply Chain Processes. (2015) *IFAC – PapersOnLine*, 48, št. 3, str. 374–381.
- Ministrstvo za okolje in prostor. (2017). Odpadna hrana. Pridobljeno s spletne strani: [http:// www.mop.gov.si/si/delovna_podrocja/odpadki/odpadna_hrana/](http://www.mop.gov.si/si/delovna_podrocja/odpadki/odpadna_hrana/).
- Svetovna komisija za okolje in razvoj (WCED). *Trajnostni razvoj in družbena odgovornost podjetij* (online). 1987. (citirano 26. 2. 2023). Dostopno na naslovu: <http://www.ekvilib.org/sl/druzbeno-odgovornost-podjetij/trajnostni-razvoj-in-druzbeno-odgovornost-podjetij>
- Vidic, M., Larsen, M. S. (2011) Štiri strategije nabave (online). (citirano 30. 1. 2013). Dostopno na naslovu: <https://izvozniki.finance.si/308386?cctest&>.
- Wisner, D. J., idr. (2012). *Principles of Supply Chain Management: A Balanced Approach*. Boston: Cengage Learning.
- Kowalewska, M. T. in Kollaytis-Dolowy, A. (2018). Food, nutrient and energy waste among school students. *British Food Journal*, 120 (8), 1807 – 1831.
- Žitnik, M. in Vidic, T. (2016). Hrana med odpadki. Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno s http://stat.si/StatWeb/File/DocSysFile/9173/hrana_med_odpadki_splet.pdf.

¹ Aon Benfield nudi zavarovalnicam v Hongkongu in na Kitajskem pomoč pri obvladovanju njihove izpostavljenosti tveganju z inovativnimi programi prenosa tveganja in alternativnimi instrumenti za financiranje tveganja.

KVALITETA INSTRUMENTOV ZA ZAVAROVANJE PLAČIL V PRAKSI (mag. Metka Galič)

mag. Metka Galič
SIC Brežice, Višja strokovna šola Brežice
metka.galic@gmail.com

POVZETEK

Gospodarska kriza, povzročena s strani pandemije v letu 2020 in kasneje z vojno v Ukrajini, je za marsikatero podjetje pomenila velik šok. Nekatera že tako ranljiva podjetja s slabšo bonitetno oceno so se še težje prebijala iz meseca v mesec. Likvidnost podjetij se je nedvomno zatresla in eden izmed razlogov je zagotovo tudi intenzivnejša plačilna nedisciplina. Za obvladovanje stanja sta nujno dobro poznavanje in uporaba ustreznih plačilnih instrumentov za zavarovanje plačil v praksi in posledično dobro upravljanje s terjatvami. Izbor načina zavarovanja terjatev je odvisen od različnih dejavnikov. V prispevku so prikazane prednosti in slabosti najbolj uporabljenih metod tako za kupca kot za prodajalca. Uspešno poslovno sodelovanje temelji na poznavanju različnih možnosti zavarovanj plačil, kot so avans, promptno plačilo, sconto, bančna garancija, izvršnica, menica, zavarovanje pri zavarovalnici, v zunanji trgovini pa predvsem faktoring, forfeiting in dokumentarni akreditiv ter incaso. Dodana je raziskava med različnimi javnimi in zasebnimi podjetji ter zavodi o uporabi omenjenih instrumentov za zavarovanje plačil v praksi in zadovoljstvu z njimi.

Ključne besede: plačilna nedisciplina, zavarovanje terjatev, instrumenti zavarovanja plačil

1 UVOD

Uspešno poslovanje podjetja vključuje dobro upravljanje s terjatvami, pri čemer je potrebno poleg uspešne prodaje zagotoviti tudi pravočasno plačilo. Poznavanje sodobnih načinov plačevanja in instrumentov zavarovanja plačil v neposredni povezavi s samim poslovanjem je nujnost, ki se je morajo podjetniki oz. prodajno osebje še kako zavedati. V skrb za uspešno upravljanje s terjatvami in zagotovitev plačil je potrebno investirati precejšen del delovnega časa komercialistov in finančnikov, njihove energije in širokega znanja tako z ekonomskega in pravnega kot sociološkega in psihološkega področja. Vsa ta znanja mora imeti tudi kvaliteten sodobni ekonomist, da lahko uspešno obvladuje tveganja neplačil oz. zamud pri plačilih.

V Evropi se je plačilna disciplina po epidemiji še poslabšala. *»Plačilna disciplina v Evropi se je v zadnjih nekaj letih poslabšala, kar pri vsakem 5. podjetju povzroča strah za njihov obstoj,«* je opozorila direktorica podjetja EOS KSI Natalija Zupan, ki je predstavila povsem sveže rezultate že 13. reprezentativne raziskave skupine EOS o evropskih plačilnih navadah. (Dnevnik, 2022, pridobljeno 23. 3. 2023 na <https://www.dnevnik.si/1042998467>).

Kako pa je v Sloveniji? Po podatkih naj bi se delež neplačanih računov povečal za dve odstotni točki (iz 1 % na 3 % neplačanih računov), prihodnje gospodarske napovedi in naraščajoča inflacija pa lahko situacijo še poslabšajo. To velja predvsem za fizične osebe, ki imajo daljše plačilne roke, saj so v zadnjem letu s plačili zamujali kar 11 dni dlje kakor leta 2019. Pri pravnih osebah velja ravno obratno, saj imajo nižji delež zamud pri plačilih in višji delež pravočasno plačanih računov (Dnevnik, 2022, <https://www.dnevnik.si/1042998467>, pridobljeno 23. 3. 2023).

Za uspešno upravljanje s terjatvami, pri čemer želimo poleg uspešne prodaje zagotoviti tudi uspešno plačilo, je nujno poznati različne pravne možnosti in zavarovati plačila že ob sklenjenem poslu. Odgovornost za zmanjšanje plačilne nediscipline bi morala prevzeti tudi država s sprejetjem ustrezne zakonodaje. Trenutno veljaven Zakon o preprečevanju zamud pri plačilih (ZPreZP-1)² predvideva kar nekaj možnosti, ki jih je vredno poznati.

Namen prispevka je opozoriti na možne načine zavarovanj plačil v praksi in pokazati, kaj se trenutno najbolj uporablja. Cilj je predstaviti zadovoljstvo uporabnikov s temi instrumenti. Dodana je primarna raziskava med 20 podjetji, ki so odpisala, kako so zadovoljna s splošno plačilno disciplino, katere instrumente za zavarovanje plačil uporabljajo in kako so zadovoljna z njimi. Ob koncu so podani predlogi za izboljšanje stanja.

² Zakon o preprečevanju zamud pri plačilih – ZPreZP-1 (18. 7. 2012)

2 INSTRUMENTI ZAVAROVANJA PLAČIL

2.1 OBLIKE PLAČEVANJA

Poravnavo terjatev je možno opraviti s plačilnimi nalogi, gotovinskim plačilom, medsebojno ali verižno kompenzacijo, cesijo, asignacijo pa tudi s prodajo terjatev oz. factoringom in forfeitingom, zlasti še, če govorimo o mednarodni trgovini. Elektronski plačilni nalog je sodobno orodje, ki je vse bolj razširjeno tako med fizičnimi kot pravnimi osebami. Gotovinsko plačilo v blagajni podjetja se opravi, če dolžnik kot fizična oseba plača neposredno pri blagajni upnika (Pfeifer, 2010, str. 10).

Pobot ali kompenzacija se uporablja kot nedenarni način poravnave terjatev in dolgov. Ureja jo Obligacijski zakonik (členi 311–318). Kompenzacija je torej prenehanje terjatev med istima strankama, ki sta druga nasproti drugi hkrati upnik in dolžnik. Do pobota pride z enostransko pobotno izjavo, ki jo lahko poda katerikoli od udeležencev in ne zahteva soglasja nasprotne stranke za nastanek pobota. Zakon določa, da za nastanek pobota sporazum strank ni potreben (Rozman, 2010, str. 27). V praksi poznamo poleg dvostranskega še verižni pobot, kjer sodelujejo trije ali več udeležencev. Po Zakonu o preprečevanju zamud pri plačilih pa je v členih 11–18 predpisan obvezni večstranski pobot, ePOBOT AJPES, z vnaprej določenim urnikom pobotov.

2.2 CESIJA, FAKTORING IN FORFETING

Cesija, faktoring in forfeiting so vsi finančni koncepti, povezani s prenosom dolgov med strankami. Cesija je pravni izraz, ki se v nekaterih državah uporablja za opis prenosa lastništva dolga z ene stranke na drugo. Stranka, ki dolg prenese, se imenuje cedent, stranka, ki dolg prejme, pa se imenuje cesionar (Pristovnik, 2016).

Factoring je finančna transakcija, pri kateri podjetje proda svoje terjatve (tj. neporavnane račune) tretji osebi, imenovani faktor, s popustom. Faktor nato prevzame izterjavo terjatev do strank podjetja (Štifter, 2020). Forfeiting je vrsta financiranja, pri katerem podjetje za forfeiting kupi dolžniški instrument s fiksnim rokom (kot je menica) od izvoznika s popustom. Podjetje za forfeiting nato prevzame tveganje izterjave dolga od uvoznika ob koncu roka (Štifter, 2020).

Vsi trije koncepti vključujejo prenos dolga z ene stranke na drugo, vendar se razlikujejo glede na vrsto dolga, ki se prenaša, in naravo transakcije.

2.3 ASIGNACIJA, KOMPENZACIJA IN POBOT

Asignacija nastane, ko ena oseba pooblasti drugo osebo, da v njenem imenu izpolni neko obveznost do tretje osebe. Prva oseba pa pooblasti tretjo osebo, da sprejme izpolnitev te obveznosti. Asignacija se v praksi uporablja tedaj, ko ima na primer naš dolžnik blokiran transakcijski račun, zato se ta z našim soglasjem s svojim dolžnikom dogovori, da svojo obveznost v višini ne nakaže na njegov, temveč na naš transakcijski račun (Cvetko, 2012).

Kompenzacija (znana tudi kot pobot) je način poravnave dolgov med dvema strankama, pri katerem vsaka stranka pobota svoj dolg z dolgom, ki ga ima do nje druga stranka. To je mogoče storiti s sporazumom med strankama ali na podlagi zakona (Cvetko, 2012).

2.4 POSLOVANJE IN ZAVAROVANJE TERJATEV Z DOKUMENTARNIMI INSTRUMENTI

Med poslovanje z dokumentarnimi instrumenti štejemo predvsem bančno garancijo, dokumentarni akreditiv, inkaso in menico. Za poslovanje z omenjenimi instrumenti je potrebno poznati osnovne principe, prakso, običaje, uzance, pravila Mednarodne trgovinske zbornice in aktualno slovensko zakonodajo.

Bančna garancija je nepreklicna obveza (jamstvo) banke, da bo ob predložitvi pisne zahteve, ki je v skladu z garancijskimi pogoji, upravičencu plačala katerikoli zahtevani znesek, vendar največ do zneska, ki je določen v garanciji. Pomen bančne garancije je v zmanjševanju nevarnosti udeležencev v poslu v primerih neplačila oziroma neizpolnitve pogodbenih obveznosti v dogovorjenih rokih. Pomeni zavarovanje pred tveganjem neizpolnitve dogovorjenih obveznosti v pogodbi (Belingar, 2013, str. 1–10). Pri unovčenju bančne garancije je treba vedeti, da je banka garant pri plačilu garancije vezana na osnovno načelo »first pay than argue«, kar pomeni, da ni upravičena preverjati upravičenosti zahtevka za plačilo (Belingar, 2013, str. 1–10).

Dokumentarni inkaso je oblika dokumentarnega plačila in predstavlja tako nove priložnosti na negotovem blagovnem in finančnem trgu kot nove načine financiranja in zavarovanja kupoprodajnega posla doma in v tujini. Primeren je za domač in mednarodni plačilni promet zlasti za stranke, ki se že poznajo in si zaupajo (Belingar, 2013, str. 11–13). Pri dokumentarnem inkasu prodajalec pošlje blago kupcu in hkrati banki ustrezne dokumente z inkasnim navodilom. Inkasno navodilo pogojuje izročitev listin (dokumentov) proti plačilu (D/P, CAD), proti akceptu (D/A) oz. proti akceptu in avalu. Banka ne prevzema obveznosti za plačilo, dokumente pa izroči skladno z inkasnim navodilom. Prednosti so, da v primeru neplačila blago ostane prodajalcu, kupec si s plačilom zagotovi ustrezne listine za prevzem in razpolaganje z blagom, poslovanje pa je urejeno z mednarodno enotnimi pravili.

Dokumentarni akreditiv je nepreklicna pisna obveza banke v imenu kupca, da bo plačala prodajalcu vrednost dokumentov v okviru določenega roka pod pogojem, do bo prodajalec predložil banki dokumente, ki so v skladu s pogoji in roki, predpisanimi v akreditivu, EPO 6008 in standardno bančno prakso (Belingar, 2013, str. 14–20). Prednosti uporabe dokumentarnega akreditiva za kupca so v zaščiti za prejem ustreznega blaga (dokumenti), izplačilu kupnine, ki je pogojeno z izpolnitvijo vseh pogojev, navedenih v akreditivu, strokovnem pregledu dokumentov s strani banke in možnosti, da na osnovi odobrenega akreditiva podjetje financira posel (Bužinel, 2003, str. 41).

2.4 UPORABA MENICE IN IZVRŠNICE V PRAKSI

Menica je vrednostna listina, s katero se nekdo obveže, da bo, sam ali pa kdo drug, plačal na določenem kraju in ob določenem času določen znesek denarja (Žiberna, Ivanjko, 1993, str. 21–24). V kolikor menico sprejme banka, to upniku predstavlja dodatno varstvo, da bo njegova terjatev res plačana v celoti v dogovorjenih rokih, saj se s tem za plačilo na menici dogovorjenega zneska zaveže tudi banka (Žiberna, Ivanjko, 1993, str. 25).

Mednarodna trgovinska zbornica (ICC) iz Pariza je pripravila nova Enotna pravila in običaje za dokumentarne akreditive št. 600 (EPO 600), ki so stopila v veljavo 1. 7. 2007. Kot oblika zavarovanja denarnih obveznosti je menica lahko že izpolnjena v vseh elementih ali pa vsebuje samo podpis dolžnika (bianco menica). V postopku unovčenja bianco menice je treba v banki poleg pravilno izpolnjene menice predložiti še menično izjavo, s katero je izdajatelj menice pooblastil upnika za izpolnitev menice, ter nepreklicno in brezpogojno pooblastilo izdajatelja banki za unovčenje menice, kjer je na menici vključena tudi klavzula »brez protesta« (Žiberna, Ivanjko, 1993, str. 33). V kolikor so vsi pogoji za unovčevanje menice izpolnjeni, banka na plačilni dan unovči menico do zneska, kot ga dopušča kritje na računu meničnega dolžnika. V primeru nezadostnih sredstev je potrebno izvesti menični protest, notifikacijo in zahtevek za regres.

Menica je vrednostni papir, ki ga je mogoče z indosamentom prenesti na tretjo osebo. Ta postane novi imetnik menice in prav tako pridobi pravico do plačila. Menica se lahko uporablja kot sredstvo za zavarovanje posojila ali kot način plačila blaga in storitev (Zakon o menici, pridobljeno 22. 1. 2023 na <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO2652>).

Izvršnica je v našo pravno prakso uvedel Zakon o preprečevanju zamud pri plačilih leta 2012. Gre za listino, ki vsebuje izjavo dolžnika, s katero se ta zaveže plačati z izvršnico določen denarni znesek. Predstavlja nepreklicno soglasje dolžnika, ki ga ta daje svojim bankam, da iz sredstev na njegovih bančnih računih izplačajo upniku znesek, ki je naveden na izvršnici. Izvršnica se je razvila kot dodatno sredstvo za lažje in bolj učinkovito upravljanje s terjatvami. Idejna zasnova izhaja iz hrvaškega instrumenta zadužnica. Kot dolžniki jo lahko izdajo le javni organi in gospodarski subjekti, ne pa tudi fizične osebe (Korbar, 2020).

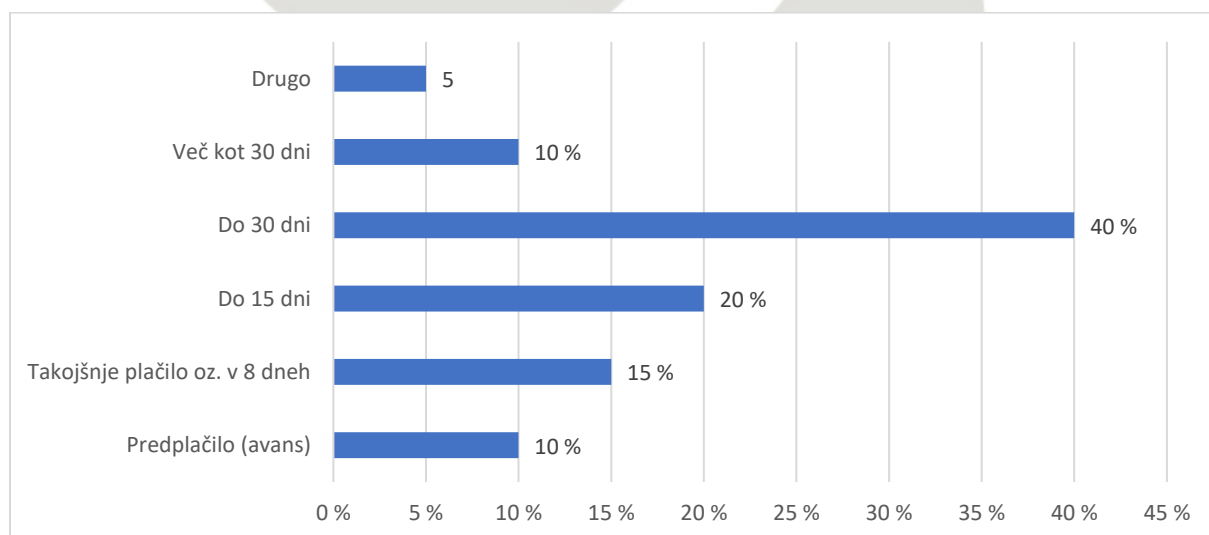
3 RAZISKAVA O UPORABI RAZLIČNIH INSTRUMENTOV PLAČIL V PRAKSI

V raziskavi je sodelovalo 20 različnih podjetij oz. zavodov. V vzorec so bile vključene tiste organizacije, kjer so naši študenti VŠ Brežice opravljali praktično izobraževanje, saj nas je posledično zanimalo tudi to, katera dodatna znanja s tega področja te organizacije še potrebujejo. Raziskava je potekala v februarju 2023 in sicer na spletni povezavi: <https://forms.office.com/e/gPZThW9yvT>. Vprašalnik je bil poslan 35 organizacijam, dobili pa smo 20 odgovorov, in sicer 15 od zasebnih podjetij, dva od javnih podjetij in tri od javnih zavodov.

3.1 ZADOVOLJSTVO S PLAČILI V PRAKSI

Vprašalnik je vseboval šest vprašanj. Poleg opisa vrste organizacije smo dobili oceno zadovoljstva s plačilno disciplino, običajne roke plačevanja, vrste uporabljenih instrumentov za zavarovanje plačil, oceno kvalitete teh instrumentov in morebitne želje po posebnih izobraževanjih s tega področja.

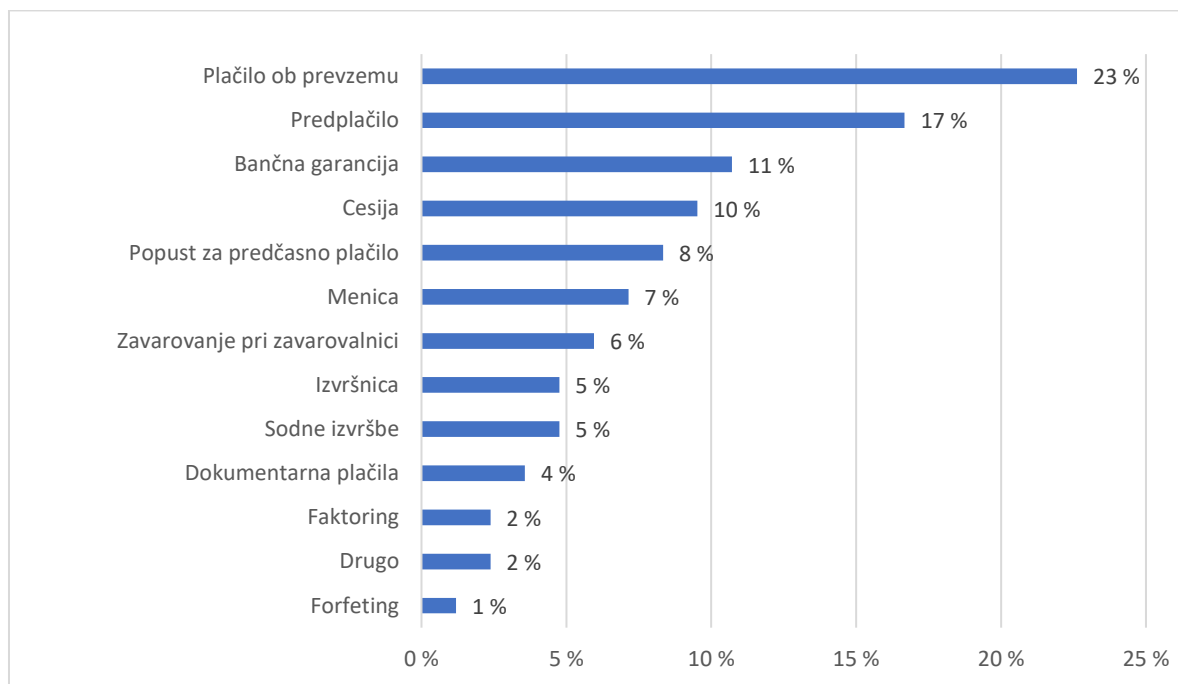
Na vprašanje, kako so respondenti zadovoljni s plačili v praksi, so lahko ti odgovarjali tako, da so na 5 stopenjski lestvici podali svojo oceno. Povprečna ocena 20 vprašanih organizacij (15 zasebnih, štiri javne in en javni organ) je bila 4,11. Na vprašanje o plačilnih rokih smo dobili odgovore, ki so prikazani na sliki 1.

Slika 1. »Kakšni so plačilni roki pri vas v praksi?«

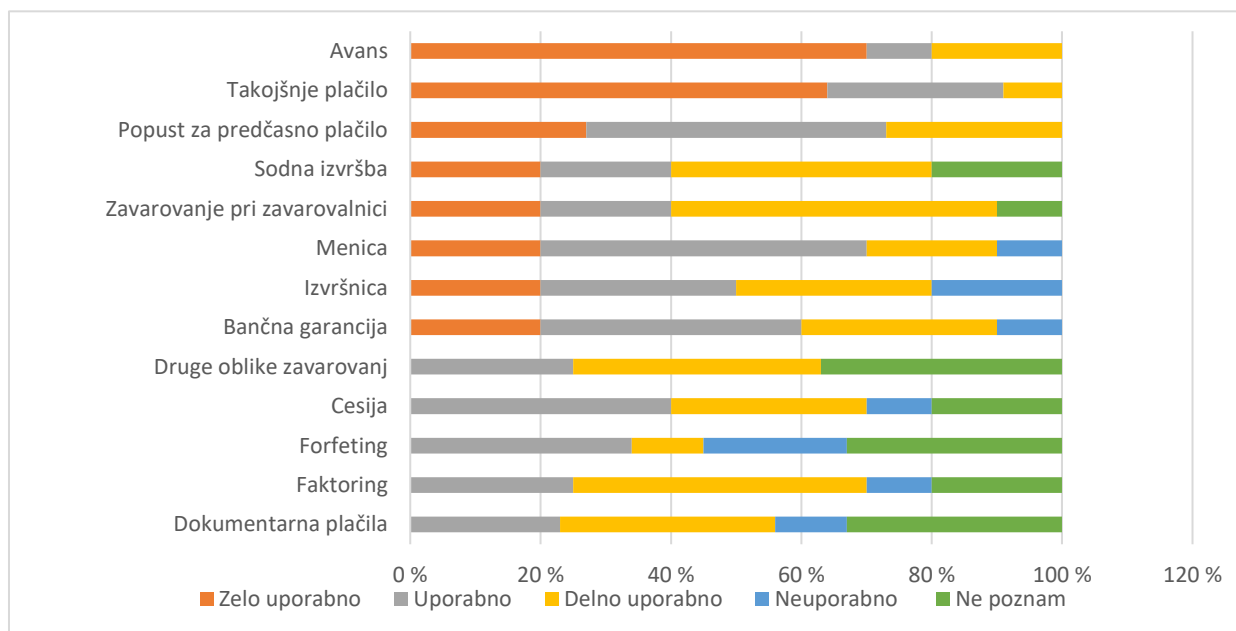
3.2 UPORABLJENI INSTRUMENTI ZAVAROVANJA PLAČIL V PRAKSI

Respondente smo vprašali, katere instrumente zavarovanja plačil uporabljajo oz. so že uporabili v praksi. Dobili smo odgovore, ki so razvidni s slike 2.

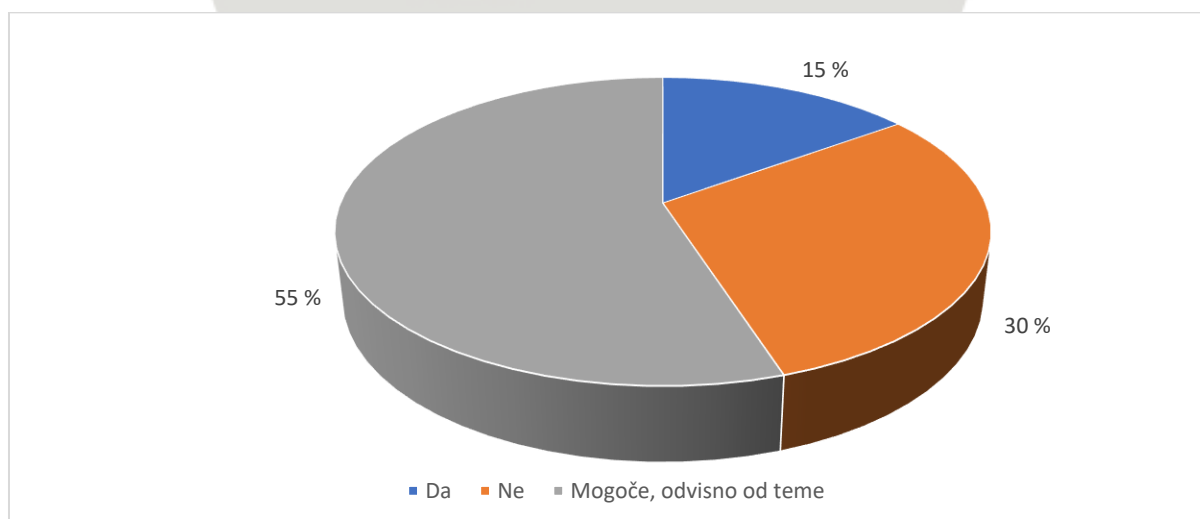
Slika 8. »Katere izmed naslednjih instrumentov za zavarovanje plačil uporabljate v vaši organizaciji?«

Respondenti so odgovarjali tudi na vprašanje, kako se jim zdijo posamezni uporabljeni instrumenti za zavarovanje plačil uporabni. Njihova mnenja so razvidna s slike 3.

Slika 9. »Kako ocenjujete kakovost in uporabnost instrumentov za zavarovanje plačil?«

Na vprašanje, ali bi potrebovali dodatna znanja s področja uporabe instrumentov zavarovanja plačil, smo dobili odgovore, ki so razvidni s slike 4. Odgovori nam nakazujejo, da bi bilo smiselno študente, ki gredo na prakso, dobro opremiti z znanji o uporabi instrumentov za zavarovanje plačil v praksi.

Slika 10. »Bi potrebovali dodatna znanja s področja zavarovanja plačil v praksi?«

3 UGOTOVITVE IN PREDLOGI

Z raziskavo smo ugotovili, da so organizacije, ki so vrnilo vprašalnik, v splošnem dokaj zadovoljne s plačili svojih kupcev oz. odjemalcev. Ocena 4,11 je celo nad pričakovanji. Večina vprašanih se poslužuje 30-dnevnih plačilnih rokov (valut), nekaj pa je takih, ki zahtevajo takojšnje plačilo oz. v roku. Zakon o preprečevanju zamud pri plačilih (ZPreZP-1), ki ureja ukrepe za odpravo plačilne nediscipline, sicer odreja največ 60-dnevni plačilni rok za gospodarske subjekte in največ 30-dnevni plačilni rok, če je plačnik javni organ³. Kar 45 % vprašanih podjetij zahteva takojšnje plačilo oz. najkasneje v 15 dneh, kar kaže na to, da si podjetja tako lažje zagotavljajo likvidnost in manj tvegajo. Kot izbrane instrumente za zavarovanje plačil je največ organizacij imenovalo takojšnje plačilo ali avans, sledile so bančne garancije, cesije, popusti za predčasna plačila, menice, zavarovanja pri zavarovalnici in izvršnice. Manj respondentov je omenilo dokumentarna plačila (dokumentarni akreditiv in dokumentarni incaso), faktoring in forfeting. Razlog za to je lahko specifična situacija v organizacijah, ki so bile izbrane v priložnostni vzorec.

Glede na to, da je večina organizacij kot kakovostne instrumente izbrala tiste, ki jih največ uporablja in za ostale večkrat napisala, da jih ne poznajo, bi jim bilo smiselno ponuditi izobraževanja s področja različnih možnosti zavarovanja plačil. Ker je kar 70 % vprašanih odgovorilo, da bi potrebovali določena izobraževanja (odvisno od teme), bi bilo dobro, da bi o tem razmislili tudi na višjih strokovnih šolah, ki ponujajo program ekonomist. Kot predavatelji bi se lahko na tem področju ponudili strokovnjaki z višjih šol, v pomoč pa bi prišli tudi študenti na praktičnem izobraževanju, če bi v organizacije prinašali nova teoretična znanja, ki bi jih nato dopolnili z ustrezno prakso.

³ 10. oz. 11. člen Zakona o preprečevanju zamud pri plačilih (ZPreZP-1)

4 ZAKLJUČEK

Instrumenti za zavarovanje terjatev so namenjeni zaščiti podjetja pred izgubo denarja zaradi neplačila stranke ali kupca. Obstajajo različni načini zavarovanja terjatev, kot so kreditno zavarovanje, faktoring, nepreklicni akreditivi, menice in drugi. V praksi se podjetja odločajo za instrumente za zavarovanje terjatev glede na svoje potrebe in tveganja, s katerimi se soočajo pri svojem poslovanju. Pri odločanju upoštevajo različne dejavnike, kot so verjetnost neplačila, kreditna sposobnost stranke, stroški zavarovanja terjatev in drugi dejavniki, ki vplivajo na finančno stabilnost podjetja. Uspešno obvladovanje plačilne discipline zahteva precej specifičnega znanja, ki ga pričakujejo od ekonomistov, ki delajo v finančno-računovodskih, komercialnih in drugih sektorjih. Poleg znanja potrebujejo tudi izkušnje in povratne informacije, čemur je bila namenjena tudi raziskava v tem članku.

5 LITERATURA IN VIRI

- Belingar, H. (2013) Plačilni instrumenti in zavarovanja plačil: Gradivo za seminar (Ljubljana: ISI d.o.o.. Ljubljana), 1-30.
- Bužinel, S. (2003) Dokumentarni akreditiv: Diplomsko delo (Ljubljana: Pravna fakulteta), 41-44.
- Cvetko, N. (2012). Načini izterjave terjatev ter njihov vpliv na nadaljnje sodelovanje med vpletenimi strankami: Magistrsko delo. UL. Ekonomska fakulteta Ljubljana.
- Dnevnik (2022). Plačilna disciplina v Evropi se je po epidemiji poslabšala, objavljeno 9. 10. 2022, pridobljeno 23. 3. 2023 na <https://www.dnevnik.si/1042998467>).
- Korbar, T. (2020). Ureditev izvršnice v Sloveniji in drugod ter njena uporaba za zavarovanje finančnih terjatev. UL. Pravna fakulteta Ljubljana.
- Pfeifer, A. (2010). Plačilna nedisciplina in možnosti učinkovitejšega poplačila terjatev do kupcev: Diplomsko delo (Kranj: B&B 2010), 10.
- Pristovnik, U. (2016). Pravne značilnosti faktoringa. Diplomsko delo, Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta.
- Rozman, D. (2010). Obvladovanje finančne nediscipline: diplomsko delo (Ljubljana: EF, 2010), 27.
- Štifter, A. (2020). Primerjava faktoringa in forfeitinga (v poslovni in sodni praksi). Magistrsko delo, Univerza v Mariboru. Pravna fakulteta.
- Varanelli, L. (2021). Obligacijski zakonik (OZ), neuradno prečiščeno besedilo z uvodnimi pojasnili in stvarnim kazalom. Uradni list RS in Litteralis d. o. o
- Žiberna, J., Ivanjko, Š. (1993). Menica in ček (Ljubljana: GV 1993), 25.
- Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (ZFPPIPP). 2008. Planet GV, Ljubljana.
- Zakon o preprečevanju zamud pri plačilih (Uradni list RS, št. [57/12](#) in [61/20](#) – ZDLGPE), pridobljeno 20. 12. 2022 na <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6412>.
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju ZFPPIPP-E (Uradni list RS, št. 47/2013 z dne 31. 5. 2013).

1.RIKLIBled POSVET – DEDIŠČINA ATMOSFERSKEGA ZDRAVLJENJA ZA ZDRAV NAČIN ŽIVLJENJA DANES (mag. Monika Karan)

mag. Monika Karan
Višja strokovna šola za gostinstvo, velnes in turizem Bled
monika.karan@vgs-bled.si

POVZETEK

Višja strokovna šola za gostinstvo, velnes in turizem Bled je v letošnjem študijskem letu 2022/2023 ob 200. obletnici rojstva Arnolda Riklija, ki je bil začetnik atmosferskega zdravljenja na Bledu, naredila korak naprej v smeri povezovanja lokalnega okolja in delovanja šole.

S študentskim projektom, ki je letos prvič zajel širše dimenzije povezovanja dediščine Arnolda Riklija z zdravim načinom življenja danes, smo različnim javnostim prikazali, da je tradicija v sodobni preobleki lahko odziv na potrebe ljudi, tako v turističnem pomenu, kot v življenju posameznika.

Skupaj s partnerjema Zavodom za kulturo Bled in Javnim zavodom Turizem Bled smo pripravili 1.RIKLIBled POSVET na katerem smo gostili različne strokovne javnosti, tako na lokalnem kot državnem nivoju, predstavili aktualne projekte v povezavi z Riklijem in izpostavili pomen ohranjanja dediščine atmosferskega zdravljenja na Bledu s poudarkom na nadaljnjih aktivnostih v smeri razvoja blagovne znamke Rikli.

Ključne besede: Arnold Rikli, atmosfersko zdravljenje na Bledu, turizem, velnes, dediščina

1 UVOD

Letošnja 200. obletnica rojstva Arnolda Riklija je bila na VSŠ Bled povod za razmislek, kako bi lahko povezali tako pomemben datum s projektnim delom študentov. Na skupnem sestanku ožje delovne skupine v sestavi, prof. dr. Zvonka Zupanič Slavec, predstojnica Inštituta za zgodovino medicine, Medicinska fakulteta Univerze v Ljubljani, Vojko Zavodnik, skrbnik dediščine Arnolda Riklija, mag. Peter Mihelčič, direktor VSŠ Bled, dr. Boža Grafenauer, predavateljica na VSŠ Bled, mag. Monika Karan predavateljica na VSŠ Bled in mentorica projekta ter Iza Hribar, študentka 2.letnika programa Velnes na VSŠ Bled in vodja projekta, je bila sprejeta odločitev, da je pomembna obletnica lahko izjemna motivacija za tako obsežen študentski projekt kot je bil 1.RIKLIBled POSVET.

Pri izvedbi projekta sta sodelovali še dve pomembni organizaciji, ki sta aktivno vpeti v turistični in kulturni razvoj Bleda. Javni zavod za Turizem Bled je imel ključno vlogo pri izbiri lokalnih ponudnikov združenih pod blagovno znamko Bled Local selection, ki so se s svojo ponudbo ustrezno Riklijevemu načinu življenja in dela, predstavili na dogodku. Zavod za kulturo Bled je aktivno sodeloval pri pripravi dogodka, saj ima večletne izkušnje pri pripravi dogodka v lokalnem okolju. Oba partnerja sta aktivno sodelovala pri pripravi adreme vabljenih posameznikov, agencij, društev,...pomembnih za razvoj turizma in drugih aktivnosti na Bledu.

Udeleženci posveta so bili poleg ostalih vabljenih tudi študentje VSŠ Bled, programa gostinstvo in turizem ter programa velnes, ki so na ta način razširili svoja že pridobljena znanja tekom študija o pomenu in delu Arnolda Riklija na področju preventive ter turističnega razvoja destinacije Bled.

Namen članka je natančno predstaviti omenjeni projekt v celotnem procesu od priprave do izvedbe kot tudi odziva lokalne in širše skupnosti. Glede na to, da je šlo za prvi tovrstni dogodek v izvedbi študentske projektne skupine, so bila pričakovanja in motivacija za celotno organizacijo dogodka zelo visoka.

2 POMEN ARNOLDA RIKLIJA

Arnold Rikli velja za začetnika razvoja naravnega zdravljenja in zdraviliškega turizma v Sloveniji. Rodil se je 13. 2. 1823 v Švici. Del njegove življenjske poti je bil Bled, kamor je na okrevanje prišel prvič leta 1852, ko je imel zdravstvene težave, in sicer vnetje prsne mreže. Na podlagi hidropatskega zdravljenja se je njegovo stanje izboljšalo (Zavodnik, 2018).

2.1 ATMOSFERSKO ZDRAVLJENJE

Arnold Rikli se je na Bled ponovno vrnil čez nekaj let. Tokrat zaradi drugačnega razloga. Opustil je družinski posel - barvarno rdeče preje in se odločil, da bo razvil središče za premagovanje bolezni in utrjevanje zdravja, zastavljeno po načelu tako imenovanega atmosferskega zdravljenja (Zavodnik, 2018).

Na samem začetku njegovega raziskovanja uspešnosti naravnega zdravljenja je bila pomembna samo voda, potem pa je ugotovil, da tako kot rastline tudi človek potrebuje veliko sonca in svetlobe. Leta 1865 je začel z atmosferskim zdravljenjem, ki je temeljilo na tem, da je voda koristna, še bolj zrak in največ svetloba. S tem je poudaril pomen svetlobno zračnih in sončnih kopeli za zdravje in dobro počutje ljudi (Zavodnik, 2018).

V 19. stoletju je bilo marsikaj drugega aktualno in priznано za zdravljenje kot pa gibanje na svežem zraku in sončni svetlobi ter lahka in lokalna hrana, čemur je Rikli pripisal ogromen pomen za celostno zdravje in dobro počutje. Njegovi gostje so stanovali v posebni koloniji ob jezeru, skoraj goli so se predajali svetlobno zračnim kopeljem v bližnjih parkih. S premikanjem iz svetlobe v senco in obratno so stimulirali živčni sistem, po povratku pa so se na galerijah predali sončnim kopeljem, se preznojili, se potem po principu kontrasta nasprotij predajali vodnim kopeljem, masažam, zavijanju v koče, klistiranju in podobno (Zavodnik, 2018).

3 RIKLIBled POSVET

Organizirati dogodek, ki ima izjemen pomen tako za lokalno kot širše okolje s poudarkom na dediščini, je v prvi vrsti velika odgovornost, česar sem se kot mentorica študentskega projekta zelo dobro zavedala.

Oblikovanje projektne skupine je potekalo na celodnevem Projektne dnevu, ki ga je šola organizirala 15. 11. 2023, pri čemer je bil njegov osrednji del oblikovanje projektne skupine za vse projekte v tekočem študijskem letu. Novost je bila v tem, da so bili študentje obeh programov, naključno izbrani za vse načrtovane projekte. Glavni namen oblikovanja mešanih projektne skupine je bil, da se študentje programa Gostinstvo in turizem ter programa Velnes bolje spoznajo in aktivno sodelujejo pri izvedbi konkretnih projektov. Eden izmed omenjenih projektov je bil tudi 1.RIKLIBled POSVET.

Za celotno pripravo in izvedbo dogodka je imela tako oblikovana osem članska študentska projektne skupina na voljo dva meseca. To je vključevalo vse, in sicer od oblikovanja koncepta dogodka do razdelitve in realizacije nalog po področjih kot so promocija in celostna grafična podoba blagovne znamke posveta, adreme vabljenih, pogostitev, vodenje dogodka, usklajevanje z izvajalci ...

Slika 1. Študentska projektne skupina z mentorico in voditeljskim parom dogodka (Vir: <https://www.vgs-bled.si/rikli-bled/>).

Redni delovni sestanki skupine so potekali tedensko pri čemer so imele študentke programa Velnes priložnost uporabiti vsa znanja pridobljena pri predmetu Oblikovanje in trženje velneških proizvodov, saj smo ravno v tem času obravnavali izbrano tematiko - oblikovali smo nov velneški proizvod, ki je bil v tem primeru 1.RIKLIBled POSVET. Tako je omenjeni projekt imel še dodatno dimenzijo - povezovanja teorije s prakso.

Programski del dogodka, ki je potekal 13. 2. 2023 v Festivalni dvorani Bled, sem oblikovala in usklajevala sama glede na njegovo sporočilnost, ki se je izražala v treh delih: strokovnem področju, predstavitvi primerov dobrih praks in panelne diskusije (<https://www.vgs-bled.si/rikli-bled/>).

Tabela 1

Program za 1.RIKLIBled POSVET - Dediščina atmosferskega zdravljenja za zdrav način življenja danes

Ura	Vsebina	Govorci
9:00 – 10:00	Prihod udeležencev	
10:00 – 10:15	Pozdravni nagovor	mag. Peter Mihelčič, VŠŠ Bled, Direktor
10:15 – 10:20	Pozdravni nagovor	Iza Hribar, VŠŠ Bled, Vodja študentskega projekta
10:20 – 10:30	Pozdravni nagovor	Anton Mežan, Občina Bled, Župan
STROKOVNI DEL		
10:30 – 11:15	Neprecenljiva Riklijeva dediščina	Vojko Zavodnik, Skrbnik dediščine A. Riklija
11:15 – 12:00	Pomen Riklijevega atmosferskega zdravljenja v mednarodnem prostoru	Redni prof. dr. Zvonka Zupanič Slavec, dr. med., Inštitut za zgodovino medicine, Medicinska fakulteta Univerze v Ljubljani, Predstojnica
12:00 – 12:30	Pavza	
PRIMERI DOBRIH PRAKS		
12:30 – 12:45	Vizionar A. Rikli – Od resnične osebnosti do virtualne posebnosti	Primož Klun, IZSTOP inženiring informacijskih tehnologij, Direktor Andreja Završnik, Zavod za kulturo Bled

12:45 – 13:00	Predstavitev aplikacije ARikli	Romana Purkart, v.d. Javnega zavoda Turizem Bled
13:00 – 13:20	Oživljanje Riklijeve zgodbe skozi produkte Rikli Balance Hotela	Mojca Krašovec, Sava Hoteli Bled, Izvršna direktorica
13:20 – 13:30	Pomen A. Riklija v filateliji	Janez Fajfar, Etnolog
PANELNA DISKUSIJA		
13:30 – 14:30		Drago Bulc, Društvo turističnih novinarjev Slovenije, Predsednik
		Redni prof. dr. Zvonka Zupanič Slavec, dr. med., Inštitut za zgodovino medicine, Medicinska fakulteta Univerze v Ljubljani, Predstojnica
		dr. Boža Grafenauer, VŠŠ Bled, Predavateljica
		Iztok Altbauer, Skupnost slovenskih naravnih zdravilišč, Direktor
	Moderatorica panelne diskusije	mag. Monika Karan, VŠŠ Bled, Predavateljica in mentorica študentskega projekta 1. RIKLIBled POSVET

Vir: <https://www.vgs-bled.si/rikli-bled/>

3.1 STROKOVNI DEL PROGRAMA

Temelj celotnega dogodka je bil strokovni del, ki je bil podlaga za vse nadaljnje vsebine in je imel hkrati tudi širši pomen - potrditev medicinske stroke s priznanjem termina atmosfersko zdravljenje. Slednje bo za nadaljnji razvoj pomena Riklija na destinaciji Bled izjemno pomembno, tako na lokalni ravni kot širše. Razumevanje domačinov o ustreznosti zdravljenja po Rikliju v sodobnem življenju in na ta način povezovanje 200. obletnice s potrebami človeka danes, je lahko ključno za celoten nadaljnji razvoj tovrstne ponudbe na Bledu.

Hkrati lahko Slovenija kot država postane prepoznana po Riklijevih metodah naravnega zdravljenja, kot je to na primer Nemčija po Kneippu. Zato sta bili ključni obe predavanji Vojka Zavodnika in prof. dr. Zvonke Zupanič Slavec. Oba sta poudarila pomen vizionarstva Riklija in njegovih metod zdravljenja in hkrati vpetost v tedanje lokalno okolje, ki tovrstnih pristopov in razmišljanj ni bilo pripravljeno sprejeti v celoti. Zato je njegovo delo, predvsem pa rezultati, ki jih je dosegal pri celostnem dobrem počutju ljudi toliko bolj pomembno, da na njih gradimo v prihodnosti.

3.2 PRIMERI DOBRIH PRAKS VKLJUČEVANJA RIKLIJA V NOVE PRODUKTE

Osrednji del posveta je bil namenjen primerom dobrih praks različnih turističnih produktov Riklijeve dediščine, tako za domačine kot goste Bleda.

Kako Arnolda Riklija v 21. stoletju čim bolj približati ljudem so se vprašali na Turizmu Bled in razvili *aplikacijo ARikli*. S pomočjo te aplikacije se lahko obiskovalci Bleda odpravijo po poteh vizionarskega zdravilca, vsako sredo se lahko pridružijo Riklijevemu doživetju, to je vodenemu sprehodu po Bledu, ki ga med drugim dopolni še vožnja s kočijo, kuharska delavnica in kosilo, Riklijeva kopel ali masaža ter večerja v Restavraciji Julijana.

V čast Arnoldu Rikliju kot začetniku zdraviliškega zdravljenja sta Zavod za kulturo Bled in Filatelistično društvo Ljubljana v majhni nakladi izdala *priložnostno kuverto in maksimum karto s priložnostnim žigom*.

Riklijeva rezina narejena po originalnem receptu pridobljenem od njegovih potomcev, kot tudi posebej za to sladico razvita in izdelana embalaža, je bila prvič predstavljena ravno na 1.RIKLIBled POSVETU, kar je še posebej pomembno iz tržnega vidika in s tem pomena dogodka. Sladico je možno okusiti v restavraciji na Blejskem gradu in v Restavraciji Špica ob Festivalni dvorani Bled.

Zavod za kulturo Bled je pripravil tudi spominski izdelek, ki ga v prosti prodaji no moč dobiti. Uporablja se v protokolarne namene zavoda. Gre za *čokoladni Riklijev medaljon*, obarvan bakreno, velik je osem centimetrov in ima v Riklijevem letu veliko vrednost za tistega, ki ga prejme.

Vizionar A.Rikli – Od resnične osebnosti do virtualne posebnosti je bil kot produkt obogatene resničnosti (AR), ki nudi izkušnjo fotografiranja z Riklijem v virtualni realnosti, predstavljen s strani razvijalca tega produkta Izstop inženiringa ob sodelovanju Zavoda za kulturo Bled. Tako pridobljeno fotografijo z Riklijem si lahko uporabnik za spomin pošlje na elektronski naslov in na ta način deli svojo izkušnjo z Riklijem. Ravno delitev izkušnje je bila povod za nadgradnjo s pomočjo umetne inteligence, ki bo obiskovalcu vsakič, ko se bo vrnil na Bled omogočala nek nov element doživetja z Riklijem.

Sava Hoteli Bled so predstavili *oživljanje Riklijeve zgodbe skozi produkte Rikli Balance Hotela*, kjer med drugim pečejo tudi originalen Riklijev kruh.

3.3 PANELNA DISKUSIJA

Panel z naslovom: *Ali so Rikljev metode lahko priložnost za grajenje prepoznavne blagovne znamke destinacije/države?* je bil zaključni del posveta.

Namen panelne diskusije je bil ugotoviti ali lahko s povezavo področij kot so turizem, zdravje, zdravilišča in šolstvo s praktičnimi metodami zdravljenja po Rikliju v prihodnosti nadgradimo v prepoznano ponudbo destinacije Bled in Slovenije. Še bolj natančno ali lahko v povezavi s turizmom oblikujemo prepoznavno zgodbo destinacije/države, ali lahko vpeljemo znanje pred 200 leti v sodoben način življenja za ohranjanje zdravja in vitalnosti, ali lahko zdravilišča v Sloveniji naredijo celostno ponudbo kot prepoznavno blagovno znamko v prihodnosti in ali lahko s koraki v šolskem sistemu oblikujemo programe s katerimi bodo otroci rasli, mladostniki in študenti izbirali prave odločitve, odrasli aktivno delovali na področju preventive in seniorji ohranjali svojo samostojnost in kakovost življenja.

Sogovorniki, ki sem jih povabila k pogovoru so strokovnjaki z dolgoletnimi izkušnjami na svojem področju. Vabljeni sogovorniki so bili: Drago Bulc, predsednik Društva turističnih novinarjev Slovenije, prof. dr. Zvonka Zupanič Slavec, predstojnica Inštituta za zgodovino medicine, Medicinska fakulteta Univerze v Ljubljani, dr. Boža Grafenauer, predavateljica VSŠ Bled in Iztok Altbauer, direktor Skupnosti slovenskih naravnih zdravilišč.

Skupna ugotovitev je bila, da so zastavljena izhodišča panelne diskusije, ki je vključevala različna tematska področja, lahko smer za nadaljnji razvoj atmosferskega zdravljenja po Rikliju in s tem tudi oblikovanja avtentične ponudbe destinacije in države.

Slika 2. 1. RIKLIBled POSVET – Panelna diskusija (Vir: <https://www.vgs-bled.si/rikli-bled/>).

4 MEDIJSKA ODMEVNOST PROJEKTA

Predstavljeni projekt je v celoti odražal študijske vsebine 2. letnika programa Velnes. Zato je bilo delo pri organizaciji dogodka za projektno študentsko skupino izjemna priložnost za povezovanje teorije in prakse ter hkrati tudi zavedanje odgovornosti, saj je tovrstni dogodek potekal prvič.

Vsa področja, ki so pomembna pri organizaciji tovrstnega dogodka je bilo potrebno premisliti, domisliti in realizirati od začetka. Vse omenjeno je bilo na koncu vključeno še v skupinsko projektno nalogo kot del njihove študijske obveznosti.

Uspešnost dela je razvidna tudi iz zanimanja medijev za 1.RIKLIBled POSVET. V nadaljevanju navajam objave. Nekaj izjav so podale tudi študentke VSS Bled.

Tabela 2
Medijske objave

Datum	Medij	Povezava do objave
3. 2. 2023	Gorenjski glas	https://www.gorenjskiglas.si/
6. 2. 2023	BLED TV	https://bled.tv/v-svet-soncnega-dohtarja-arnolda-riklija/; https://bled.tv/vojko-zavodnik-o-arnoldu-rikliju/
7. 2. 2023	Skupnost VSS	https://mailchi.mp/1dd408745ada/e-novice-skupnosti-vs-16840462?e=dea64ffc49
12. 2. 2023	Bled.si	https://www.bled.si/sl/informacije/poslovne-strani/novice/2023011209524459/vabilo-na-1-riklibled-posvet-zabelezite-si-datum/
13. 2. 2023	Radio Prvi – RTV SLO, Aljana Jocif	https://prvi.rtv slo.si/podkast/po-sloveniji-/173251258/174935603
13. 2. 2023	POP TV, Janez Usenik	https://www.24ur.com/novice/slovenija/ali-je-za-blejsko-kremsnito-zasluzen-svicarski-vizionar-rikli.html
13. 2. 2023	MOJA GENERACIJA	https://www.rtv slo.si/moja-generacija https://www.rtv slo.si/moja-generacija/prosticcas/ture-avanture/svicar-ki-je-bled-postavil-na-zemljevid-zdraviliskega-turizma/657700
20. - 22. 2. 2023	Bled TV	https://youtu.be/NPVHrvW-CWQ
21. 2. 2023	Skupnost VSS	https://www.skupnost-vss.si/uspesen-1-riklibled-posvet/

22. 2. 2023	Delo.si	https://www.delo.si/magazin/potovanja/sonci-doktor-in-njegova-prva-kolonija-zracnih-ut-na-bledu/
-------------	---------	---

Vir: <https://www.vgs-bled.si/rikli-bled/>

Skupni poudarek vseh medijskih objav je bil na zanimivostih o Arnoldu Rikliju, ki širši skupnosti ni dobro poznan, predvsem glede njegovega pristopa in razvoja danes priznanega atmosferskega zdravljenja.

Podatek, da je dogodek pripravila študentska projektna skupina, je bil za medije zelo zanimiv in v povezavi s tem sta dve študentki podali izjavi za POP TV in Radio Prvi - RTV SLO. Tako sta pridobili tudi dragoceno izkušnjo z javnim nastopanjem v medijih.

5 ZAKLJUČEK

Letošnja 200. obletnica rojstva enega izmed največjih pionirjev naravnega zdravljenja - Arnolda Riklija je bila povod za 1.RIKLIBled POSVET - Dediščina atmosferskega zdravljenja za zdrav način življenja danes, ki ga je 13. 2. 2023 organizirala in izpeljala študentska projektna skupina 2. letnika Višje strokovne šole za gostinstvo, velnes in turizem Bled, skupaj z mentorico in predavateljico mag. Moniko Karan ter projektnima partnerjema Zavodom za kulturo Bled in Turizma Bled.

Študentje so po zaključku projekta izpostavili, da je bil proces priprave in izvedbe dogodka za vse izjemna izkušnja, saj je bilo potrebno zelo veliko stvari doreči in uskladiti ter na ta način postaviti dobre temelje na katerih lahko v prihodnosti šola razvija ideje ter projekte na področju celostnega dobrega počutja v povezavi z Arnoldom Riklijem na Bledu.

Udeleženci posveta so v neformalnih pogovorih med dogodkom ugotavljali, da je velika potreba po tovrstnem dogodku, ki hkrati nudi izobraževalno vsebino, predstavi aktualne tematske dogodke in spodbudi k povezovanju različnih deležnikov, ki lahko s skupnimi projekti v prihodnosti vplivajo na ohranitev dediščine Arnolda Riklija s poudarkom na zdravem načinu življenja v sodobnem času.

V okviru projektne naloge so študentje zadovoljstvo z dogodkom ugotavljali tudi z anketo, ki je pokazala, da je dve tretjini anketirancev izrazilo zelo visoko stopnjo zadovoljstva s celotnim dogodkom.

1.RIKLIBled POSVET je podprl tudi gospod Anton Mežan, župan Občine Bled, ki je v svojem nagovoru udeležencem predvsem izrazil upanje, da bo tovrstni dogodek spodbudil nadaljnje aktivnosti pomembne za destinacijo Bled v povezavi z Arnoldom Riklijem.

Zaključni poudarek panelne diskusije je bil usmerjen v prihodnost z izpostavljenim pomenom razvoja blagovne znamke Rikli za destinacijo Bled.

Aktualnost dogodka so prepoznali tudi mediji kot so: POP TV, Bled TV, Radio Slovenija, Delo, Gorenjski glas, Slovenske novice. Promocijske aktivnosti na družbenih omrežjih je izvajala študentka, ki je bila zadolžena za promocijo dogodka.

Velnes je celostni življenjski slog posameznika, ki mu pomaga pri dobrem počutju, je proces njegove osebne rasti in prevzemanje lastne odgovornosti za ohranjanje zdravja. S to mojo definicijo povzemam bistvo velnesa kot načina življenja, ki danes vse bolj postavlja v ospredje povezovanje človeka z naravo. In ravno to je bistveno za vse nadaljnje projekte, ki jih na področju celostnega dobrega počutja po Arnoldu Rikliju načrtujemo na VSŠ Bled. K temu je vsekakor pomembno prispeval študentski projekt 1.RIKLIBled POSVET.

6 LITERATURA IN VIRI

- Karan, M. (2023). 1. RIKLIBled POSVET – Dediščina atmosferskega zdravljenja za zdrav način življenja danes. Dostopno na <https://www.vgs-bled.si/rikli-bled/>
- Zavodnik, V. (2018). Po sledih Arnolda Riklija. Bled: Samozal. V. Zavodnik.

POMEN DIDAKTIČNIH ZNANJ PREDAVATELJA ZA BOLJŠE POKLICNE KOMPETENCE ŠTUDENTOV (Eva Tomažin, mag. Nataša Makovec, Veronika Žižek)

Eva Tomažin, prof. ped. in andr.

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

eva.tomazin7@gmail.com

mag. Nataša Makovec, ravnateljica

GEA College - Center višjih šol

natasa.makovec@gea-college.si

Veronika Žižek, prof. ped. in andr.

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

veronika.zizek@gmail.com

POVZETEK

V članku smo izpostavili poklicne kompetence študentov, kompetence višješolskih predavateljev, različne učne oblike in metode dela ter predstavili izsledke raziskave, ki je bila izvedena na izbrani višji strokovni šoli.

S pomočjo anketnega vprašalnika, ki je bil namenjen višješolskim predavateljem, smo opravili analizo potreb po njihovem dodatnem izpopolnjevanju s področja didaktičnih znanj in uporabe različnih spletnih orodji. Z raziskavo smo ugotovili, da so predavatelji seznanjeni z raznolikimi učnimi oblikami in metodami dela. Izsledki raziskave so pokazali, da bi bilo potrebno znanje predavateljev nadgraditi pri uporabi različnih spletnih orodji in učnih metod, ki bi jih lahko vključili v sam študijski proces. Kot navaja Cvetek (2015) morajo biti višješolski predavatelji, ne samo vrhunski strokovnjaki s strokovnih področij, s katerih prihajajo, temveč tudi didaktični strokovnjaki, ki zagotavljajo kakovost svojega poučevanja. Imeti morajo učinkovite pedagoške oz. didaktične zmožnosti, da lahko študentom omogočajo doseganje predvidenih učnih ciljev.

Ključne besede: poklicne kompetence, višješolski predavatelj, didaktika, učne metode in učne oblike, spletna orodja

1 UVOD

Namen prispevka je prikazati pomen didaktičnih znanj za predavatelje višjih šol in poudariti, da lahko z uporabo različnih metod in oblik poučevanja ter uporabo spletnih orodij predavatelji pomembno prispevajo k izboljšanju poklicnih kompetenc študentov.

Cilj prispevka je predstavitev:

- različnih učnih oblik in metod dela ter spletnih orodij pri poučevanju in
- analize izobraževalnih potreb anketiranih predavateljev višje strokovne šole po didaktičnih znanjih in uporabi različnih spletnih orodij in
- vsebin za izpopolnjevanje, ki bi bile prilagojene potrebam in željam anketiranih predavateljev.

V današnjem času je pomembno neprestano nadgrajevanje znanja na profesionalnem, kot tudi na osebnem področju. Iz potrebe po nenehnem učenju in nadgrajevanju znanja izhaja tudi koncept vseživljenjske karijerne orientacije in koncept vseživljenjskega učenja, ki je postal del kariernega napredovanja vsakega posameznika. Pri tem gre za neprekinjen proces, ki posameznikom omogoča, da skozi vse življenje identificirajo in razvijajo svoje sposobnosti, kompetence in interese.

Tudi predavatelji višjih strokovnih šol se morajo stalno izpopoljevati tako na strokovnem področju, kot tudi na področju didaktike in uporabe različnih spletnih orodij, saj jim prav to omogoča boljši prenos teoretičnega in praktičnega znanja na študente.

2 POKLICNE KOMPETENCE ŠTUDENTOV

Uradna definicija OECD kompetence opredeljuje kot "sposobnost za uspešno izpopolnjevanje individualnih ali družbenih zahtev ali izvajanje neke dejavnosti ali naloge. Vsaka kompetenca je zgrajena kot kombinacija med seboj povezanih kognitivnih in praktičnih spretnosti znanja (vključno s tacitnim znanjem), motivacije, vrednotne orientacije, stališč, čustev ter drugih socialnih in vedenjskih komponent, ki se skupaj mobilizirajo za učinkovito ravnanje.« (OECD, 2002, str. 8)

V Strategiji spretnosti OECD so kompetence opredeljene kot "skupek znanj, značilnosti in zmožnosti, ki se jih je mogoče naučiti in posamezniku omogočajo, da uspešno in dosledno izvaja določeno dejavnost ali nalogo, in ki jih je z učenjem mogoče nadgraditi in razširiti.« (OECD, 2017, str. 4). Ta opredelitev vključuje celoten nabor kognitivnih, tehničnih in socialno-čustvenih spretnosti.

Muršak (2012, str. 52) kompetence opredeljuje podobno, kot »zmožnost ustrezne uporabe rezultatov učenja v različnih okoliščinah (izobraževanje, delo, osebni ali poklicni razvoj)«. Nadaljuje, da kompetenc ni mogoče omejiti zgolj na kognitivno dimenzijo (uporabo teorije, konceptov in tacitnega ali skritega znanja), vsebujejo tudi uporabni vidik (s tehničnimi spretnostmi vred), medosebno delovanje (npr. socialne ali organizacijske spretnosti) in etične vrednote.

Muršak (prav tam, str. 52) »opredeljuje tudi poklicne kompetence ali zmožnosti, kjer gre za tiste kompetence, ki jih posameznik potrebuje za uspešno delovanje na določenem poklicnem področju. Deli jih na generične poklicne kompetence, ki so skupne za podobne poklice, in poklicno specifične kompetence, ki so značilne za posamezne poklice oz. delovna področja«. Nadaljuje (prav tam), da poklicne kompetence predstavljajo temeljno znanje, spretnosti in sposobnosti ter druge osebne lastnosti, ki posamezniku omogočajo, da obvladuje temeljne naloge v svojem poklicu ter razrešuje splošne probleme poklicnega dela s številnih področij npr. informatike, varnosti, varovanja zdravja in okolja, podjetništva, komunikacije v maternem in tujem jeziku. ipd. Vključujejo sposobnost sodelovanja, reševanja metodoloških vprašanj, skrb za kakovost storitve in izdelka, poklicno motivacijo, sposobnost menjave vlog, obvladovanje kritičnih situacij in samostojnost pri opravljanju dela.

V vsakem študijskem programu je utemeljeno, za katere kompetence se bodo študentje izobraževali in usposabljali in jih skozi študij pridobivali postopoma. Ključno pri tem je, da kompetence študijskega programa niso le seštevek učnih izidov posameznih modulov, ampak vsebujejo tudi širše zaželeno učne izide, ki dajejo delodajalcem vpogled v praktično usposobljenost diplomantov. Pridobljene kompetence naj bi pripravile diplomante za reševanje zahtevnejših in kompleksnejših delovnih nalog v stroki z uporabo znanstvenih metod (Zgonc idr., 2016). Pri razvijanju poklicnih kompetenc študentov pa so ključni tudi višješolski predavatelji in njihova didaktična znanja in zmožnost uporabe spletnih orodij.

3 DIDAKTIČNA ZNANJA IN KOMPETENCE VIŠJEŠOLSKIH PREDAVATELJEV

Na višjih strokovnih šolah izobraževalno delo večinoma opravljajo predavatelji ali inštruktorji, ki so lahko zaposleni v šoli ali v podjetjih oz. drugih organizacijah. Ne glede na vrsto zaposlitve pa morajo predavatelji dokazovati vidne dosežke s pedagoškega in strokovnega področja (Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, 2020). Takšna sestava predavateljskih zborov zagotavlja stalen pretok znanja in izkušenj iz neposrednih delovnih okolij na študente.

Poleg tega, da so višješolski predavatelji vrhunski strokovnjaki s svojih strokovnih področjih, morajo biti tudi didaktični strokovnjaki, ki zagotavljajo kakovost svojega poučevanja. Imeti morajo učinkovite pedagoške oz. didaktične zmožnosti, da lahko študentom omogočajo doseganje predvidenih učnih ciljev (Cvetek, 2015).

Kalin in Čepić (2017, str. 12) učiteljeve kompetence opredeljujeta kot "kompleksno kombinacijo znanja, spretnosti, razumevanja, vrednot in stališč, ki so usmerjena v kakovostno delovanje skozi ves kurikulum". Gre za krepitev interdisciplinarnih sodelovalnih spretnosti za modeliranje in razvoj transverzalnih kompetenc pri študentih. Transverzalne ali medpredmetne kompetence za vseživljenjsko učenje pa so ključne za uresničevanje družbenih ciljev (na primer "učenje učenja").

Didaktika je opredeljena kot teorija o izobraževanju in pouku. Didaktika kot pedagoška veda proučuje obče zakonitosti načrtovanja, uresničevanja, preverjanja ciljnih, vsebinskih, metodičnih in organizacijskih vzgojno-izobraževalnih sestavin pouka in izobraževanja tudi zunaj pouka. Prav tako proučuje strukture in procese, ki se pojavijo v vsakem formalnem in neformalnem izobraževanju, poučevanju in učenju (Šilih, v Strmčnik, 2001). Za glavna utemeljitelja didaktike veljata Radkejev in Komensky, ki sta prva začela uporabljati izraz "didaktike".

Didaktične kompetence so za predavatelje zelo pomembne in vključujejo usposobljenost predavateljev za kritičen razmislek o lastnem poučevanju in profesionalni vlogi, kot sposobnost učinkovitega posredovanja snovi in organiziranja učenja v skupinah, kot tudi zmožnost uporabe komunikacijske tehnologije in metod, ki povečujejo usposobljenost študentov za samsmerjanje svojega učenja (Cvetek, 2015).

Cvetek (2015) navaja, da se pristopi k poučevanju predavateljev spreminjajo zelo počasi in da je potrebno intenzivno didaktično usposabljanje, preden se začnejo pozitivne spremembe kazati tudi v praksi.

4 RAZLIČNE UČNE OBLIKE IN METODE DELA

Pomembno vlogo pri razvijanju poklicnih kompetenc in oblikovanju izkušenj študentov med študijem ima tudi uporaba različnih metod dela, ki so jih študentje deležni med predavanjem. Na študenta ne vplivajo samo vsebine različnih disciplin in predmetov, ampak tudi prevladujoče učne metode in način posredovanja znanja.

Ključno vlogo pri tem imajo izobraževalci učiteljev, ki so zgled dobrega, reflektivnega poučevanja in da tudi sami delajo tako, kot pričakujejo od svojih študentov. Pomembno je, da pri tem ni veliko neskladja med besedami in dejanji. Izkušnja dobro organiziranega sodelovalnega učenja bo imela drugače vpliv na študente, kot če bi o tem poslušali le na predavanjih (Marentič Požarnik idr., 2019).

Med inovativne pristope k izobraževanju štejemo različne oblike poučevanja in metode dela, kot so na primer obrnjeno učenje, študije primerov, problemsko zasnovano učenje in podobno.

Eden izmed pristopov je tudi izkustveno učenje, ki se uporablja v različnih situacijah. Izkustveno učenje lahko poteka v različnih oblikah: učenje med sprehodom po gozdni učni poti, med ekskurzijo, obiskom muzeja, na vajah v laboratoriju ali na terenu, učenje med študijsko prakso, med prostovoljnim delom ... V vseh teh naštetih primerih lahko govorimo o izkustvenem učenju v najširšem smislu (Marentič Požarnik idr., 2019). Izkustveno učenje se lahko učimo v okviru formalnega izobraževanja (formalno učenje) in ob neposrednem sodelovanju v življenjskih dogodkih, ki so vezani na neformalno učenje. Izkustvene metode lahko razvrstimo tudi glede na avtentičnost okoliščin, ko gre za "simulirano" resničnost in učenje pri tem poteka v učilnici (simulacije, igre vlog, študije primerov ...). Lahko pa udeleženci gredo zares v naravo, na teren, na ekskurzijo ali na študijsko prakso, kjer doživijo in dobijo izkušnje v realnosti (prav tam).

Ne smemo pa pri tem pozabiti na pojem »na študenta osredinjeno učenje«, ki sicer nima enotne definicije in se povezuje z različnimi sorodnimi pojmi, idejami in teorijami učenja. Pri tem je vsem skupno to, da v središče postavljajo študenta in njegove potrebe. Ključni značilnosti sta utemeljenost poučevanja in učenja v učnih izidih, ki naj bi jih v procesu učenja dosegli študenti (Cvetek, 2019).

Poudarja se tudi pomen aktivnega poučevanja in učenja, ki je usmerjeno v razvijanje višjih ravni mišljenja in spodbujanja avtonomnosti študentov ter njihove odgovornosti za svoje učenje (prav tam). Aktivno učenje je proces, v katerem so študenti vključeni v izvajanje aktivnosti in nalog, ki zahtevajo mišljenje višjega reda (analizo, sintezo, kritično razmišljanje...). Aktivno učenje največkrat vključuje sodelovanje in skupno delo študentov. Pri tem so pomembne aktivnosti, ki jih študenti opravljajo individualno kot so refleksija, odzivanje na vprašanja, ki jih med predavanjem zastavljajo učitelji in pisanje kratkih povzetkov ter ključnih misli (prav tam).

Za razvoj poklicnih kompetenc študentov so ključni tudi predavatelji ter njihova strokovna in didaktična usposobljenost. Predavatelji lahko tudi z razvijanjem svojih metod in oblik poučevanja vpliva na poklicne kompetence študentov. Zato smo se odločili raziskati stanje na tem področju ter predlagali vsebine za programa izpopolnjevanja, ki bi osnovna didaktična znanja nadgradil.

S pomočjo anketnega vprašalnika, ki je bil namenjen višješolskim predavateljem, smo opravili analizo potreb po dodatnem izpopolnjevanju višješolskih predavateljev s področja didaktičnih znanj in uporabe spletnih orodij.

5 IZSLEDKI RAZISKAVE

Opis raziskave:

Gre za preliminarno raziskavo na eni izmed višjih strokovnih šol, vzorec je priložnosten. Raziskava je bila izvedena v januarju 2023. Spletni vprašalnik je bil poslan na 68 e-poštnih naslovov predavateljev in inštruktorjev, pravilno je bilo izpolnjenih 58 anketnih vprašalnikov (85 %).

Opis vprašalnika: Vprašalnik je bil sestavljen iz 5 vprašanj, od tega je eno vprašanje odprtega tipa, ostala vprašanja so zaprtega tipa, kot je prikazano v nadaljevanju.

Opis vzorca po spolu in starosti: Spletni anketni vprašalnik je izpolnilo 58 predavateljev, anketirani predavatelji so bili stari med 31 in 69 let, med njimi je bilo 48 % žensk in 52 % moških. Večina anketiranih predavateljev (71 %) predava tudi v e-obliki, 23 % pa predavanja izvaja v živo v predavalnici.

1. vprašanje: *Ali bi si želeli še dodatnih izpopolnjevanj za predavatelje s področja pedagoško–andragoških vsebin?*

Na to vprašanje je 68 % anketiranih odgovorilo z da, 22 % jih ni bilo prepričanih in so odgovorili z »ne vem«, 10 % anketiranih pa je odgovorilo, da si ne želi dodatnih oblik izpopolnjevanj. Tako rezultati kažejo na željo in potrebo predavateljev, da tovrstna znanja še nadgradijo.

2. vprašanje: *Katere učne metode in učne oblike anketirani predavatelji najpogosteje uporabljajo pri svojih predavanjih?*

Odgovori na to vprašanje so prikazani na spodnjem grafu (graf 1).

Analiza podatkov je pokazala, da več kot 36 % anketiranih predavateljev na predavanjih zelo pogosto uporablja:

- reševanje praktičnih primerov (41 % anketiranih)
- samostojno učenje (41 % anketiranih)
- metodo diskusije (40 % anketiranih)
- metodo razlage (36 % anketiranih)

Več kot 30 % anketiranih pogosto uporablja:

- metodo razlage (40 % anketiranih),
- problemsko učenje (40% anketiranih),
- frontalno učno obliko (34% anketiranih).
- individualno (31% anketiranih)

Več kot 31 % anketiranih le včasih uporablja:

- metodo viharjenja možganov (31% anketiranih),
- kvize (36% anketiranih)

Več kot 22 % anketiranih redko uporablja:

- sodelovanje v raziskovalnem delu (22% anketiranih)
- skupne seminarske naloge (26% anketiranih)

-
- igranje vlog (22% anketiranih)
 - uporaba miselnih vzorcev (22% anketiranih)

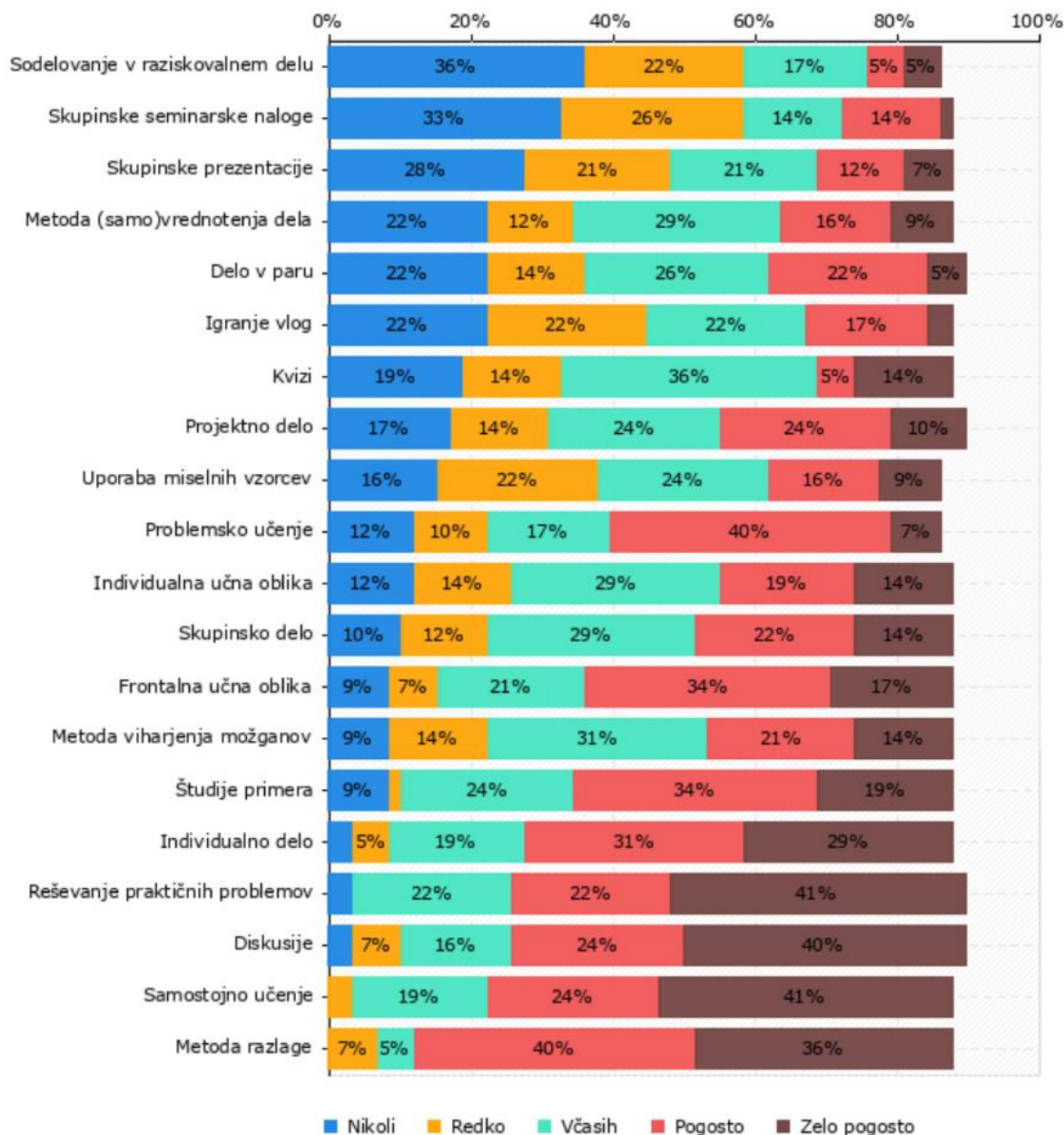
Več kot 22 % anketiranih predavateljev zelo redko uporablja:

- sodelovanje v raziskovalnem delu (36% anketiranih)
- skupne seminarske naloge (33% anketiranih)
- skupinske prezentacije (28% anketiranih)
- metode samovrednotenja dela (22% anketiranih)
- igranje vlog (22% anketiranih)

Če združimo odgovore zelo pogosto in pogosto vidimo, da več kot 50 % anketiranih predavateljev uporablja metodo razlage, samostojno učenje, diskusijo, reševanje praktičnih problemov, individualno delo študentov in frontalno učno obliko. Vse ostale metode so vredne uporabe in razlage in tega, da jih predavatelji vsaj dobro poznajo in znajo izvajati.

Zaključimo lahko, da predavatelji potrebujejo dodatne spodbude in znanja iz učnih metod, ki jih študentje opravljajo v skupinah (skupne seminarske naloge in skupne prezentacije) ter znanja kako vključevati in motivirati študente za praktično raziskovalne projekte. Dodali bi še možnost učenja preko sodelovanja v paru, načine samovrednotenja dela ter igranja vlog in uporabe miselnih vzorcev ter problemskega učenja.

Spodbuditi pa bi veljalo tudi projektno delo in večjo uporabo kvizov ter problemsko zasnovano poučevanje.

Graf 1. Uporabljene učne metode in oblike v študijskem procesu

3. vprašanje odprtega tipa: *Opišite primer uporabe metode, ki jo najpogosteje uporabljate pri izvajanju predavanj.*

Pri odprtem vprašanju smo prejeli različne odgovore in sicer:

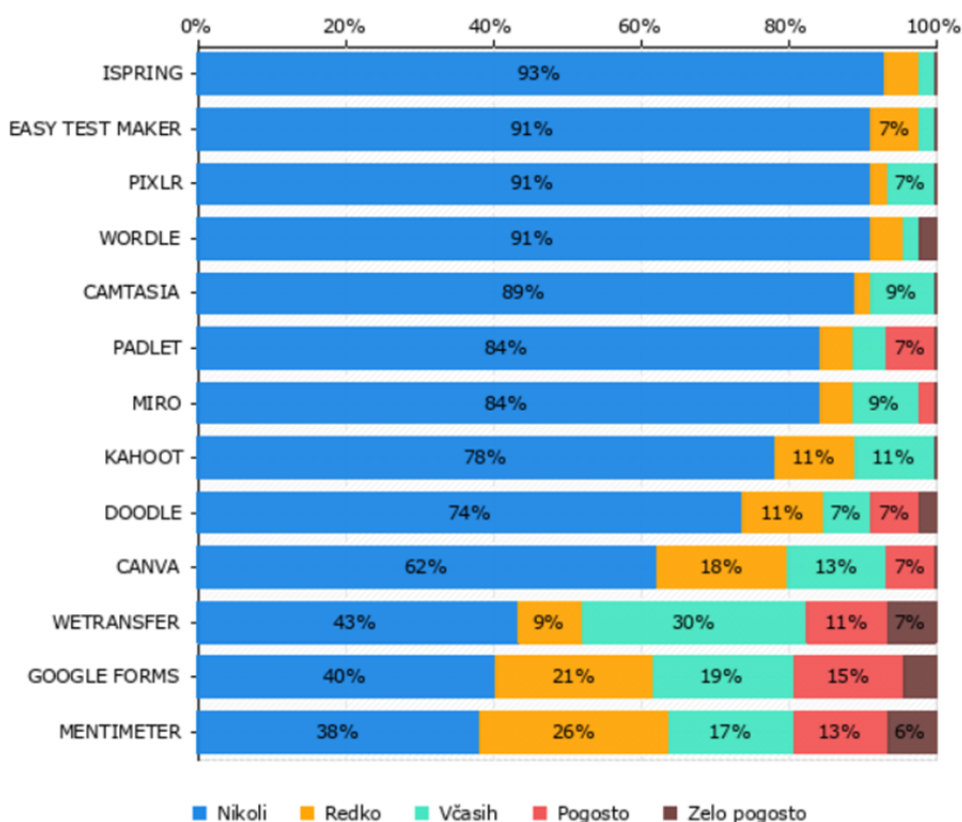
- izpolnjevanje samoocentivnih testov svojih lastnosti ali načinov dela,
- predavanja s praktičnimi primeri iz prakse,
- delo v paru,
- konfrontacijo,

- obrambo stališč ter
 - razvoj algoritma za podani realen izziv,
- izdelava poslovnega načrta v skupini, ki ga vsaka skupina na seminarju tudi zagovarja.

4. vprašanje: Katera spletna orodja predavatelji vključujejo v predavanja in kako pogosto?
 Ker 71 % anketiranih predavateljev izvaja predavanja tudi v e-obliki zato nas je zanimalo, "katera spletna orodja predavatelji vključujejo v predavanja in kako pogosto".

Iz grafa 2 je razvidno, da anketirani predavatelji najpogosteje vključijo spletna orodja kot so:

- Mentimeter (19 % anketiranih uporablja pogosto in zelo pogosto),
- Google Forms (20 % uporablja zelo pogosto ali pogosto) in
- WeTransfer (18 % uporablja zelo pogosto ali pogosto).

Graf 2. Uporaba različnih spletnih orodij

Anketirani predavatelji nikoli ali le redko (nad 60 % vseh anketiranih) uporabijo spletna orodja kot so Canva, Doodle, Kahoot, Miro, Padlet, Camtasia, Wordle, Pixlr, Easy test maker in Ispring.

Zaključimo lahko, da so na področju uporabe spletnih orodij še možnosti za izboljšave in da je smiselno vključiti predstavitev uporabe orodij v program izpopolnjevanja.

5. Vprašanje : *Katero od navedenih spletnih orodij, bi se predavatelji želeli naučiti uporabljati?*

Pri tem vprašanju so bila na kratko opisana spletna orodja in njihova uporaba.

Rezultati so pokazali, da bi se v prihodnje želeli naučiti in nadgraditi svoje znanje z uporabo spletnih orodij kot kaže graf 3:

- 59 % anketiranih je navedlo, da želi naučiti uporabe orodja *Ispring*.

Ispring je spletno orodje, ki je nadgradnja Powerpointa in omogoča dodajanje kvizov.

- 48 % anketiranih je navedlo, da želi naučiti uporabe orodja *Kahoot*.

Kahoot je spletno orodje, ki služi za popestritev predavanj s pomočjo kvizov, ki omogoča pridobivanje povratnih informacij s strani študentov.

- 38 % anketiranih je navedlo, da želi naučiti uporabe orodja *Mentimeter*.

Mentimeter je spletno orodje za interakcijo z ljudmi na daljavo in omogoča učinkovito pridobivanje povratnih informacij s strani študentov.

- 36 % anketiranih je navedlo, da želi naučiti uporabe orodja *Padlet*.

Padlet je spletno orodje, katerim predavatelj ustvari spletno tablo, na kateri lahko študenti soustvarjajo, delijo slike in videoposnetke.

- 36 % anketiranih je navedlo, da želi naučiti uporabe orodja *Camtasia*.

Camtasia je spletno orodje za urejanje video posnetkov. *Padlet* je spletno orodje, s katerim predavatelj ustvari spletno tablo, na kateri lahko študenti soustvarjajo - pišejo, delijo slike in videoposnetke.

- 34 % anketiranih je navedlo, da želi naučiti uporabe orodja Google Forms in

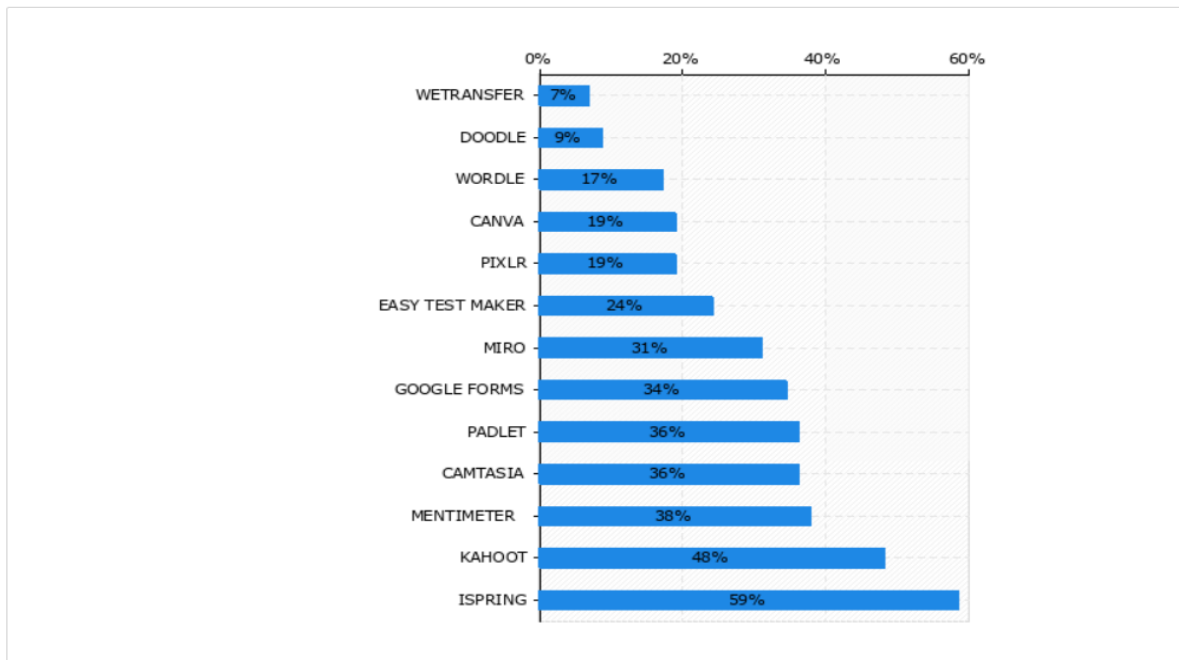
Google Forms se najpogosteje uporablja za izdelavo anketnih vprašalnikov in kratkih testov.

- 31 % anketiranih je navedlo, da želi naučiti uporabe orodja *Miro*.

Miro je spletno okolje z belo tablo, ki omogoča skupinsko delo, "brainstorming" z digitalnimi lepljivimi lističi.

Za spodaj navedena orodja je manj kot 25 % anketiranih izrazilo željo, da se jih nauči. Ta orodja so:

- *Easy Test Maker*, spletno orodje za kreiranje testov
- *Pixlr*, spletno orodje za urejanje slik in ostale grafike.
- *Canva*, spletno orodje za izdelovanje kolažev, infografike, diagramov in druge grafike.
- *Wordle*, spletno orodje za igro z besedami
- *Doodle*, spletno orodje za lažje načrtovanje sestankov in
- *WeTransfer* spletno orodje za pošiljanje velikih datotek.

Graf 3. Spletna orodja, ki se jih predavatelji želijo naučiti uporabljati

Iz odgovorov lahko sklepamo, da si anketirani predavatelji v veliki meri želijo naučiti uporabljati različna spletna orodja, s katerimi bi svoja predavanja naredili bolj dinamična, interaktivna in zanimiva za študente.

6 PREDLOG DIDAKTIČNIH VSEBIN ZA PREDAVATELJE VIŠJIH ŠOL

Kot smo uvodoma povedali, so za razvoj poklicnih kompetenc študentov ključni predavatelji in njihova didaktična znanja ter zmožnost uporabe spletnih orodij. Predavatelji morajo ves čas nadgrajevati in pridobivati nova znanja, ki jih ponuja IKT tehnologija ter smiselno vključevati digitalizacijo v študijski proces. Glede na ugotovitve raziskave podajamo vsebinski predlog programa, s katerim bi predavatelji lahko nadgradili svoje didaktično znanje:

Predlog vsebine programa izhaja iz rezultatov predstavljene raziskave, vključeval bi naslednje vsebine:

Uvod:

- pomen vseživljenjskega učenja in razvoja učitelja⁴,
- vloga učitelja pri izboljšanju poklicnih kompetenc študentov,

Metode in oblike dela:

- predstavitev različnih učnih metod in oblik dela s študenti ter njihove prednosti in slabosti,
- vloga predavatelja pri podajanju učne snovi,
- kako spodbuditi interakcije in sodelovanje med študenti za namene skupinskega dela,
- kako motivirati študente za vključevanje v raziskovalno delo in kako vključiti to metodo v študijski proces,
- pomen samovrednotenja dela in učnega napredka in kako to vključiti v študijski proces,
- uporaba aktivnih metod dela: igre vlog, miselni vzorci in prezentacija itn.,
- uporaba projektnega dela in problemsko zasnovanega učenja.

Spletna orodja:

- inovativna učna okolja in vloga IKT,
- kako smiselno uporabiti različna spletna orodja na predavanjih,
- uporaba različnih spletnih orodji: Padlet, Miro, Kahoot, Doodle, Canva, Easy test maker, Pixlr, Wordle, Camtasia in Ispring.

Zaključek:

- akcijski načrt udeležencev glede uporabe izbrane učne metode in oblike ter spletnega orodja pri svojem pedagoškem delu.

Glede na ugotovitve menimo, da bi tak program zelo dobrodošel, pri čemer se vsebine glede na potrebe udeležencev smiselno konkretizira in dopolni.

⁴ Beseda učitelj je uporabljena kot generično ime

7 ZAKLJUČEK

Ključni nosilci študijskega procesa na višjih strokovnih šolah so predavatelji, ki so lahko zaposleni tudi izven vzgoje in izobraževanja. V vsakem primeru morajo predavatelji imeti vidne dosežke s strokovnega in pedagoškega področja.

V članku smo izpostavili pomen didaktičnih znanj predavateljev. Če predavatelj pozna in uporablja različne učne oblike ter učne metode dela, s svojim znanjem in ustvarjalnostjo lažje pritegne študente k sodelovanju. Tako se študentje približajo izkustvenemu učenju.

Z odgovorov lahko sklepamo, da so predavatelji seznanjeni z različnimi oblikami in metodami dela. Na predavanjih najpogosteje rešujejo praktične primere, uporabljajo metodo razlage in diskusijo ter spodbujajo samostojno delo. Veljalo bi spodbuditi uporabo metod, ki vključujejo skupinske metode dela, sodelovanje v raziskovalnih projektih ter igre vlog in metode samovrednotenja dela.

Predavatelji pri svojem delu uporabljajo spletna orodja kot so Mentimeter, Wetransfer in Google forms. Glede na izsledke raziskave bi bilo potrebno znanje predavateljev glede uporabe različnih spletnih orodji nadgraditi.

S svojim novim pridobljenim znanjem bodo tako lahko predavatelji še bolj opolnomočili, motivirali študente za študij in pri tem predavanja naredili še bolj zanimiva, interaktivna, z uporabo različnih spletnih orodji ter na ta način posredno vplivali tudi na poklicne kompetence študentov.

V zaključku predlagamo okvirne vsebine programa izpopolnjevanja za predavatelje, ki bi opolnomočil predavatelje za še bolj učinkovito posredovanje praktičnega in teoretičnega znanja študentom.

8 LITERATURA IN VIRI

- Cvetek, S. (2015). Učenje in poučevanje v visokošolskem izobraževanju. Ljubljana: Buča, knjigotrštvo, d.o.o.
- Cvetek, S. (2019). Na študenta osredinjeno poučevanje. Ribniško selo: Akadem, izobraževalni razvoj in storitve
- Kalin, J. in Čepić, R. (2019). Poklicni razvoj učiteljev: ugled in transverzalne kompetence. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in Pedagoška fakulteta Univerze v Reki.
- Marentič Požarnik, B., Šarić, M. in Šteh, B. (2019). Izkustveno učenje. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje. *Analiza stanja na področju višjega strokovnega izobraževanja* (2020). Pridobljeno 12. 4. 2023 iz: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Visje-strokovno-izobrazevanje/Strategija-visjega-strokovnega-izobrazevanje-RS-2020-2030/ANALIZA-STANJA-NA-PODROCJU-VISJEGA-STROKOVNEGA-IZOBRAZEVANJA.pdf>
- Muršak, J. (2012). Temeljni pojmi poklicnega in strokovnega izobraževanja. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.
- OECD. (2017). *Strategija spretnosti OECD Povzetek zaključnega poročila o oceni stanja Slovenija 2017*. Pridobljeno 12. 4. 2023 iz: <https://www.oecd.org/skills/nationalskillsstrategies/Skills-Strategy-Diagnostic-Report-Executive-Summary-Slovenia-Slovenian.pdf>
- OECD. (2002). *Definition and Selection of Competencies (DeSeCo): Theoretical and Conceptual Foundations: Strategy Paper*. Pridobljeno 12. 4. 2023 iz: https://www.deseco.ch/bfs/deseco/en/index/02_parsys.34116.downloadList.87902.DownloadFile.tmp/oecddesecostrategypaperdeelsaedcericd20029.pdf
- Strmčnik, F. (2001). Didaktika: Osrednje teoretične teme. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Zgonc, B. idr. (2016). Izhodišča za pripravo višješolskih študijskih programov. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.

KAKO POVEČATI KAKOVOST POUČEVANJE ELEKTROENERGETIKE NA VIŠJI STROKOVNI ŠOLI ZA ELEKTROENERGETIKO (Robert Šifrer)

Robert Šifrer, uni. dipl. inž. el., predavatelj
Šolski center Kranj, Višja strokovna šola
robert.sifrer@sckr.si

POVZETEK

V referatu odkrivamo in opisujemo primere povečevanja kakovosti poučevanja strokovnih predmetov elektroenergetike, kjer so naprave in stroji astronomskih cen, hkrati pa učitelji v šoli izgubljamo stik z razvojem in spretnostmi, ki jih morajo delavci obvladati v teh podjetjih. Nujno je povezovanje z gospodarstvom, ki pa se v Sloveniji zaradi birokracije in nezainteresiranosti izgubi. V Evropi so tehnične šole v lasti elektro multinacionalk ali zasebnikov in vključene v javno šolstvo. Tam učitelji delajo v razvoju podjetij in poučujejo študente. Pri nas imamo še vedno državno šolstvo. Opisal sem vse načine, ki sem jih uporabil zadnjih 20 let uspešno in neuspešno: mreženje, PS Logatec, PWS, Siemens Simaris, izpeljava strokovnih ekskurzij. Obiskati moram sejem Didakta za učila in se naučiti program za risanje sončnih elektrarn in inštalacij.

Ključne besede: Iskra, PS Logatec, PWS, CIGRE, Solar Edge, Siemens Simaris, strokovne ekskurzije

1 UVOD

Namen referata je prikazati, kako sem kot učitelj elektroenergetike zadnjih 25 let iskal primere povečevanja kakovosti izobraževanja elektroenergetike. Skušam tudi primerjati, kaj je bilo dobro med temi praksami ter kaj bi bilo še boljše. Zadnjih 10 let pa poučujem elektroenergetiko na Višji strokovni šoli, tako predavanja kot vaje. Seminarske vaje in laboratorijske vaje.

Vprašanj oz. ciljev je več. Eno je, kako učiti tista znanja, ki jih gospodarstvo potrebuje, saj so znanja iz časa šolanja učiteljev inženirjev in šolskih učbenikov že v večini zastarela in se hitro zastarajo z razliko od matematike, slovenščine in drugih splošnih predmetov. Drugo vprašanje je, kako naj učitelj pride do določenih vsebin in učnih pripomočkov, ki so zelo napredni, moderni in dragi ter državne šole nimajo za te stvari denarja. Tretje vprašanje, kako naj se učitelj vsako leto nauči sodobnih inženirskih spretnosti za poučevanje prakse elektroenergetike. Četrto vprašanje je, kako zagotoviti dobre, srčne in stalno učljive učitelje, ki ne bodo v državni šoli postali zaspani birokrati, ki hodijo v službo samo »odšttempljati« svoje ure.

Uporabil sem metodo opisa, metodo primerjave, metodo analize, metodo sinteze, metodo risanja in metodo izračunov ter metodo simulacije.

2 KAKO POVEČATI KAKOVOST PREDAVANJ ELEKTROENERGETIKE

Kot sem že omenil, je večina znanj iz časov mojega študija za današnje poučevanje zastarelega. Večina slovenskih učbenikov je prepisanih iz tujih in/ali iz starejših učbenikov. To me je vodilo, da sem hodil na obe fakulteti v času mojega začetka poučevanja in od nekdanjih profesorjev in asistentov poskušal dobiti novo literaturo. Vmes je minilo že 10 let, saj sem bil vmes v raznih podjetjih, ki se niso ukvarjala z elektroenergetiko, ker je bil čas recesije v Sloveniji (osamosvojitve, propad gospodarstva in balkanskih trgov, zmanjšanje »delovne« sile, iskanje evropskih, zahtevnih trgov...). Dobil sem nekaj dokumentov iz elektro podjetij od raznih strokovnjakov. Brskal sem tudi po sodobnih strokovnih revijah kot je ER in ELGO (revija podjetja Elektro Gorenjska) in Naš stik (revija podjetja ELES).

Slika 1: Intervju z glavnim razvojnim inženirjem (Vir: Interna revija ELGO, marec 2023)

Začel sem delati tematska predavanja o električnih strojih, električnih omrežjih, stikališčih, elektrarnah in inštalacijah ter električnih pogonih, vse v programu Power Point. Te predavanja sem vsako leto izpopolnjeval, popravljaj, dopolnjeval in jih delil dijakom in študentom. Organiziral sem veliko strokovnih ekskurzij, 23 let vsaj 3 letno, zadnjih 10 let pa 7 letno po različnih podjetjih (JE Krško, Elektro Gorenjska, HE Moste, RTP Okroglo (ELES, kasneje Elektrofestival), ETA Cerkljeva, Kolektor, Rotomatika, Domel, BSH Nazarje, ETRA Kolektor, Plinska elektrarna Domplan, TE Šoštanj, gradbišča spodnjosavske HE, Krka, Iskra Emeco,

Iskra ERO, Iskra Labore, Iskra Avtoelektrika), ki se ukvarjajo z vejo elektroenergetike in jih prosil tudi za literaturo. Vmes je izšlo nekaj novih učbenikov v slovenščini, hrvaščini. Dobil pa sem tudi učbenike iz ZDA in Nemčije. Moj moto poučevanja je, da dober učitelj zapleteno strokovno snov pojasni enostavno, na več različnih načinov, s pojmi iz mladostniškega življenja (inkulturacija v subkulturo najstnikov). To se mi zdi prednost dobrega učitelja pred introvertiranimi vrhunskimi strokovnjaki elektrotehnike..

3 KAKO POVEČATI KAKOVOST PRAKTIČNIH VAJ ELEKTROENERGETIKE

3.1 STROKOVNA IN POKLICNA ŠOLA ELEKTROENERGETIKE »ISKRA«

Na sliki 2 je na prvi terasi Save pod mestom Kranj postavljen koncern Iskra, ki je izdeloval elektrotehnične elemente in naprave. V središču pa je objekt Industrijske šole Iskra iz leta 1951, saj je podjetje rabilo ogromno strokovnih delavcev iz področja elektrotehnike. Zato so jih kar sami izobraževali s svojimi razvojnimi inženirji. Ti so večinoma delali v tovarni, določene ure v tednu pa so izobraževali redne dijake dopoldan in izredne dijake (izobraževanje odraslih) popoldan. To je bila odlična praksa šolanja, ki se je dobro obnesla. Danes imajo svoje strokovne šole vse večje elektro multinacionalke v svetu, zagotovo pa Siemens in IBM, saj sem sam tam delal in bil deležen šolanja. Ta kakovost odličnega teoretičnega in praktičnega izobraževanja se je izgubila, ko je socialističen koncern Iskra zašel leta 1970 v hudo krizo zaradi nekonkurenčnih (predragih in slabših) izdelkov in prevelike zaposlenosti (premalo učinkovitosti) in začel leta 1980 razpadati na manjša podjetja, od katerih jih je precej propadlo, če se niso povezala s tujimi uspešnimi podjetji ali lastniki. Naj dodam, da imajo Nemci in Avstrijci najboljši model tehničnega izobraževanja na svetu, ki se imenuje dualni sistem in dijakom omogoča učenje strokovne teorije v šoli pol leta, potem pa praktično delo v podjetju pol leta. Dijaki tako potujejo od spodnjega nivoja poklicne, tehnične, višje, visoke do univerzitetne izobrazbe in eventualno doktorata.

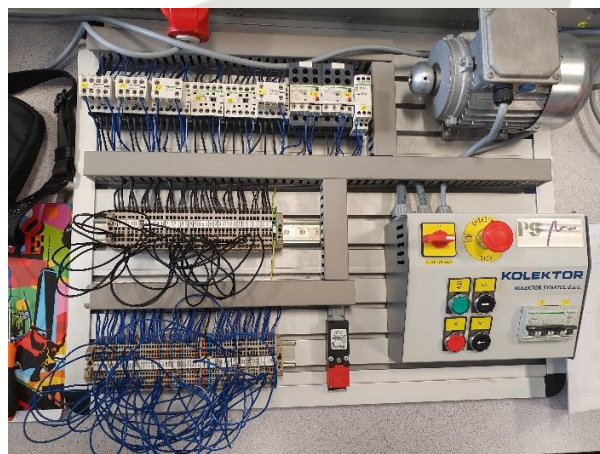
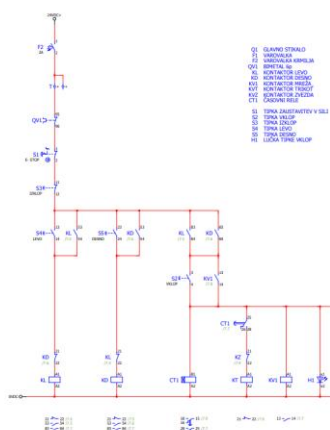
Slika 2: Industrijska šola Iskra leta 1951 (Vir: Zgodovina Šolskega centra Kranj)

Industrija ima tako dovolj vseh kadrov na vseh nivojih, pa tudi večino dijakov jim ne pobegne v času pubertete v druga slabo zaposljiva področja (družboslovje) ali »zabluzijo« v dolgotrajno brezposelnost. Otroci hitro postanejo odgovorni zase in za druge, saj med prakso dobro zaslužijo in strokovno hitro napredujejo. Danes je v Sloveniji veliko učiteljev strokovnih predmetov, ki izgubijo stik s sodobno stroko, ker ne sodelujejo v razvojnih oddelkih teh podjetij in postanejo birokrati državnega šolstva oz. taki učitelji, ki učijo vedno isto snov iz starih učbenikov (splošnih) predmetov. Ampak tega nihče noče priznati.

3.2 SREČAVANJE IN MREŽENJE V OBMOČNI OBRTNO-PODJETNIŠKI ZBORNICI ZA SEKCIJO ELEKTRIČARJEV V KRANJU IN V ELEKTRO GORENJSKE

Deset let sem hodil na sestanke in strokovne ekskurzije elektroinštalaterjev, podjetnikov iz okolice Kranj v OZS Kranj. Tam sem v osebnih stikih skušal doseči, da bi obrtniki darovali šoli elektroinštalacijski material, da bi lahko delali v šoli praktične vaje. Sicer je šola imela nekaj elektroinštalacijske materiala in zelo stare motorje in merilne inštrumente na nivoju muzeja. Na žalost nisem bil uspešen, saj podjetniki niso videli interesa v vlaganju svojega denarja v državno šolo. Dijake pa so na objektih v gradnji morali tako ali tako sami izobraziti za elektroinštalacijska dela po koncu šolanja v naši šoli. V šoli sem od ravnateljev in direktorjev ves čas poslušal, da ni denarja. Nikogar od učiteljev tudi nisem poznal, da bi si ogledal evropski sejem Didakta, kjer bi pregledali, kakšna so sodobna evropska učila za pouk elektroenergetike. Hkrati sem z razvojnimi inženirji in direktorji Elektro Gorenjske (EG) vsaj enkrat letno govoril o tem, da bi Elektro Gorenjska iz prostorov starih, velikih RTP objektov naredila učni center monterjev in stikalničarjev, ki jih potrebuje vsako leto vsaj 10. Še pred 10 leti sem upal, da bodo naredili učni center, kjer se bodo inženirji in študenti modula Zaščite v elektroenergetiki učili konfiguracije zaščitnih numeričnih relejev in parametriranja zaščitnih relejev, ker rele stane 30.000 €, konfigurator pa okrog 100.000 €. Sedaj v EG priznavajo zgrešeno kadrovsko politiko zadnjih 30 let, saj se bo več kot tretjina delavcev v nekaj letih upokojila, do novih mladih pa ne morejo priti v številkah, ki jih potrebujejo (okrog 150). Saj se zadnjih 20 let v srednji šoli vpiše okrog 20 otrok iz Gorenjske, na Višjo pa 20 rednih študentov iz cele Slovenije. Lani so naredili le nek demonstracijski center, ki pa jim ne bo služil za učenje zaposlenih, še manj za naše dijake in študente. Tudi Acroni, Rexroth in Goodyear iščejo vsaj po 20 kadrov iz elektroenergetike.

3.3 EVROPSKA REFORMA ŠOLSTVA MUNUS IN PS LOGATEC

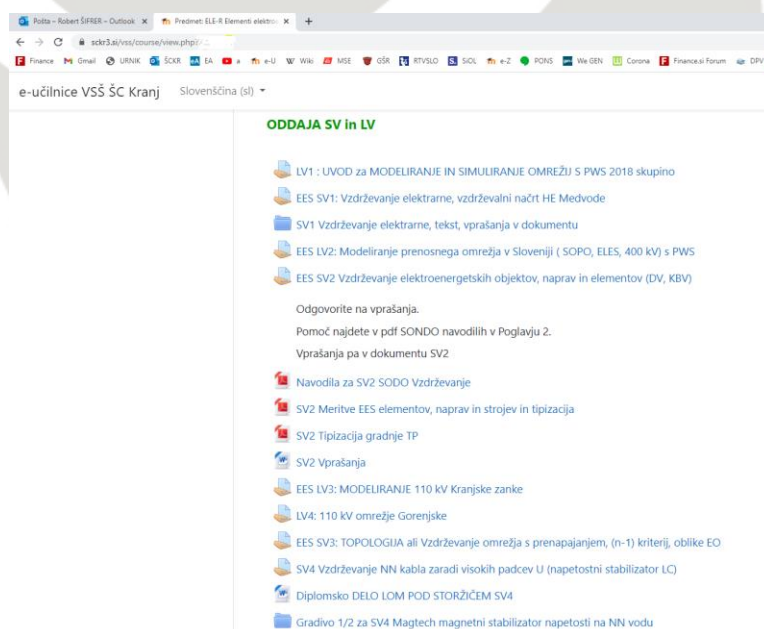

Slika 3: Levo: načrt ožičenja krmilja, desno: učilo PS Logatec po končanem ožičenju

Pol leta v letu 2005 sem hodil na srečanja vseh učiteljev elektroenergetike v Velenje na sestanke, da bi slovensko poklicno in strokovno šolstvo reformirali v evropsko. Tam sem videl fevdalizem birokratov, saj so se skupine učiteljev borile vsak za svoje ure (biologije, slovenščine in športa) in tako je reforma propadla, ker učitelji splošnih predmetov ne smejo ostati brez služb. Vseeno smo predmete spremenili v module, katerih cilj je, da dijak ali študent z opravljenim modulom dobi praktične in teoretične kompetence za delo v podjetju. Naredil

sem sam dva temeljna modula v elektroenergetiki: DES in PPE, po katerem katalogu znanja je zadnjih 15 let učilo okrog 18 učiteljev po vsej Sloveniji. V okviru te reforme je šola tudi dobila denar oziroma opremo za poučevanje vezave (ožičenja) kontaktorjev za zagon 3-f motorja, učila od odličnega podjetja PS Logatec, kjer se inženirji ukvarjajo z avtomatizacijo in pogoni motorjev v industriji, podjetjih. S temi moduli sem lahko 10 let vsako leto naredil 7 praktičnih vaj z dijaki in študenti pri modulu PEM. Poleg mene pa učijo še 3 učitelji te kompetence skozi druge module na elektrotehniki in tudi 3 učitelji na mehatroniki, potem pa še pri izobraževanju odraslih ob delu popoldan. Tako, da si lahko predstavljate, kako uničena so danes ta učila od učinkovite uporabe za šolanje. To je najbolj svetla točka naše šole glede koristnega praktičnega dela v elektroenergetiki in pridobivanja kompetenc v vseh 24 letih mojega dela na šoli. Slika 3 predstavlja shemo krmilnega ožičenja z modrimi žicami manjšega preseka. Črne žice so za ožičenje močnostnega dela. Na fotografiji so levo zgoraj močnostni kontaktorji bele barve in dva bimetalna releja ter časovni rele zakasnitve vklopa. Desno zgoraj je trifazni asinhronski motor, desno spodaj je ukazni pult s tipkami in stikali. Levo v sredini so vrstne sponke za črne (močnostne, 400 V AC, smrtno nevarno) žice in levo spodaj so sponke za ožičenje z modrimi (krmilne, 24 V DC) izoliranimi žicami manjšega preseka bakra. V sredini spodaj je mejno stikalo za varnost dijaka ali študenta

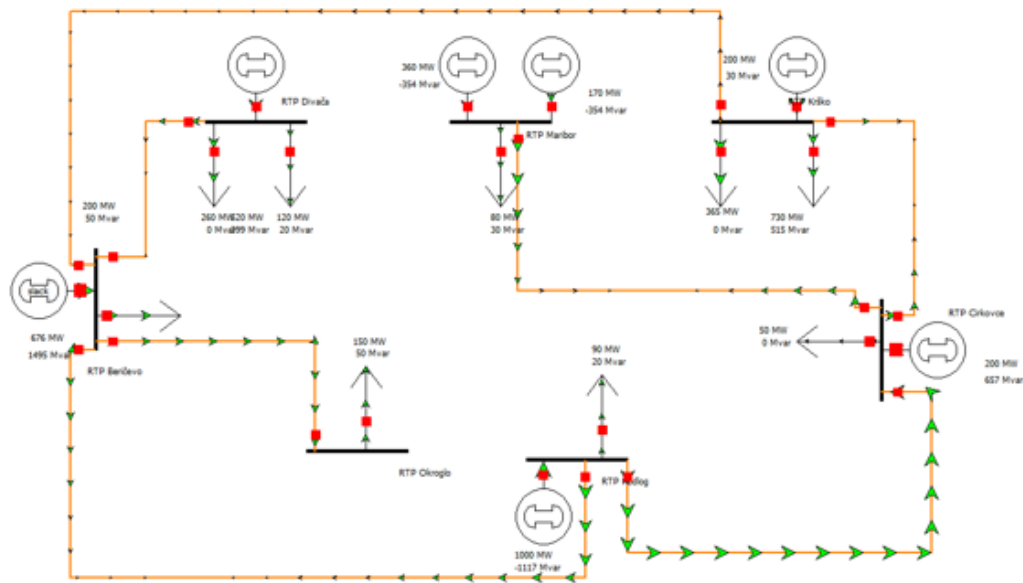
3.4 PROGRAM PWS (POWER WORLD SIMULATOR) ZA RISANJE ELEKTRIČNIH OMREŽIJ, IZRAČUN PADCEV NAPETOSTI IN SIMULACIJO MOČI

Slika 4: Prikaz spletne učilnice EES v Moodle in spisek LV in SV, ki jih morajo študenti oddati

Za laboratorijske vaje modula EES na Višji strokovni šoli za 6x 4 šolske ure uporabljam brezplačni program PWS. Uporabo programa sem se učil preko filmčkov na aplikaciji Youtube, kjer učijo razni univerzitetni profesorji in asistenti doktorskih programov iz Pakistana in Indije

EES LV2; 400kV EEO SLOVENIJE

	Number	Name	Area Name	Nom kV	PU Volt	Volt (kV)	Angle (Deg)	Load MW	Load Mvar	Gen MW
1	1	RTP Beričevo	1	400,00	1,00000	400,000	0,00	200,00	50,00	676,18
2	2	RTP Okroglo	1	400,00	0,97955	391,821	-0,59	150,00	50,00	
3	3	RTP Podlog	1	400,00	1,00374	401,497	50,93	90,00	20,00	1000,00
4	4	RTP Divača	1	400,00	1,00000	399,999	25,60	380,00	20,00	520,00
5	5	RTP Maribor	1	400,00	0,99630	398,518	97,53	80,00	30,00	530,00
6	6	RTP Cirkovec	1	400,00	1,00128	400,510	45,99	50,00	0,00	200,00
7	7	RTP Krško	1	400,00	1,01389	405,557	8,56	565,00	30,00	730,00

Daljnovid; Podlog-Beričevo, Beričevo-Krško, Beričevo-Divača, Maribor-Cirkovec, Krško-Cirkovec

Per Unit Impedance Parameters

Series Resistance (R)	0,100000
Series Reactance (X)	0,010000
Shunt Charging (B)	0,010000
Shunt Conductance (G)	0,000000
☐ Has Line Shunts	☐ Line Shunts

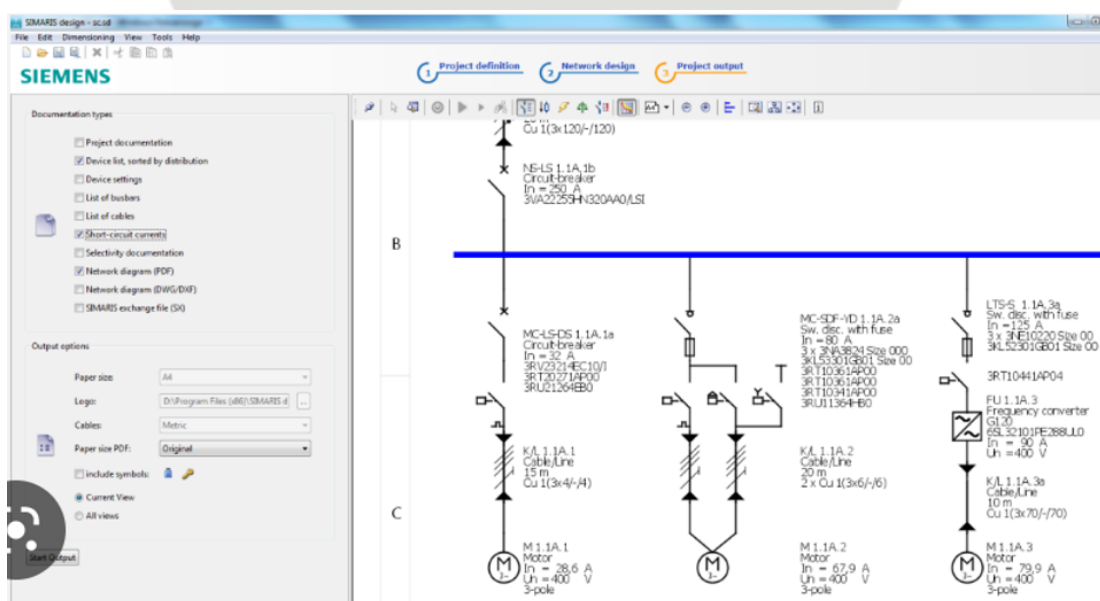
Slika 5: Prikaz naranenega VNO, simulacija moči po omrežju (puščice) in tabela z izračuni padcev napetosti (3. in 4. stolpec) ter končne vrednosti DV, preseki oz. R in X z uporabo te aplikacije.

Na ELES in v ELEKTRO distribucijah uporabljajo razvojni inženirji zelo zapleten program GREDOS za načrtovanje in popravljanje (vzdrževanje) električnih omrežij. Bistvo je, da se študenti pri teh LV naučijo, da je danes velika potreba po obnovi NNO zaradi prihoda novih bremen (polnilnice e-avtov, toplotne črpalke, steklokeramične plošče, razpršeni fotonapetostni viri), ki zahtevajo večje preseke aluminijastih NN kablov in večje moči distribucijskih TR.

Razvojni inženirji morajo izračunati padce napetosti na kablh v primeru priključenih bremen in poraste napetosti na kablh v primeru delovanja sončnih elektrarn sredi dneva. Študente učim tudi prenapajanja s tem programom v različnih topologijah omrežij. Študenti vseh 10 let poučevanja zelo uživajo v risanju (angl. Design) električnih omrežij (zbiralke, transformator, daljnovod, breme, generator). Narišemo 400 kV, 110 kV, 20 kV in 400 V električna omrežja v radialni, zankasti, šivani, pentljasti topologiji. Potem z ikono Model Explorer pogledamo tabele z izračuni padcev/porastov napetosti in glede na rdeče (presežene) vrednosti popravljamo preseke kablov ali golih vodov. Z ikono Simulacija pa poženemo pretoke moči: delovne, jalove, navidezne in simulacijo električnega toka. Če je študent naredil napako, program javi »black out« (razpad omrežja), kar pomeni, da mora študent žalosten iskati napako v svojem delu in v skrajni fazi začeti vse znova. Prva vaja je izračun na tablo s formulami in moja razlaga uporabe PWS. Študenti so na koncu ponosni nase, ker se zavedajo, da so samostojno opravili težke vaje in dobro utrdili teoretično snov. Datoteko LV (laboratorijsko vajo) naložijo na Moodle spletno učilnico EES, kar prikazuje slika 4. Slika 5 pa prikazuje simulacijo pretokov moči v narisnem omrežju in izračun padcev napetosti s ikono Model Explorer v programu Power World Simulator (PWS) demo (verzije 18).

3.5 UPORABA PROGRAMA SIEMENS SIMARIS

Lansko leto sem poklical na Siemens za gradivo za predmet vodenje in obratovanje elektroenergetskih sistemov. Dobil sem gospoda Tomaža Pintariča. Zelo dobro sva se ujela.

Slika 6: Prikaz narisane NNO, vezave 3-f motorjev v industriji na zbiralke s pomočjo električnih kablov, vklopnih stikal in pretokovno zaščitnih stikal.

Ponudil mi je, da pripelje Siemensov demonstracijski tovornjak iz Nemčije, ki je stal cel dan pred našo šolo in so si ga vsi razredi srednje in višje šole elektro in mehatronike ogledali vodeno. Poleg tega me je naučil uporabo programa Simaris, ki mi ga je pokazal na vajah izredni študent, ki vsak dan z njim riše v podjetju Kolektor. Vendar pa sem spoznal, da je ta program manj primeren, saj bi študentje zrisali in skonstruirali NN ali SN inštalacijo v podjetju, tovarni ali RTP znotraj ene šolske ure. Program zriše električni načrt postroja, izračuna presek vodnikov kabla in velikosti tokovno zaščitnih stikal.

3.6 CIGRE IN CIRED KONFERENCA VSEH ELEKTROENERGETIKOV V DRŽAVI

Vsaki 2 leti organizira CIGRE veliko konferenco, ki traja 3 dni. Na njen vsi razvojni in vzdrževalni inženirji v 10 minutah predstavijo strokovni ali znanstveni referat. Teh referatov je vsaj po 10 na štirinajstih strokovnih področjih elektroenergetike. Tako plačujem vsako leto sam članarino, da imam potem cenejšo prijavnino (370 € letno) in prost dostop do najnovejših gradiv v člankih in prezentacijah teh inženirjev iz ELES, EIMV, 5 elektro distribucij, obeh elektro fakultet in raznih svetovnih podjetij, ki prodajajo tu nove tehnologije. Jeseni sem 18 študentov brezplačno peljal na celodnevna predavanja o pametnih omrežjih, ki jih je CIGRE organiziral v Ljubljani. Sedaj pa jih bom peljal 3 dni na Bled, ko bo konec maja ta konferenca.

3.7 SOLAREEDGE IN HUAWEI PROGRAMA ZA RISANJE INŠTALACIJ SONČNIH ELEKTRARN

S študenti imam zelo lepe, dialoške odnose in vzajemno sodelovanje. Med predavanji in vajami se veliko pogovarjamo o stroki in povedo mi tudi svoje izkušnje. Tako se je ravno ta mesec en od rednih študentov vrnil iz trimesečne prakse, ki jo je imel v majhnem podjetju, ki riše električne načrte sončnih elektrarn in jih potem s podizvajalci postavlja. Danes se letno postavi preko 3.000 samooskrbnih sončnih elektrarn. Samo letos je številka zrastle iz 350 MWp na 750 MWp. Potreba po kadrih, ki bi to delali je ogromna. Študent je bil zelo navdušen in srečen s svojim delom, učenjem v podjetju in zaslužkom, saj je zaslužil za vsak 6 urni projekt risanja s Solaredge aplikacijo vsakič kar 600 €. Ves čas ga vabi konkurenca k sebi, sploh pa avstrijski podjetniki, ki v Slovenijo hodijo po elektrotehniko in elektroinženirje in jih plačujejo trikrat boljše kot slovenski podjetniki. Zmenila sva se s študentom, da me bo naučil uporabo tega programa in morda bom lahko z njim naredil nekaj LV po 4 šolske ure.

4 ODZIV ŠTUDENTOV

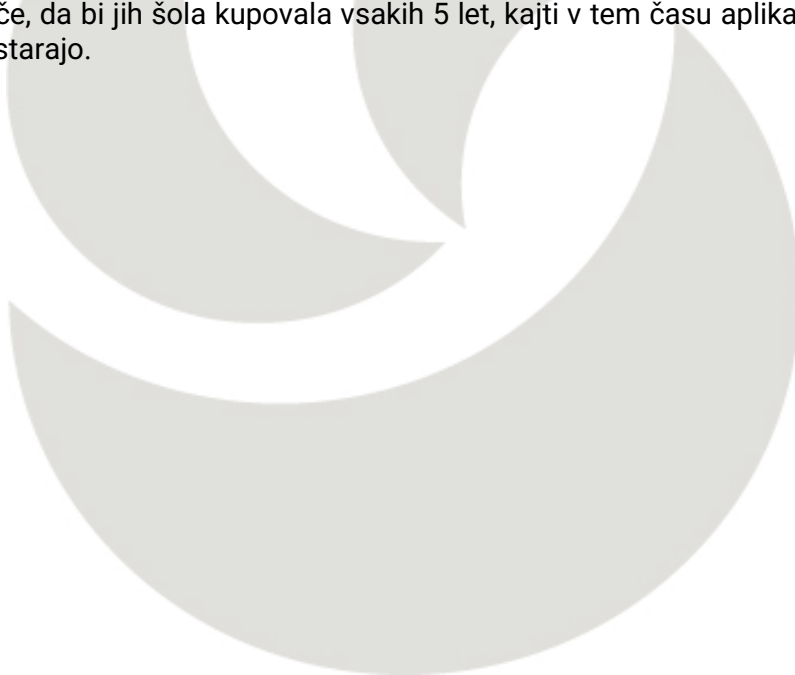
Študentje so v veliki večini zelo praktično naravnani, zato so nujne odlične praktične vaje pri LV in SV. Naša šola ima zelo dobro opremljeni učilnici za CNC stroje in za električna krmilja (PLC in SCADA), kar je predvsem za študente mehatronike in slednja tudi za študente elektroenergetike. Učilnica za EES pa je prazna, prav tako nam manjka opreme za sodobne meritve v elektroenergetiki in za izvajanje sodobnih pametnih inštalacij. Pri EES lahko vidim uživanje dijakov pri ožičenju motorskih vezij in zagonu 3-f motorjev, hkrati pa tudi uživanje študentov pri risanju električnih omrežij in simulacij. Ob samem delu so zelo zagnani, med sabo sodelujejo, si pomagajo, tekmujejo, kdo bo prej naredil in so zelo ponosni nase, ko jim vaja dobro deluje. Pri tem se tudi veliko teorije naučijo nehote ob delu in za izpit. Tudi meni je toplo pri srcu, ker delajo nekaj sodobnega, nekaj koristnega in to delajo z veseljem.

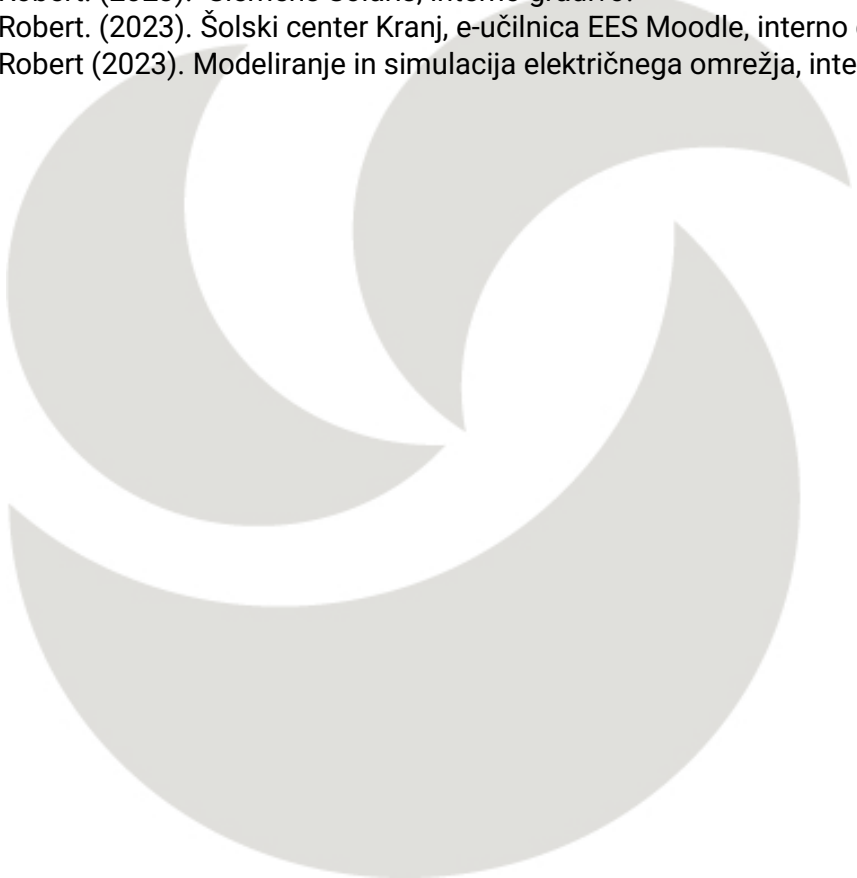
5 ZAKLJUČEK

Danes je velika lakota po znanju elektroenergetskih, praktičnih, strokovnih kompetenc in razumevanju elektroenergetike. Sploh v luči svetovne tehnološke revolucije na treh področjih: elektrifikacija ogrevanja, elektrifikacija transporta in montaža OVE razpršenih virov na NNO (in avtomatizacija oz. nadgradnja NNO). To se pozna tudi pri pomanjkanju vsaj 500 kadrov elektrotehnike in inženirjev na področju Gorenjske. Nujna je dobra šola z moduli za študente in zunanje odrasle, kjer so učitelji sami ves čas v stiku z najnovejšimi spretnostmi. Nujno je, da je poklicna, strokovna šola danes razbirokratizirana (nedržavna), torej zasebna in kvalitetna, in da je povezana podjetniško z najboljšimi svetovnimi podjetji, v katerih lahko učitelji te šole večkrat letno opravijo mesec ali dva prakse sami. Nujno je potrebno obiskati sejem Didakte. Podjetje PS Logatec ima na desetino učil, ki pa so zelo draga in se jih državna šola ne more privoščiti, po drugi strani pa jih študent ali učitelj lahko v trenutku uniči. Nasploh so električni stroji, postroji, naprave, senzorji, krmilja, regulatorji, nadzorni sistemi ter aplikacije zelo dragi in je nemogoče, da bi jih šola kupovala vsakih 5 let, kajti v tem času aplikacije, elektronika in regulatorji zastarajo.

6 LITERATURA IN VIRI

- Šolski center Kranj. (2023). Zgodovina Šolskega centra Kranj. Pridobljeno 14.4.2023 iz <https://www.sckr.si/solski-center-kranj/zgodovina-in-razvoj.html>
 - Interna revija ELGO. (2023). Pridobljeno 14.4.2023 na iz https://www.elektrogorenjska.si/uploads/aktualno/vloge-pdf-img/III.5.publikacije/elgo/elektro_gorenjska_%C4%8Dasopis_MAREC23_el.pdf
 - Šifrer Robert. (2023). Ožičenje krmilja 3-f motorja na plošči PS Logatec, interno gradivo.
 - Šifrer Robert. (2023). Siemens Solaris, interno gradivo.
 - Šifrer Robert. (2023). Šolski center Kranj, e-učilnica EES Moodle, interno gradivo.
 - Šifrer Robert (2023). Modeliranje in simulacija električnega omrežja, interno gradivo.
-

ISKANJE PRILOŽNOSTI ZA RAZVOJ PODJETNIŠKIH VEŠČIN V SODELOVANJU Z LOKALNIM IN MEDNARODNIM PODPORNIM OKOLJEM TER Z UPORABO UMETNE INTELIGENCE (Sonja Kukman)

Sonja Kukman, univ. dipl. ekon.
Ekonomška šola Novo mesto, Višja strokovna šola
E-naslov: sonja.kukman@esnm.si

POVZETEK

V referatu je predstavljen pristop, ki omogoča mladim, da razvijejo veščine na področju podjetništva. Razložena je metoda dizajnerskega razmišljanja ali design thinking metoda, ki omogoča razvijanje inovativnega razmišljanja in kreativno reševanje problemov.

Poleg tega je v prispevku predstavljen tudi način sodelovanja Ekonomske šole Novo mesto, Višje strokovne šole, z Razvojnim centrom Novo mesto, ki igra ključno vlogo pri spodbujanju podjetništva v regiji Jugovzhodna Slovenija. Razvojni center podpira mlade podjetnike prek različnih programov, kot so Science Jam, POPRI in Business Gladiator. Ti programi nudijo svetovanje in finančno podporo posameznikom ali ekipam, ki razvijajo poslovno idejo. Skupaj z Razvojnim centrom Novo mesto smo razvili akcijski načrt, pri katerem je končni cilj sodelovanje na podjetniškem tekmovanju POPRI.

Šola je vključena tudi v različne mednarodne projekte, od teh sta dva s področja podjetništva - 4D Entrepreneurship (uporaba design thinking metode) in Care (zeleno podjetništvo). Na ta način se deležniki še dodatno usposabljammo za usmerjanje mladih, ki želijo graditi svojo karierno pot v smeri samozaposlitve.

S takšnimi oblikami sodelovanja se študentom ekonomije in medijske produkcije ponuja odlična priložnost, da razvijejo podjetniške veščine ter ustvarjajo nove poslovne priložnosti. Pri tem jih usmerjamo tudi v kritično rabo orodij umetne inteligence oziroma sodobnih jezikovnih robotov.

Ključne besede: podjetništvo, design thinking metoda, podporno okolje, mednarodni projekti, umetna inteligenca

1 UVOD

Podjetništvo ima pozitiven vpliv na družbo na več ravneh. Omogoča ustvarjanje novih delovnih mest, s tem se izboljšujeta standard in kvaliteta življenja. Socialno podjetništvo rešuje družbene probleme. Rast konkurence spodbuja inovativnost in zniževanje cen za potrošnike. (Mladi podjetnik, 2023).

Za razvoj podjetništva je ključnega pomena lokalno podporno okolje. Pomemben dejavnik pa je tudi šolstvo. Poraja pa se vprašanje, kako prispevati k razvoju podjetništva v šolskem okolju, ki v svojih učnih načrtih ne zajema tega področja. Rešitev predstavljajo interni šolski projekti, ki so medpredmetno zastavljeni. Korak naprej pri razvoju podjetnosti in podjetništva pa zagotavlja vključevanje v mednarodne projekte, ki odpirajo nove izkušnje in dimenzije za mlade. V današnjem času ne smemo zanemariti orodij umetne inteligence, ki lahko na določenih področjih olajšajo delo ali pa ga opravijo celo bolj kvalitetno.

Namen referata je predstaviti podporno okolje in modele, ki so na voljo mladim pri razvoju podjetniških idej. Cilj pa je prikazati primer uporabe orodja umetne inteligence, in sicer jezikovnega modela ChatGPT.

2 PROGRAMI ZA RAZVOJ PODJETNIŠKIH IDEJ V LOKALNEM OKOLJU

Razvojni center Novo mesto je organizacija, katere poslanstvo je razvoj podjetništva v statistični regiji JV Slovenija. Nudijo podporo občinam in ostalim institucijam v okolju pri izvedbi razvojnih projektov. Mladim podjetnikom pa preko različnih programov zagotavljajo podporo pri razvoju podjetniških idej.

2.1. PODPORA MLADIM S POSLOVNIMI IDEJAMI

Zadnjih nekaj let Razvojni center Novo mesto izvaja programe, ki se ukvarjajo tudi z osnovnošolci in srednješolci, saj za njih organizirajo podjetniške izzive in start up vikende. Na takšnih dogodkih mladi udeleženci usvojijo različne pristope za razvijanje podjetniške miselnosti.

Več programov pa je na voljo za posameznike ali time, ki že imajo oblikovano podjetniško idejo in iščejo finančna sredstva za njen nadaljnji razvoj. Programi so organizirani kot tekmovanja za izbor najboljše podjetniške ideje: Science Jam, POPRI in Business Gladiator.

Tekmovanje *Science Jam* je namenjeno dijakom 3. in 4. letnika ter študentom, ki so za svoje *znanstvene projekte* preverili tudi tržni potencial. Dijaki ali študenti znanstveno proučijo in testirajo idejo, ki rešuje družbeni, okoljski, zdravstveni, kmetijski, industrijski, energetski, ipd. problem, istočasno pa za njo razvijejo tudi poslovni model, ki potrjuje tržno uspešnost znanstvene ideje (Razvojni center Novo mesto, 2023).

POPRI je državno tekmovanje za najboljšo podjetniško idejo, ki ga organizira Primorski tehnološki park. Razvojni center Novo mesto pa je eden od štirih partnerjev pri izvedbi regijskega tekmovanja. Poteka v treh kategorijah: osnovnošolci, srednješolci in mladi do 29. leta starosti. Udeleženci so se praviloma kalili v podjetniških krožkih na šolah. Sklepni del udejevanja v krožkih pa je tekmovanje v podjetniških pitchih, najboljše 3 poslovne ideje v vsaki kategoriji se uvrstijo na državno tekmovanje (POPRI, 2023).

Business Gladiator je program, ki ga je Razvojni center Novo mesto razvil z namenom, da se izpostavi *najboljše poslovne ideje v dolenskem prostoru*. V tekmovalni program se uvrstijo podjetniške ideje, ki so nadgrajene do te mere, da imajo potencial na prodajnem trgu. (Business Gladiator, 2023).

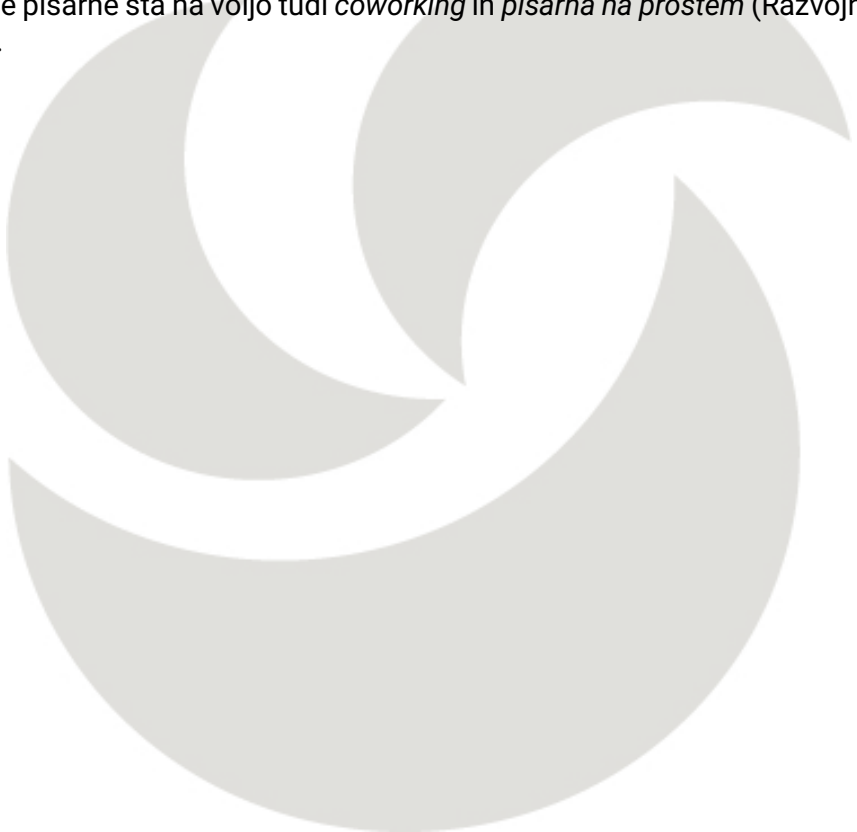
2.2. PODPORA NOVOUSTANOVLENIM PODJETNIKOM

Korak naprej od podjetniških tekmovanj predstavlja program *PONI, PODJETNO NAD IZZIVE*. Udeleženci projekta se redno zaposlijo v Razvojnem centru Novo mesto za obdobje štirih mesecev, potem ko izkažejo potencial svoje poslovne ideje. V tem času pridobivajo podjetniška znanja, ki so potrebna za samostojno podjetniško pot, svojo poslovno idejo razvijajo pod strokovnim mentorstvom in s pomočjo usposobljenih svetovalcev ter izdelajo poslovni model in poslovni načrt (Razvojni center Novo mesto, 2023).

Vsem podjetnikom, ki so uspešno prebrodili začetne korake, je na voljo pomoč pri registracijskih in drugih e-postopkih preko portala *SPOT*, ki s svetovalci nudi tudi strokovno pomoč v obliki informiranja in usposabljanj za potencialne podjetnike, izmenjave dobrih praks in odpiranje poslovnih priložnosti (Razvojni center Novo mesto, 2023).

Ko mladi podjetniki enkrat pristanejo v Podjetniškem inkubatorju Razvojnega centra Novo mesto, se zgodba šele začne. Razvojni center nudi ugoden najem poslovnih prostorov, kreativno delovno okolje, subvencionirane podjetniške delavnice in svetovanje ter mentorstvo. Preko storitve *virtualne pisarne* je Podjetniški inkubator tudi dom številnim mladim podjetnikom, ki zaradi različnih razlogov na domačem naslovu ne morejo odpreti podjetja. Poleg virtualne pisarne sta na voljo tudi *coworking* in *pisarna na prostem* (Razvojni center Novo mesto, 2023).

3 USPOSABLJANJE ZA PODJETNIŠTVO NA VIŠJI EKONOMSKI ŠOLI NOVO MESTO

Na Ekonomski šoli Novo mesto, Višji strokovni šoli, se vseskozi ukvarjamo z vprašanjem, kako prispevati k razvoju podjetništva v študijskem okolju, ki v svojih učnih načrtih ne zajema tega področja. V sodelovanju z Razvojnim centrom Novo mesto smo oblikovali model, po katerem izvajamo podjetniške vsebine, ki smo jih vključili v različna predmetna področja.

3.1 INTERNI PODJETNIŠKI PROJEKT V SODELOVANJU Z RAZVOJNIM CENTROM NOVO MESTO

Na šoli smo že osmo študijsko leto zapored izvedli interni projekt za študente ekonomije in medijske produkcije, ki smo ga poimenovali Podjetniško razmišljanje. Naša želja je, da čim bolj povežemo izobraževanje in realni svet podjetništva, opremimo študente z znanji in veščinami s področja podjetništva ter tako povečamo kakovost izobraževalnega procesa.

Namen projekta je, da študenti spoznajo proces razvoja podjetniške ideje, usvojijo osnovna podjetniška znanja in veščine ter spoznajo pomen kreativnosti, inovativnosti in podjetnosti – lastnosti, ki so iskane na trgu dela. Projekt se izvaja medpredmetno – v njem sodelujemo tri predavatelji. Študenti razvijejo svojo podjetniško idejo po konceptu design thinking metode. V posameznih fazah projekta sodelujemo s predstavniki Razvojnega centra Novo mesto, ki nam pomagajo z usmeritvami glede izvajanja design thinking procesa in informacijami o virih financiranja poslovnih idej.

Na koncu projekta se študenti pomerijo v podjetniških pitchih. Ocenjuje jih komisija podjetnikov iz lokalnega okolja. Najboljši študentski timi so nagrajeni, udeležijo se tudi regijskega tekmovanja POPRI. Tudi v tej fazi sodelujemo s predstavniki Razvojnega centra Novo mesto, ki zmagovalnim timom pomagajo pri nadaljnjem razvoju podjetniških idej in jih tako pripravljajo na podjetniško tekmovanje. Do sedaj se je že šest ekip uvrstilo tudi na državni nivo tekmovanja POPRI. Najuspešnejša sta bila študenta z usvojenim tretjim mestom na državnem tekmovanju.

3.2 SODELOVANJE V MEDNARODNIH PROJEKTIH S PODROČJA PODJETNIŠTVA

Ekonomska šola Novo mesto, Višja strokovna šola je trenutno vključena v pet mednarodnih Erasmus+ KA2 projektov, dva od njih vključujeta podjetniške vsebine.

Pri projektu *4D Entrepreneurship (Dream, Dare, Design, Do)* gre za mednarodno sodelovanje partnerjev s Severne Irske, Finske, z Nizozemske iz Španije, in Slovenije. Partnerji na projektih srečanjih izmenjujemo ideje, primere dobrih praks, izkušnje in metode, ki jih uporabljamo pri poučevanju podjetništva, z namenom, da bi študentom osvestili, da samozaposlitev razumejo kot uspešno karierno pot.

Skupaj razvijamo nove, inovativne pristope za razvoj poslovnih idej študentov. Poudarek je na izmenjavi izkušenj pri uporabi design thinking metode, uporabi orodij umetne inteligence in sodelovanju s podpornimi organizacijami iz lokalnega okolja.

V drugem Erasmus+ KA2 projektu, ki se imenuje *Care, connect to nature*, pa sodelujemo partnerji s Portugalske, iz Španije, Avstrije, Italije, Turčije in Slovenije. Cilj projekta je povečanje zaposljivosti mladih na področju zelenega podjetništva. Partnerji izmenjujemo izkušnje s področja trajnostnega razvoja, krožne ekonomije in v družbo usmerjenih rešitev.

4 SODOBNI PRISTOPI ZA RAZVIJANJE PODJETNOSTI

Kot omenjeno pri delu s študenti za razvoj podjetniške ideje uporabljamo design thinking metodo. V letošnjem letu pa smo začeli v določenih fazah uporabljati tudi modele umetne inteligence, in sicer v fazi raziskovanja trga, prototipiranja in pri promociji poslovne ideje.

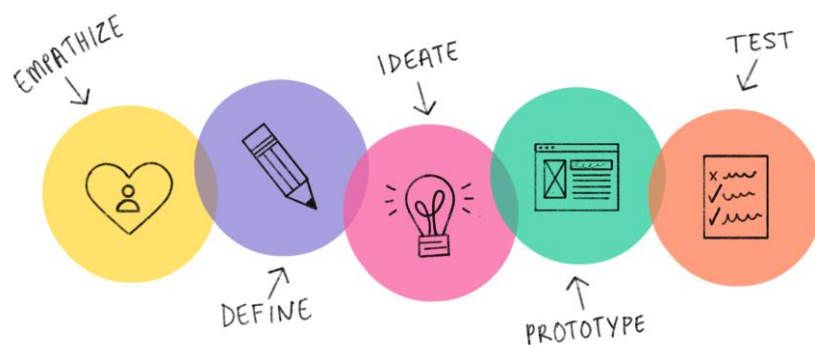
4.1 DESIGN THINKING METODA

V današnjem času se mladi zavedajo, da si bodo po vsej verjetnosti morali delovno mesto ustvariti sami. Izkazati se bodo morali bodisi pri delodajalcih bodisi na samostojni podjetniški poti. Lastnosti, kot so ustvarjalnost, inovativnost in podjetnost, so poleg strokovnih znanj med najpomembnejšimi lastnostmi mladih iskalcev zaposlitve. Metoda, ki lahko mladim pomaga razviti zgoraj navedene lastnosti, je design thinking metoda oziroma metoda dizajnerskega razmišljanja. Ponazarja proces, ki pomaga pri reševanju izzivov/težav z razvojem rešitev glede na potrebe uporabnika ali stranke. Te rešitve so potencialne poslovne ideje.

Metodo dizajnerskega razmišljanja uporabljajo visokotehnoška podjetja, start-upi ter organizacije, ki razvijajo inovativne rešitve ali potrebujejo inovativne rešitve za preoblikovanje svoje organizacije ali poslovnih procesov (Maurovič Anžur, 2018).

Glavna značilnost te metode je osredotočenost na uporabnika oziroma kupca ter hitro prototipiranje in testiranje rešitev. Ravno osredotočenost na uporabnika in njegove želje po navadi vodi do najbolj inovativnih in tudi poslovno uspešnih rešitev (Maurovič Anžur, 2018).

Metoda temelji na petih fazah.

Slika 1. Faze dizajn thinking metode (Vir: UXLAB, 2023)

Razložimo jih kot sledi:

- *Razumevanje uporabnika* (empathize) - empatija je ključnega pomena, postaviti se moramo v kožo uporabnika. Ne smemo postavljati v ospredje svojih predpostavk ali želja.
- *Definiranje izziva* (define) – v ta namen lahko opazujemo okolje ali ali pa se lotimo izvedbe strukturiranega intervjuja. Da ugotovimo izzive oziroma probleme ali potrebe

uporabnikov, moramo znati postavljati usmerjena vprašanja – to so vprašanja, ki sprašujejo o izkušnjah, ne o željah. Testiranje trga lahko opravimo tudi s pomočjo spletnih orodij (družbeni mediji, pristajalna stran, spletni vprašalnik).

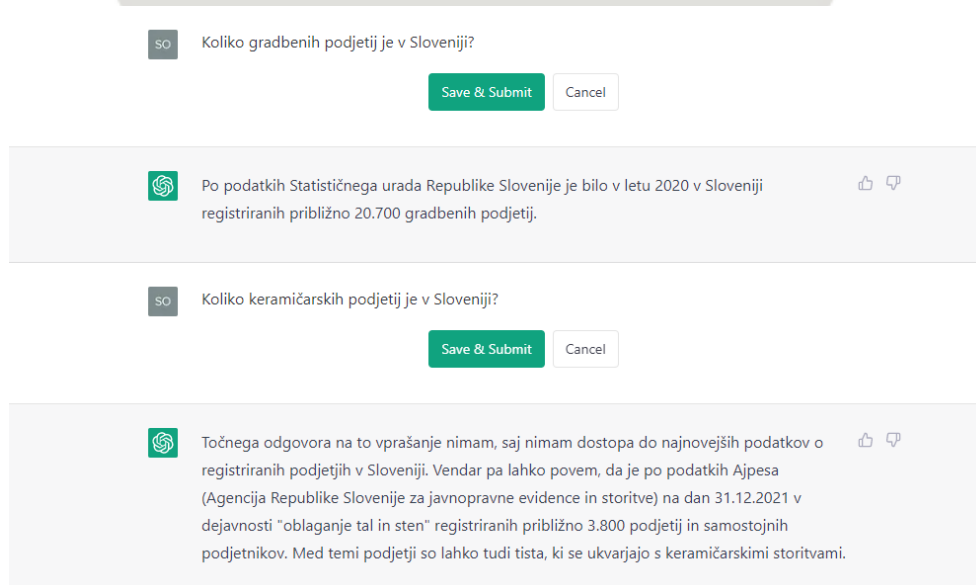
- *Oblikovanje rešitev* (ideate) - preko opazovanja in/ali intervjujev pridobimo informacije, na podlagi katerih oblikujemo ideje, ki rešujejo probleme uporabnikov. Te ideje imajo lahko tržni potencial.
- *Izdelava prototipov* (prototype) - oblikujemo prototip oziroma MSP (minimalno sprejemljivi proizvod) za nadaljnje testiranje trga in opazovanje odzivov potrošnikov.
- *Testiranje* (test) - prototip predstavimo uporabnikom.

Na podlagi informacij, pridobljenih v vsaki fazi modela design thinkinga, izboljšamo poslovno idejo, ki rešuje izziv. Izdelavo prototipov in testiranje ponavljamo, dokler rešitev/poslovna ideja ni primerna za trg.

Skozi faze procesa se tudi krepijo nekatere kompetence mladih podjetnikov: spodbuja se njihova kreativnost in domišljija, nekonvencionalno razmišljanje »out of the box«, povečuje se občutek za empatijo. Metoda podjetnike usmerja k vizualnemu načinu razmišljanja in opazovanja ter k postavljanju pravih vprašanj in razpoznavanju vzorcev. Le tako se lahko razvijajo v uspešne bodoče podjetnike (Maurovič Anžur, 2018).

4.2 UPORABA UMETNE INTELIGENCE

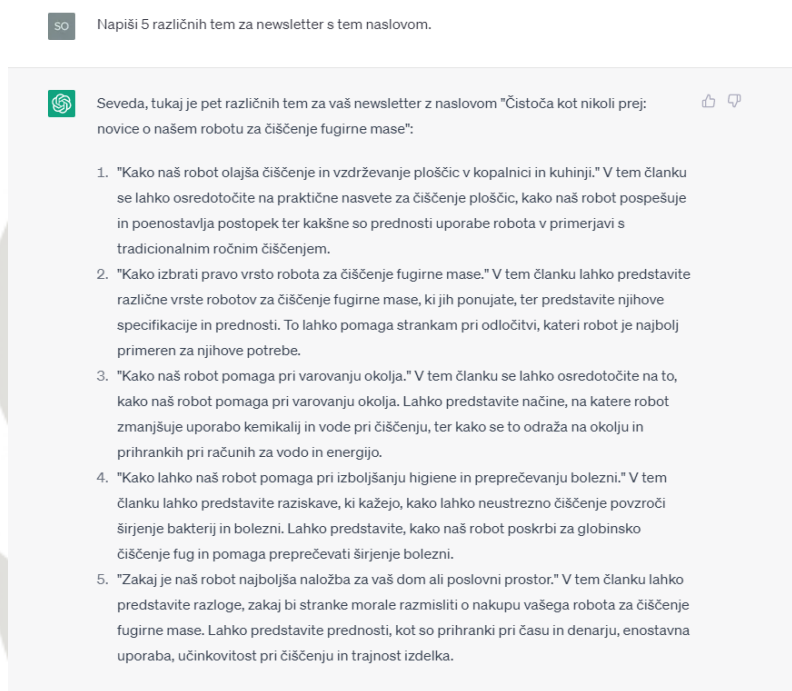
Pri udejanjanju dizajnerskega razmišljanja nam sploh v fazi oblikovanja rešitev pride prav jezikovni model oziroma bot z umetno inteligenco, *ChatGPT*, ki nam lahko pomaga pri izvedbi raziskave trga, saj je zmožen odgovarjati na kompleksna vprašanja. Uporabljamo ga lahko tudi v slovenskem jeziku. Pri uporabi sta ključna natančen pregled in preverjanje ponujenega besedila.

Slika 2. Primer raziskave trga s ChatGPT (Vir: ChatGPT, 2023)

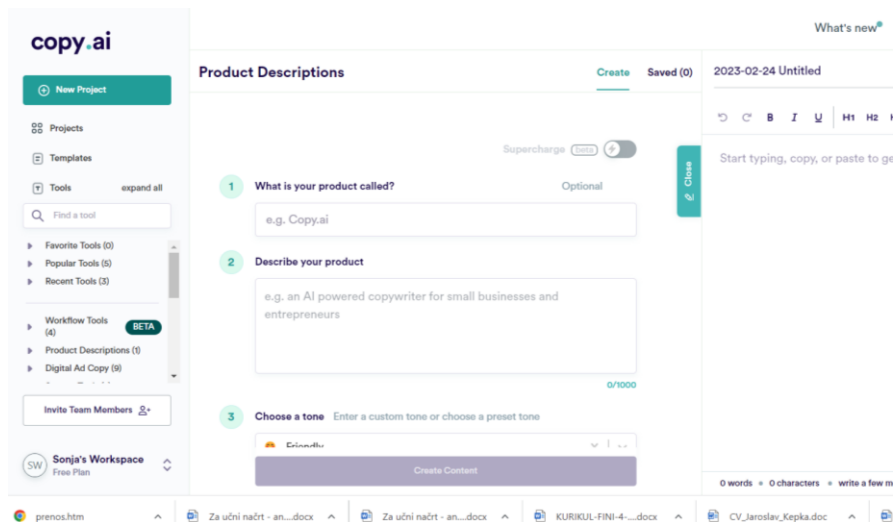
Pri izvedbi nadaljnega testiranja trga si velikokrat pomagamo s pristajalno spletno stranjo, katere namen je, da dobimo uporabnikov kontakt. ChatGPT lahko uporabimo pri oblikovanju besedil, ki so dovolj učinkovita, da uporabnika spleta nagovorijo k oddaji kontakta.

Zelo koristen je tudi v kasnejših fazah realizacije poslovne ideje, ko se je treba začeti ukvarjati s promocijo oziroma s pisanjem promocijskih besedil ali pa ga uporabimo zgolj za izboljšavo že napisanega besedila.

Slika 3. Oblikovanje promocijskega besedila s ChatGPT (Vir: ChatGPT, 2023)

Ko se začnemo ukvarjati s promocijo poslovne ideje, nam pride prav orodje *copy.ai*, s katerim si pomagamo pri pisanju besedil za družbena omrežja, e-poštni marketing in bloge. Uporabljamo ga v angleškem jeziku.

Slika 4. Delovna površina na copy.ai (Vir: copy.ai, 2023)

V copy.ai vnesemo osnovne podatke o produktu, ključne besede, izberemo ton nagovora in kmalu lahko izbiramo med več ponujenimi možnostmi promocijskih besedil.

Na voljo so tudi portali umetne inteligence za oblikovanje slik ali fotografij, recimo *Midjourney* ali *DALLE-E*, ki nam olajšajo delo v fazi prototipiranja. S pomočjo teh orodij lahko zgolj z nekaj besednimi usmeritvami izdelamo realistični prikaz prototipa, ne da bi ga bilo dejansko treba narediti.

5 ZAKLJUČEK

Podjetništvo je trdo delo, čeprav so v današnjem času na voljo različne podporne organizacije in modeli za razvoj poslovnih idej. Sodelovanje z lokalnimi podpornimi organizacijami je ključno za rast podjetništva, izobraževalne ustanove pa igrajo pomembno vlogo pri razvoju podjetnosti pri študentih.

Referat ponuja razmislek, kako lahko interni šolski projekti, ki so medpredmetno zastavljeni, prispevajo k razvoju podjetništva v šolah. Veliko dodano vrednost predstavlja tudi vključevanje šol v mednarodne projekte, ki omogočajo izmenjavo izkušenj med projektnimi partnerji.

Na določenih segmentih podjetniškega udejstvovanja lahko deležnikom olajšajo delo tudi orodja umetne inteligence, vendar pa jih je potrebno uporabljati smotno in z veliko mero kritičnosti.

6 VIRI IN LITERATURA

- Business Gladiator. (2022). Pridobljeno 6. 3. 2023 iz: <https://businessgladiator.si/>.
- ChatGPT. (2023). Pridobljeno 6. 3. 2023 iz: <https://chat.openai.com/chat>.
- Copy.ai. (2023). Pridobljeno 6. 3. 2023 iz: <https://app.copy.ai/projects/24474156?tool=Freestyle&sidebar=tools>.
- Maurovič Anžur, D. (2018). Z dizajnerskim razmišljanjem do rešitev kompleksnih težav. Glas gospodarstva. Pridobljeno 24. 2. 2023 iz: <https://www.gzs.si/Portals/SN-informacije-Pomoc/Vsebine/GG/2018-JUNIJ/68-69-Z%20dizajnerskim%20razmi%C5%A1ljanjem.pdf>.
- Mladi podjetnik. (2023). **Pozitivni učinki podjetništva na družbo**. Pridobljeno 3. 3. 2023 iz: <https://mladipodjetnik.si/novice-in-dogodki/novice/pozitivni-ucinki-podjetnistva-na-druzbo>.
- POPRI. (2023). Pridobljeno 6. 3. 2023 iz: <https://popri.si/>.
- Računalniške novice. (2022). **Kaj je umetna inteligenca ChatGPT? Kako deluje?** Računalniške novice. Pridobljeno 24. 2. 2023 iz: <https://racunalniske-novice.com/kaj-je-umetna-inteligenca-chatgpt/>.
- Razvojni center Novo mesto. (2023). Pridobljeno 6. 3. 2023 iz: <https://www.rc-nm.si/kdo-smo/>.
- UXLAB, Agencija za uporabniško izkušnjo. (2023). Pridobljeno 6. 3. 2023 iz: https://uxlab.si/blog/16/delavnice_design_thinking/.